

15

ΙΟΥΛΙΟΣ
2026

ΤΑ ΝΕΑ
Int.

Για όσους επιμένουν να διαβάζουν

Incels

**Ματαιωμένοι άνδρες
ζητούν εκδίκηση**

Γυναίκες πάνω σε
ξυλοπόδαρα κατά τη διάρκεια
φεμινιστικής διαδήλωσης
κατά της έμφυλης βίας
στο Ρίο ντε Ζανέιρο,
τον Δεκέμβριο του 2025

Ισπανία: έρευνα του δημόσιου ινστιτούτου δημοσκοπήσεων CIS δείχνει ότι αν γίνονταν σήμερα εκλογές, το ακροδεξιό VOX θα έπαιρνε στην ηλικιακή κατηγορία 18-34 ετών περισσότερες ψήφους από οποιοδήποτε άλλο κόμμα.

Γαλλία: τα ινστιτούτα Montaigne και Terram υπολογίζουν ότι το ένα τέταρτο των νέων ηλικίας 15-29 ετών πάσχει από κατάθλιψη ή άλλες ψυχικές ασθένειες (στην υπόλοιπη Ευρώπη το ποσοστό αυτό είναι γύρω στο 20%, ενώ στις ΗΠΑ εκτοξεύεται στο 50%). Σε σχέση με την περίοδο 2010-2019, οι νοσηλείες σε γαλλικές ψυχιατρικές κλινικές την περίοδο 2021-2022 σημείωσαν αύξηση κατά 106% στους νέους 20-24 ετών, κατά 163% στους 15-19 ετών και κατά 246% στους 10-14 ετών.

Ηνωμένες Πολιτείες: δημοσκόπηση του ινστιτούτου Gallup δείχνει ότι το χάσμα ανάμεσα στις νέες γυναίκες και τους νέους άνδρες που δηλώνουν αριστερών πεπειθήσεων αυξάνεται εκθετικά από το 2000, φτάνοντας από το 5% ακόμη και στο 18%. Οι incels («ακούσια άγαμοι»), για τους οποίους εχθρός δεν είναι τόσο οι ξένοι όσο οι γυναίκες, αποτελούν σήμερα ιδιαίτερη πληθυσμιακή ομάδα. Και, φυσικά, ψηφίζουν Τραμπ.

Τα παραπάνω στοιχεία παρατίθενται αυθαιρέτως το ένα κάτω από το άλλο. Επιτρέπουν όμως ορισμένες παρατηρήσεις. Η περίφημη «Γενιά Z» διέρχεται μια ψυχολογική κρίση, που εκτός από οικονομικά έχει και κοινωνικά/ταυτοτικά αίτια. Μια από τις συνέπειες αυτής της κρίσης είναι η πολιτική ριζοσπαστικοποίηση των νέων, συνήθως προς την άκρα Δεξιά και λιγότερο συχνά προς την άκρα Αριστερά. Και τα δύο φύλα συμπεριφέρονται εδώ πολύ διαφορετικά: έρευνα στην ΕΕ που παραθέτει ο Σωτήρης Γεωργανάς στις σελίδες που ακολουθούν δείχνει ότι τα ακροδεξιά κόμματα έχουν απήχηση στο 21% των νέων ανδρών, έναντι του 14% των νέων γυναικών. Με άλλα λόγια, οι άνδρες είναι κατά 50% πιθανότερο να στηρίζουν την Ακροδεξιά από τις γυναίκες.

Η διαφορά αυτή αποδίδεται σε έναν βαθμό στις ανισορροπίες στην «αγορά» του γάμου, οι οποίες έχουν οξυνθεί με τη χρήση των εφαρμογών γνωριμιών και έχουν επιπτώσεις ακόμη και στο δημογραφικό: η ευρεία χρήση των smartphones συσχετίζεται με απότομη πτώση των γεννήσεων. Σε ένα εξαιρετικά κατατοπιστικό της άρθρο για την «αγορά της ανδρικής απόρριψης», η Βασιλική Τσαγκρών ηξενηί πώς η μοναξιά γίνεται προϊόν, η ματαιώση κοινότητα και ο μισογυνισμός πολιτική ταυτότητα.

Ο ρόλος των incels στη διαδρομή της Γαλλίας και της Βρετανίας προς την Ακροδεξιά θα αναλυθεί από τους ιστορικούς. Δεν υπάρχει όμως αμφιβολία ότι αποφασιστικό ρόλο εδώ παίζουν τόσο η παρακμή του Κέντρου, όσο και η προσωπικότητα των ηγετών της Ακροδεξιάς. Στην πρώτη περίπτωση, βλέπουμε έναν «νεαρό ευειδή και χαρισματικό γόνο ιταλών μεταναστών, βγαλμένο από τα σπλάχνα των λαϊκών προαστίων του Παρισιού», όπως χαρακτηρίζει ο Γιώργος Σεφερτζής τον Ζορντάν Μπαρντελά. Στη δεύτερη, έναν «insider κ. Ρίπλεϊ που ψυχανεμίζεται το συναισθηματικό κλίμα γύρω του», όπως περιγράφει ο Αρης Γεωργόπουλος τον Νάιτζελ Φάρατζ.

Θα περάσουμε δύσκολες μέρες. Φανταστείτε όμως μια αναζωογονητική εικόνα: μια γαλλίδα συγγραφέας διασχίζει κάθε χρόνο ιπεύοντας τις απόκρημνες οροσειρές της Χιλής, με συντροφιά έναν γκάουτσο, για να βρσκεται όσο πιο κοντά μπορεί στη φύση και στην ωμή πραγματικότητα της χώρας με την οποία είναι ερωτευμένη. «Ψάχνω τη ζωή εκεί που αναπνέει», λέει η Delphine Grouès στην Καρολίνα Μέρμυγκα, «ψάχνω τον σφυγμό της, είτε βλέποντας τον ήλιο να ανατέλλει από την άκρη μιας κορυφογραμμής είτε ακούγοντας έγχορδα να πάλλονται σε μια συναυλιακή αίθουσα του Παρισιού». Υπέροχο.

Μιχάλης Μπισός

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

3

Η αγορά της ανδρικής απόρριψης

Βασιλική Τσαγκρώνη

8

Ψηφιακές ασυμμετρίες και ακραίες ιδεολογίες

Σωτήρης Γεωργανάς

12

Η ντροπή δεν αλλάζει από μόνη της στρατόπεδο

Μαργαρίτα Βεργολιά

14

Ερωτας στα χρόνια των likes

Κωνσταντίνος Λιανός

16

ΣΒΕΤΛΑΝΑ ΜΠΟΥΡΚΟΒΣΚΑ Πόλεμος και παρένθετη μητρότητα

Κώστας Ονισένκο

20

Νάιτζελ Φάρατζ, ένας insider κ. Ρίπλεϊ

Αρης Γεωργόπουλος

24

Μπαρντελά Vs Μελανσόν Η μεταμόρφωση των άκρων

Γιώργος Σεφεριτζής

28

ΝΤΕΛΦΙΝ ΓΚΡΟΥΕΣ «Για να κατανοήσουμε τη Χιλή, η μνήμη της δικτατορίας είναι απαραίτητη»

Καρολίνα Μέρμηγκα

32

τυφλή γωνία

Νάντια Σαμαρά

«Γυναίκα, ζωή, ελευθερία».
Στιγμιότυπο από
τη φεμινιστική πορεία κατά
του μισογυνισμού την
Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας
στο Παρίσι, 10 Μαρτίου 2026

Ειδική έκδοση
για την εφημερίδα

TA NEA

© 2026, «TA NEA» / ΑΛΤΕΡ ΕΓΚΟ
Α.Ε.

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς
καμία διατύπωση και χωρίς την ανάγκη
ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών
της. Κατά τον Ν. 2387/20 (όπως έχει
τροποποιηθεί με τον Ν. 2121/93 και
ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή
Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί
με τον Ν. 100/1975) απαγορεύονται
η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε
κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά
η αναπαραγωγή του παρόντος έργου με
οποιοδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά
ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε
μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς
γραπτή άδεια του εκδότη

ISSN: 3057-546X.

Εκδότης - Διευθυντής
Γιώργος Μαντέλας

Αρχισυνταξία έκδοσης
Μιχάλης Μπτσός

Επιμέλεια έκδοσης
Φλωρεντία Λέφα

Σχεδιασμός έκδοσης
Χριστίνα Καββαδά,
Κατερίνα Μαρούσιτς

Φωτογραφία εξωφύλλου:
στιγμιότυπο από τη σειρά
«Adolescence», στην οποία
εξετάζεται η διασαύρωση της
εφηβικής ανάπτυξης και των
τοξικών διαδικτυακών κοινοτήτων,
της ιδεολογίας «incel»
και της προπαγάνδας
της «ανδρόσφαιρας»

SHUTTERSTOCK

Το ζήτημα δεν είναι ότι υπάρχουν άνδρες μόνοι, θυμωμένοι ή σεξουαλικά ματαιωμένοι. Το πρόβλημα αρχίζει όταν αυτά τα βιώματα απορροφώνται από ένα οικοσύστημα που τα μεταφράζει σε μισογυνία. Εκεί όπου το «δεν με θέλουν» γίνεται «μου στερούν αυτό που μου ανήκει», η μοναξιά παύει να είναι απλώς πόνος και γίνεται πολιτική ύλη

Η αγορά της ανδρικής απόρριψης

Πώς η μοναξιά γίνεται προϊόν, η ματαιώση κοινότητα και η μισογυνία πολιτική ταυτότητα

Ενας άνδρας ανοίγει το Tinder δέκα, είκοσι, τριάντα φορές την ημέρα. Δεν αναζητά απλώς μια γνωριμία. Μετρά την αξία του. Κάθε απουσία match, κάθε συνομιλία που σταματά, κάθε μήνυμα που μένει αναπάντητο μοιάζει με μικρή ψήφο απόρριψης. Υστερα περνά στο YouTube, σε βίντεο που υπόσχονται να του εξηγήσουν γιατί οι γυναίκες επιλέγουν μόνο μια μικρή μειοψηφία ανδρών. Μετά ακούει ένα podcast για το πώς να γίνει high value man, ένας «άνδρας υψηλής αξίας». Η διαδρομή από το swipe στη μνησικακία δεν είναι αυτόματη. Είναι όμως πλέον τεχνικά, οικονομικά και ιδεολογικά διαθέσιμη.

Η σύγχρονη συζήτηση για τους Incels ξεκινά συχνά από την πιο ορατή και τρομακτική

Γράφει
η **Βασιλική Τσαγκρώνη**

*Επίκουρη καθηγήτρια
Συγκριτικής Πολιτικής
στο Ινστιτούτο
Πολιτικής Επιστήμης
του Πανεπιστημίου
του Λέιντεν*

της όψης: τα forums μίσους, τις φαντασιώσεις βίας, τις επιθέσεις που παρουσιάζονται ως εκδίκηση απέναντι στις γυναίκες. Ο όρος Incel προέρχεται από το involuntary celibate, δηλαδή «ακούσια άγαμος» ή «ακούσια σεξουαλικά ανενεργός». Στη δημόσια συζήτηση όμως δεν περιγράφει απλώς μοναξιά ή αγαμία. Περιγράφει κυρίως μια ιδεολογική κοινότητα όπου η σεξουαλική ματαίωση ερμηνεύεται μέσα από μισογυνικά σχήματα ενοχής, ιεραρχίας και δικαιώματος.

Η διάκριση είναι κρίσιμη. Το ζήτημα δεν είναι ότι υπάρχουν άνδρες μόνοι, θυμωμένοι ή σεξουαλικά ματαιωμένοι. Αυτό είναι πραγματικό και πρέπει να συζητηθεί χωρίς ειρωνεία. Η μοναξιά, η ψυχική επισφάλεια, η κοινωνική αμηχανία και η δυσκολία έκφρασης ευαλωτότητας είναι υπαρκτές εμπειρίες. Σε κοινωνίες όπου οι άνδρες κοινωνικοποι-

ούνται ώστε να αναζητούν επιβεβαίωση μέσα από επιτυχία, σεξουαλική κατάκτηση, επαγγελματική ισχύ και έλεγχο, η αποτυχία στις σχέσεις μπορεί να βιωθεί ως συνολική αποτυχία του εαυτού.

Συναισθηματικός καπιταλισμός

Το πρόβλημα αρχίζει όταν αυτά τα βιώματα απορροφώνται από ένα οικοσύστημα που τα μεταφράζει σε μισογυνία. Εκεί όπου το «δεν με θέλουν» γίνεται «μου στερούν αυτό που μου ανήκει», η μοναξιά παύει να είναι απλώς πόνος και γίνεται πολιτική ύλη. Η ανδρική απόρριψη γίνεται πολιτική όταν οργανώνεται ως αφήγημα απόλυτης δικαιωμάτων, κύρους και ιεραρχικής θέσης. Χρειάζεται, λοιπόν, να αναλύσουμε μια πολιτική οικονομία του ανδρικού παραπόνου: ποιιοθεσμοί, πλατφόρμες, influencers, αλγόριθμοι

και κοινότητες κερδίζουν από τη μετατροπή της ματαιώσης σε διαρκή θυμό.

Τα dating apps, δηλαδή οι εφαρμογές γνωριμιών, βρίσκονται στο πρώτο επίπεδο αυτού του οικοσυστήματος. Το Tinder, το Bumble, το Hinge, το OkCupid, το Feeld ή το Grindr δεν δημιούργησαν τη μοναξιά ούτε εφύρασαν τη μισογυνία. Μετέβαλαν όμως τους όρους μέσα στους οποίους η επιθυμία εμφανίζεται, μετριέται και αξιολογείται. Υποσχέθηκαν περισσότερες επιλογές, μεγαλύτερη ευκολία, λιγότερη αμηχανία. Αντί όμως να καταργήσουν την απόρριψη, την έκαναν μετρήσιμη. Το «όχι» εμφανίζεται πλέον ως απουσία ταιριάσματος, ως ghosting, ως αλγόριθμος που φαίνεται να σε θάβει, ως συνεχής σύγκριση με πιο επιθυμητά προφίλ.

Η ερωτική απογοήτευση αποκτά interface, δηλαδή ψηφιακή διεπαφή. Γίνεται αριθμός,

ειδοποίηση, σιωπή, στατιστική υποψία. Η πλατφόρμα υπόσχεται έξοδο από τη μοναξιά, αλλά η οικονομική της βιωσιμότητα εξαρτάται από την επαναλαμβανόμενη χρήση, την αναβολή της ικανοποίησης και τη μετατροπή της ορατότητας σε πληρωμένη υπηρεσία. Premium συνδρομές, boosts, super likes, paid filters, επαγγελματικές φωτογραφίες, συμβουλές πρώτου μηνύματος και εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης συγκροτούν έναν μηχανισμό όπου η ερωτική αδυναμία παρουσιάζεται ως πρόβλημα τεχνικής βελτίωσης.

Εδώ είναι χρήσιμη η έννοια του συναισθηματικού καπιταλισμού της Eva Illouz. Στα έργα της για την αγάπη, την επιλογή και την οικειότητα, η Illouz δείχνει πώς οι συναισθηματικές σχέσεις οργανώνονται όλο και περισσότερο με όρους αγοράς: επιλογή, ανταγωνισμός, επένδυση, κόστος, απόδοση. Στο ψηφιακό dating, το υποκείμενο καλείται να μετατρέψει τον εαυτό του σε προφίλ, δηλαδή σε προϊόν ορατό, ελκυστικό, διακριτό και ανταγωνιστικό. Το σώμα, το χιούμορ, το επάγγελμα, το ύψος, η φωτογένεια και η πολιτική ταυτότητα μετατρέπονται σε σήματα αξίας.

Ωστόσο, η ίδια πλατφόρμα που για πολλούς άνδρες παράγει αορατότητα, για πολλές γυναίκες παράγει υπερέκθεση. Αυτό είναι κρίσιμο, γιατί η incel αφήγηση παρουσιάζει συχνά τις γυναίκες ως απόλυτα κερδισμένες της ψηφιακής ερωτικής αγοράς. Υποτίθεται ότι έχουν άπειρες επιλογές, απορρίπτουν χωρίς κόστος και ελέγχουν το παιχνίδι. Η πραγματικότητα είναι πιο σύνθετη. Ερευνες όπως εκείνες του Pew Research Center δείχνουν ότι πολλές γυναίκες στις εφαρμογές γνωριμιών βιώνουν ανεπιθύμητα σεξουαλικά μηνύματα, επίμονη επικοινωνία μετά την άρνηση, προσβολές και απειλές. Η γυναικεία ορατότητα δεν ισοδυναμεί με ισχύ. Συχνά σημαίνει διαρκή εργασία αυτοπροστασίας.

Η βιομηχανία της συμβουλής

Το δεύτερο επίπεδο είναι η βιομηχανία της συμβουλής: dating coaches, pick up artists, self improvement influencers, διαδικτυακές εκπομπές και paid communities, δηλαδή κοινότητες επί πληρωμή. Από παλαιότερες κοινότητες pick up artists, όπως το Real Social Dynamics ή το Return of Kings, μέχρι τη σημερινή κουλτούρα των high value men, η απόρριψη μετατρέπεται σε πρότζεκτ αυτοβελτίωσης. Γυμνάσιου. Πλούτισε. Μάθε να μιλάς. Μην είσαι needy, δηλαδή απεγνωσμένος. Γίνε πιο κυρίαρχος. Μάθε να πουλάς καλύτερα τον εαυτό σου.

Σε μια πρώτη ανάγνωση, η αυτοβελτίωση μπορεί να φαίνεται αθώα, ακόμη και θετική. Δεν υπάρχει τίποτα προβληματικό στο να θέλει κάποιος να φροντίσει το σώμα του, να αποκτήσει αυτοπεποίθηση ή να αντιμετωπίσει την ανασφάλειά του. Το ερώτημα είναι σε ποιο ιδεολογικό πλαίσιο τοποθετείται αυτή η αυτοβελτίωση. Πολύ συχνά δεν απευθύνεται σε ανθρώπους που θέλουν να συνδεθούν ισότιμα, αλλά σε άνδρες που καλούνται να γίνουν «υψηλής αξίας» ώστε να αποκτήσουν πρόσβαση σε γυναίκες. Η σχέση δεν παρουσιάζεται ως αμοιβαϊότη-

τα, αλλά ως κατάκτηση. Η επιθυμία γίνεται ανταμοιβή για σωστή στρατηγική.

Εδώ η γλώσσα της αγοράς εισβάλλει στην οικειότητα. Άνδρες και γυναίκες κατατάσσονται σε κλίμακες αξίας. Η σεξουαλικότητα γίνεται απόδοση. Το σώμα γίνεται κεφάλαιο. Η σχέση γίνεται επένδυση. Η απόρριψη γίνεται απόδειξη χαμηλής αγοραστικής δύναμης στο sexual marketplace, δηλαδή στη «σεξουαλική αγορά». Πρόκειται για λόγο ταυτόχρονα νεοφιλελεύθερο και πατριαρχικό: ο καθένας οφείλει να αυξήσει την αξία του, αλλά η γυναικεία επιθυμία αντιμετωπίζεται ως πόρος που πρέπει να κατακτηθεί, να ελεγχθεί ή να τιμωρηθεί όταν δεν ανταποκρίνεται.

Η οικονομία της προσοχής

Το τρίτο επίπεδο είναι η οικονομία της προσοχής. Το TikTok, το YouTube, το X, οι διαδικτυακές εκπομπές και τα αποκομμένα clips ανταμείβουν τον θυμό, την ταπείνωση και τη σύγκρουση. Τα debate videos, οι street interviews για το body count, οι εκπομπές όπου οι γυναίκες αξιολογούνται ως wife material, δεν είναι αμιγώς incel περιεχόμενο. Συχνά όμως κανονικοποιούν το ίδιο υπόστρωμα: ότι οι σχέσεις είναι αγορά αξίας, ότι οι γυναίκες πρέπει να αξιολογούνται, ότι ο φεμινισμός αδικήσει τους άνδρες ζητώντας ευθύνη χωρίς εγγυημένη ανταμοιβή.

Η ανδρική μοναξιά είναι πραγματικό κοινωνικό πρόβλημα. Η γυναικεία αυτονομία δεν είναι η αιτία του. Αντίθετα, οι άνδρες χρειάζονται περισσότερες μορφές συναισθηματικής ζωής. Χρειάζονται φίλιες όπου μπορούν να μιλήσουν για ντροπή, απόρριψη και φόβο χωρίς να μετατρέπουν την ευαλωτότητα σε επιθετικότητα. Χρειάζονται σεξουαλική αγωγή που να διδάσκει όχι τεχνικές πειθούς, αλλά συναίνεση. Αντί για αυτό, το οικοσύστημα της ανδρικής απόρριψης τους προσφέρει κάτι πιο εύκολο: εχθρούς

Το r/incels απαγορεύτηκε από το Reddit, αλλά η λογική του επιβίωσε σε αυτόνομα forums όπως το Incels.is. Οι MGTOW κοινότητες, από το Men Going Their Own Way, πρότειναν την υποτιθέμενη απομάκρυνση των ανδρών από τις γυναίκες, αλλά συχνά αυτή οργανωνόταν γύρω από μια διαρκή εμμονή με αυτές. Η γλώσσα διαφέρει, ο πυρήνας όμως είναι συγγενής: η ανδρική ματαιώση μετατρέπεται σε θεωρία κοινωνικής αδικίας

Ο Andrew Tate, ανεξάρτητα από την έκβαση των νομικών υποθέσεων που τον αφορούν και τις οποίες ο ίδιος αρνείται, είναι ίσως το πιο αναγνωρίσιμο σύμβολο αυτής της εμπορευματοποιημένης υπερ-αρρενωπότητας. Δεν έχει σημασία μόνο ως πρόσωπο, αλλά ως μοντέλο δημόσιας περσόνας: πλούτος, κυριαρχία, περιφρόνηση προς τις γυναίκες, αυτοπειθαρχία, κοινότητες επί πληρωμή, επιθετική αισθητική επιτυχίας. Ανήκει σε μια γενεαλογία που περιλαμβάνει παλαιότερους pick up artists όπως ο Roosh V και νεότερες μορφές ψηφιακού ανδρισμού που συνδυάζουν γυμναστική, επιχειρηματικότητα και αντιφεμινισμό. Το μήνυμά είναι απλό: δεν απορρίπτεσαι επειδή οι σχέσεις είναι σύνθετες. Απορρίπτεσαι επειδή δεν έχεις γίνει αρκετά ισχυρός.

Η «ανδρόσφαιρα»

Το τέταρτο επίπεδο είναι η manosphere, η λεγόμενη «ανδρόσφαιρα»: ένα χαλαρό αλλά ισχυρό οικοσύστημα από forums, subreddits, διαδικτυακές εκπομπές, κανάλια, κλειστές κοινότητες και ιδεολογικά λεξιλόγια όπου η ανδρική δυσανεξία αποκτά συλλογική ταυτότητα. Η Debbie Ging αναλύει τη manosphere ως χώρο παραγωγής ανταγωνιστικών αλλά συνδεδεμένων μορφών ανδρισμού: alphas, betas, incels, men's rights activists και pick up artists. Ο Manoel Horta Ribeiro και συνεργάτες, μελετώντας εκατομμύρια αναρτήσεις, έχουν δείξει ότι οι κοινότητες αυτές δεν είναι απομονωμένες, αλλά ιστορικά και ιδεολογικά συνδεδεμένες.

Τα παραδείγματα είναι γνωστά. Το r/incels απαγορεύτηκε από το Reddit, αλλά η λογική του επιβίωσε σε αυτόνομα forums όπως το Incels.is. Το r/TheRedPill λειτούργησε ως χώρος διάχυσης μιας κοσμοθεωρίας όπου οι γυναίκες παρουσιάζονται ως χειριστικές, υπεργαμικές και βιολογικά προγραμματισμένες να επιλέγουν μόνο κυρίαρχους άντρες. Οι MGTOW κοινότητες, από το Men Going Their Own Way, πρότειναν την υποτιθέμενη απομάκρυνση των ανδρών από τις γυναίκες, αλλά συχνά αυτή οργανωνόταν γύρω από μια διαρκή εμμονή με αυτές. Η γλώσσα διαφέρει, ο πυρήνας όμως είναι συγγενής: η ανδρική ματαίωση μετατρέπεται σε θεωρία κοινωνικής αδικίας.

Η ριζοσπαστικοποίηση δεν συμβαίνει πάντα θεαματικά. Συχνά αρχίζει με χιούμορ, memes, στατιστικά αποκομμένα από πλαίσιο και ιστορίες ταπείνωσης που ζητούν επιβεβαίωση. Ένας άνδρας μπαίνει σε έναν χώρο για να πει ότι νιώθει ανεπαρκής και συναντά άλλους που του λένε ότι η ανεπάρκεια δεν είναι δική του, αλλά επιβεβλημένη. Η κοινότητα προσφέρει κάτι πολύτιμο: αίσθηση του ανήκειν. Αλλά το ανήκειν οργανώνεται γύρω από την εχθρότητα. Η φράση «σε καταλαβαίνουμε» συνοδεύεται από τη φράση «και τώρα μάθε ποιους πρέπει να μισείς».

Αυτή είναι η στιγμή όπου η ανδρική απόρριψη γίνεται πολιτική ταυτότητα. Ο Incel, στην πιο ιδεολογικοποιημένη του μορφή, δεν λέει απλώς «δεν κάνω σεξ». Λέει ότι η έλλειψη σεξ αποκαλύπτει την αδικία του κόσμου. Το πρόβλημά του δεν είναι μόνο η

απουσία οικειότητας, αλλά η κατάρρευση μιας φαντασιακής ιεραρχίας όπου η ανδρική επιθυμία είχε προτεραιότητα. Γι' αυτό και η λέξη «δικαίωμα» αιωρείται, ακόμη και όταν δεν προφέρεται. Κανείς δεν μπορεί να έχει δικαίωμα στην επιθυμία ενός άλλου ανθρώπου. Όταν η επιβεβαίωση δεν παρέχεται, η γυναικεία άρνηση ερμηνεύεται ως προσβολή, όχι ως ελευθερία.

Η πολιτική αφήγηση απώλειας

Εδώ η πολιτική επιστήμη έχει πολλά να προσφέρει. Η incel και manosphere κουλτούρα δεν αφορά μόνο τη σεξουαλικότητα. Αφορά το status, το κοινωνικό κύρος, την ιεραρχία, την απώλεια και την αντίδραση απέναντι στην ισότητα. Ο Michael Kimmel έχει περιγράψει αυτή τη δομή συναισθήματος ως aggrieved entitlement, δηλαδή πληγωμένη ή μνησικάκη αίσθηση δικαιώματος: την πεποίθηση ότι κάτι αυτονόητο, όπως εργασία, κύρος, οικογένεια, σεξουαλική πρόσβαση ή κοινωνική πρωτοκαθεδρία, αφαιρέθηκε άδικα. Η ανδρική οργή δεν είναι απλώς ατομική ψυχολογία. Είναι πολιτική αφήγηση απώλειας.

Πρόκειται για μορφή αντιδραστικής πολιτικής, αυτό που στη βιβλιογραφία περιγράφεται συχνά ως authoritarian backlash, δηλαδή αυταρχική παλινδρόμηση, όπου η διεύρυνση της ισότητας βιώνεται ως απώλεια τάξης, κύρους και ελέγχου. Η φυλή έχει εδώ σημασία, όχι επειδή όλοι οι Incels είναι λευκοί ούτε επειδή ο μισογυνισμός είναι αποκλειστικά λευκό φαινόμενο. Έχει σημασία επειδή, σε πολλά δυτικά συμφραζόμενα, η φιγούρα του θυμωμένου λευκού άνδρα συνδέεται με μια ευρύτερη εμπειρία απώλειας σχετικής κυριαρχίας. Όταν οι γυναίκες αποκτούν μεγαλύτερη αυτονομία και οι παλιές ιεραρχίες αμφισβητούνται, η κοινωνική αλλαγή μπορεί να βιωθεί ως προσωπική κλοπή.

Αν και μεγάλο μέρος του λεξιλογίου, incel, red pill, alpha, beta, high value man, προέρχεται από αγγλόφωνα ψηφιακά περιβάλλοντα, η κυκλοφορία του δεν περιορίζεται στις Ηνωμένες Πολιτείες. Στην Ευρώπη και στην Ελλάδα μεταφράζεται μέσα σε διαφορετικά συμφραζόμενα: οικονομική επισφάλεια, κρίση κατοικίας, παρατεταμένη εξάρτηση από την οικογένεια, συντηρητικές αντιλήψεις για το φύλο, αλλά και μια δημόσια σφαίρα όπου ο αντιφεμινισμός παρουσιάζεται συχνά ως κοινή λογική. Αυτές οι συνθήκες δεν παράγουν από μόνες τους μισογυνία. Μπορούν όμως να γίνουν το υλικό πάνω στο οποίο αντιφεμινιστικές αφηγήσεις χτίζουν μια αίσθηση ταπείνωσης και απώλειας.

Αξίζει, ωστόσο, να επιμείνουμε σε μια κρίσιμη διάκριση. Δεν είναι κάθε άνδρας που δυσκολεύεται ερωτικά Incel. Δεν είναι κάθε χρήστης εφαρμογών γνωριμιών που νιώθει ματαίωση μισογυνίας. Δεν είναι κάθε ανασφάλεια επικίνδυνη. Οι περισσότεροι άνδρες που βιώνουν απόρριψη δεν γίνονται βίαιοι. Αυτό ακριβώς κάνει το ζήτημα πολιτικά πιο σύνθετο: δεν αναζητούμε μια γραμμική αιτιότητα ανάμεσα στη μοναξιά και τη βία, αλλά τις συνθήκες υπό τις οποίες η

ματαίωση αποκτά εχθρό, κοινότητα, θεωρία και ηθική νομιμοποίηση.

Η βία ως πιθανή λογική

Η ανδρική μοναξιά είναι πραγματικό κοινωνικό πρόβλημα. Η γυναικεία αυτονομία δεν είναι η αιτία του. Αντίθετα, οι άνδρες χρειάζονται περισσότερες μορφές συναισθηματικής ζωής, όχι λιγότερη γυναικεία ελευθερία. Χρειάζονται φίλιες όπου μπορούν να μιλήσουν για ντροπή, απόρριψη και φόβο χωρίς να μετατρέπουν την ευαλωτότητα σε επιθετικότητα. Χρειάζονται σεξουαλική αγωγή που να διδάσκει όχι τεχνικές πειθούς, αλλά συναίνεση, αμοιβαιότητα και διαχείριση της ματαίωσης. Χρειάζονται δημόσιο λόγο που να τους απελευθερώνει από την ιδέα ότι η αξία τους μετριέται από το πόσες γυναίκες τους επιθυμούν.

Αντί για αυτό, το οικοσύστημα της ανδρικής απόρριψης τους προσφέρει κάτι πιο εύκολο: εχθρούς. Ο αλγόριθμος ανταμείβει τον θυμό, γιατί κρατά τον χρήστη παρόντα. Ο influencer ανταμείβει τη μνησικάκη, γιατί δημιουργεί πιστό κοινό. Η πλατφόρμα ανταμείβει την αναβολή, γιατί συντηρεί τη χρήση. Η κοινότητα επί πληρωμή ανταμείβει την αποτυχία, γιατί κάθε αποτυχία παράγει νέα ανάγκη καθοδήγησης. Έτσι ο άνδρας που δεν βρίσκει οικειότητα οδηγείται σε χώρους που τον κάνουν λιγότερο ικανό για οικειότητα. Μαθαίνει να βλέπει τις γυναίκες ως αντίπαλες, τους άλλους άνδρες ως ανταγωνιστές, τον εαυτό του ως ελαττωματικό προϊόν και την κοινωνία ως συνωμοσία.

Η βία δεν είναι αναπόφευκτη έκβαση αυτού του κύκλου, αλλά είναι μία από τις πιθανές του λογικές. Όταν ο άλλος παύει να είναι πρόσωπο και γίνεται κατηγορία, όταν η απόρριψη παύει να είναι επώδυνη αλλά θεμιτή άσκηση ελευθερίας και γίνεται απόδειξη καταπίεσης, όταν το σεξ παρουσιάζεται ως αγαθό που κάποιος δικαιούται και κάποιος παρακρατούν, τότε η συναίνεση υπονομεύεται σε επίπεδο φαντασιακό πριν υπονομευθεί σε επίπεδο πράξης. Οι κοινότητες που κωδικοποιούν την παρενόχληση, την πίεση ή τη σεξουαλική βία είναι η ακραία μορφή μιας ευρύτερης κουλτούρας που αντιμετωπίζει τη γυναικεία άρνηση ως πρόβλημα προς υπέρβαση.

Η ορατότητα της οικειότητας

Το ζήτημα, επομένως, δεν απαντάται μόνο με καλύτερο moderation, δηλαδή καλύτερη εποπτεία περιεχομένου, αν και αυτή είναι απαραίτητη. Δεν απαντάται μόνο με περισσότερα safety features στις εφαρμογές γνωριμιών, αν και είναι αναγκαία. Δεν απαντάται μόνο με ατομική θεραπεία, αν και πολλοί άνδρες χρειάζονται φροντίδα. Το πρόβλημα είναι δομικό: βρίσκεται στη συνάντηση πατριαρχίας, πλατφορμικού καπιταλισμού και κρίσης της οικειότητας. Οι πλατφόρμες μετατρέπουν την επιθυμία σε δεδομένα. Η αγορά τη ματαίωση σε προϊόν. Η πατριαρχία την απόρριψη σε ταπείνωση. Και η αντιδραστική πολιτική προσφέρει μια ενιαία γλώσσα: οι γυναίκες, οι φεμινίστριες, οι μετανάστες, τα queer υποκειμένα, οι «woke», φταίνε για

Η ανδρική μοναξιά είναι πραγματικό κοινωνικό πρόβλημα. Η γυναικεία αυτονομία δεν είναι η αιτία του. Αντίθετα, οι άνδρες χρειάζονται περισσότερες μορφές συναισθηματικής ζωής, όχι λιγότερη γυναικεία ελευθερία

την απώλεια ενός κόσμου που υποτίθεται ότι κάποτε λειτουργούσε.

Το ζήτημα δεν είναι μόνο τι επιτρέπουν οι πλατφόρμες να ειπωθεί, αλλά τι κάνουν ορατό, τι ανταμείβουν, τι προτείνουν ως επόμενο βίντεο, ποια συναισθήματα μετατρέπουν σε κυκλοφορία. Η δημοκρατία της οικειότητας αρχίζει από μια απλή αλλά ριζική παραδοχή: κανένα σώμα, καμία επιθυμία και καμία φροντίδα δεν ανήκει εκ των προτέρων σε κανέναν. Εκεί η πολιτική της ισότητας συναντά την πολιτική της συναίνεσης.

Η αγορά της ανδρικής απόρριψης ευδοκιμεί επειδή δίνει απλές απαντήσεις σε ένα

σύνθετο πρόβλημα. Λέει στους άντρες ότι ο πόνος τους έχει ένοχο, η ντροπή τους θεωρία, η αποτυχία τους στρατηγική λύση, η οργή τους κοινότητα. Δεν εκμεταλλεύεται μόνο το μίσος. Εκμεταλλεύεται την ανάγκη για νόημα. Γι' αυτό η κριτική της δεν μπορεί να περιοριστεί στην καταγγελία των ακραίων μορφών της. Πρέπει να στραφεί και στις καθημερινές υποδομές που την τροφοδοτούν: στις εφαρμογές που εμπορεύονται την ελπίδα, στους δημιουργούς περιεχομένου που εμπορεύονται την ταπείνωση, στους αλγόριθμους που εμπορεύονται τον θυμό, στις κοινωνίες που μαθαίνουν στους

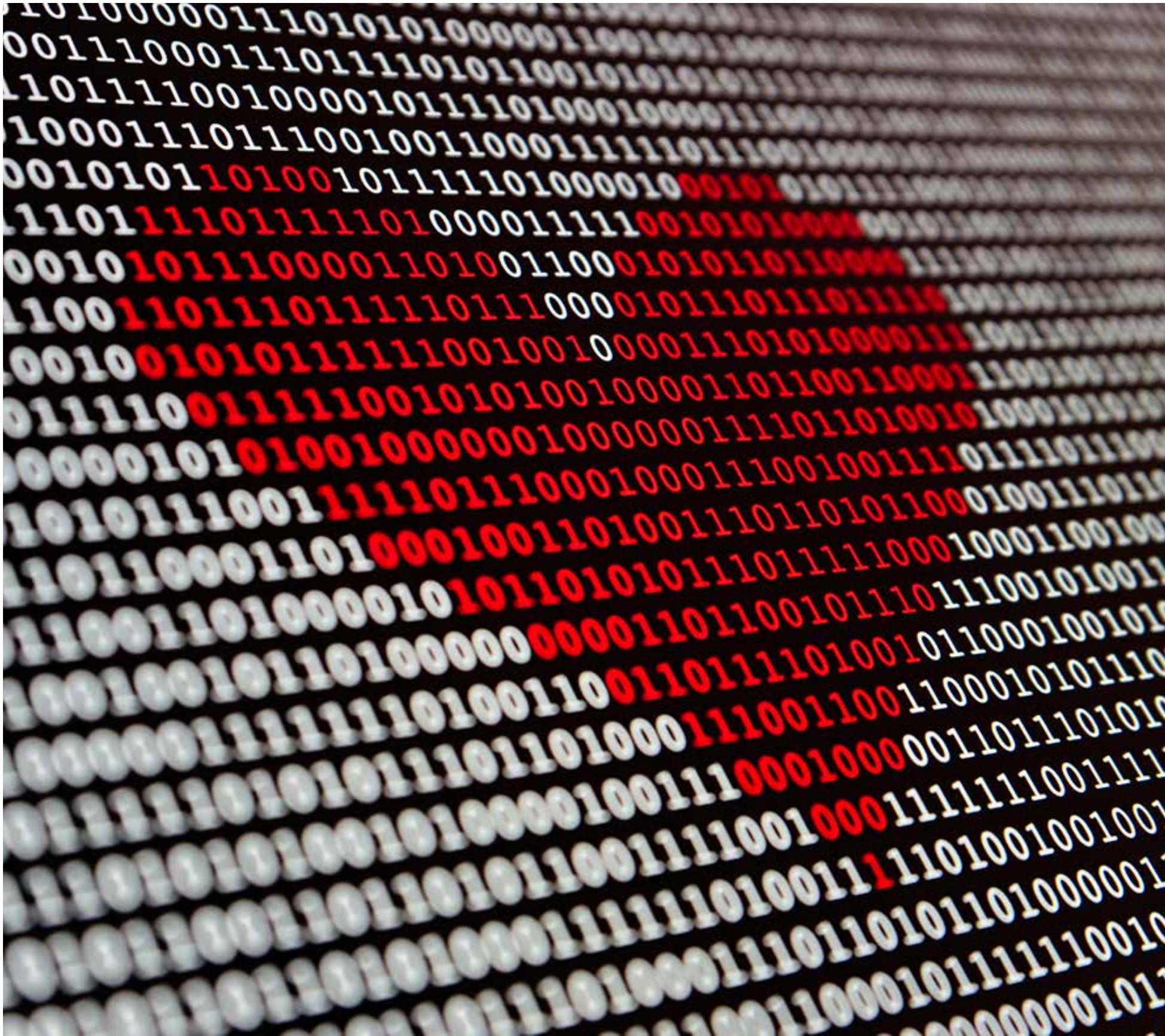
άντρες ότι το να αγαπηθούν είναι λιγότερο σημαντικό από το να νικήσουν.

Το ερώτημα δεν είναι μόνο γιατί κάποιοι άνδρες δεν κάνουν σεξ. Είναι γιατί πλατφόρμες και επιχειρήσεις τους πουλούν μια απάντηση που δυσκολεύει την οικειότητα. Και είναι γιατί εξακολουθούμε να αντιμετωπίζουμε τη γυναικεία άρνηση ως κοινωνικό πρόβλημα, ενώ θα έπρεπε να τη θεωρούμε αυτονόητη έκφραση ελευθερίας. Σε μια δημοκρατική κουλτούρα της επιθυμίας, το «όχι» δεν είναι αποτυχία της αγοράς. Είναι το όριο χωρίς το οποίο καμία σχέση δεν μπορεί να είναι σχέση. ●

Ενδεικτικές αναφορές

- Banet Weiser, Sarah. *Empowered: Popular Feminism and Popular Misogyny*. Duke University Press, 2018.
- Connell, R. W. *Masculinities*. University of California Press, 1995.
- Ging, Debbie. «Alphas, Betas, and Incels: Theorizing the Masculinities of the Manosphere.» *Men and Masculinities*, 2019.
- Horta Ribeiro, Manoel, et al. «The Evolution of the Manosphere Across the Web.» *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 2021.
- Illouz, Eva. *The End of Love: A Sociology of Negative Relations*. Oxford University Press, 2019.
- Jane, Emma A. *Misogyny Online: A Short and Brutish History*. SAGE, 2017.
- Kimmel, Michael. *Angry White Men: American Masculinity at the End of an Era*. Nation Books, 2013.
- Norris, Pippa, and Ronald Inglehart. *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism*. Cambridge University Press, 2019.

UNSPLASH

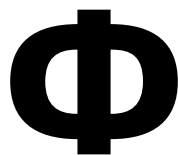
Ψηφιακές ασυμμετρίες και ακραίες ιδεολογίες

Από τις εφαρμογές γνωριμιών στους Incels και στους δικτάτορες

Γράφει
ο **Σωτήρης
Γεωργιαννίδης**

Αναπληρωτής
καθηγητής
Οικονομικών
στο City University

ανταστέιτε ένα χωριό με πέντε ετεροφυλόφιλους νέους άνδρες και γυναίκες, οι οποίοι γνωρίζονται όλοι μεταξύ τους. Ακόμα και ένας ευκαιριακός παρατηρητής της ανθρώπινης φύσης σε μικρές κοινωνίες θα θεωρούσε πολύ πιθανό ότι οι πέντε αυτοί σύντομα θα σχηματίσουν οικογένειες. Είναι επίσης πιθανό η αντιστοιχία να είναι ομοιόμορφη (assortative): ο συνολικά πιο ελκυστικός άνδρας (ό,τι και να σημαίνει αυτό, σύμφωνα με την τοπική κουλτούρα, περιλαμβάνοντας κάθε σημαντικό παράγοντα, από φυσική δύναμη ως κοινωνική θέση, πνεύμα, ή αριθμό φτερών στην παραδοσιακή φορεσιά) θα κάνει σχέση με την πιο ελκυστική γυναίκα, ο δεύτερος πιο ελκυστικός άνδρας με τη δεύτερη πιο ελκυστική γυναίκα... καταλάβετε την ιδέα.

Δύο χαρακτηριστικά είναι σημαντικά σε αυτή την κοινωνία: η ανωνυμία, η οποία είναι πολύ χαμηλή (όλοι γνωρίζουν τους πάντες), και η διαθεσιμότητα ενδιαφερόντων εναλλακτικών συντρόφων (επίσης χαμηλή). Μαζί, αυτά τα δύο χαρακτηριστικά σημαίνουν ότι οι κίνδυνοι που συνοδεύουν το τυχαίο σεξ είναι υψηλοί (κοινωνική αποδοκιμασία, πιθανή ασθένεια κ.λπ.), ενώ η ανταμοιβή χαμηλή.

Φυσικά δεν ζούμε σε τέτοιες κοινωνίες – οι πόλεις είναι αρκετά διαφορετικές, με πολύ περισσότερη ανωνυμία και ένα πυκνότερο σύνολο ενδιαφερόντων εναλλακτικών. Γι' αυτό το τυχαίο/ευκαιριακό σεξ είναι γενικά πιο διαδεδομένο στις πόλεις. Ως εδώ γνωστά όλα αυτά.

Τώρα, παρατηρήστε τι αλλάζουν τα σχετικά πρόσφατα μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε αυτή τη δομή αγοράς: ο πιθανός κοινωνικός κύκλος ενός ατόμου γίνεται τάξεις μεγέθους μεγαλύτερος και η ανωνυμία είναι σχεδόν εγγυημένη. Αυτό σημαίνει ότι το ευκαιριακό σεξ γίνεται πολύ πιο πιθανό, ειδικά για την πλευρά της «αγοράς» που θεωρεί την ανωνυμία πιο σημαντική και έχει μεγαλύτερη αποστροφή στην κουλτούρα των μπαρ (π.χ. χαμηλότερη ανοχή στο αλκοόλ, μεγαλύτερη προτίμηση στην ασφάλεια του σπιτιού). Δηλαδή για τις γυναίκες.

Αλλά το περιβάλλον των εφαρμογών γνωριμιών δεν είναι απλώς σαν να μεγαλώσαμε τις πόλεις και να διευρύνουμε λίγο τους κοινωνικούς κύκλους: υπάρχει ποιοτική διαφορά. Οι εφαρμογές έχουν ενδογενή συμμετοχή και ειδικούς αλγόριθμους. Το να μπει ή να βγει από μια γειτονιά μιας πόλης δεν είναι εύκολο. Το να μπει ή να βγει στο Tinder είναι πολύ πιο εύκολο. Μάλιστα, σήμερα το Tinder έχει παγκοσμίως περίπου 75-78% άνδρες, μια σαφής ένδειξη ότι ένα φύλο εισέρχεται σε αυτή την «αγορά» σε πολύ μεγαλύτερους ρυθμούς και ένα φύλο πιθανώς αποχωρεί.

Δεύτερον, οι εφαρμογές μπορούν να επιλέξουν ποιον θα δείξουν στους συμμετέχοντες, και το πράττουν ενεργά για να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους.

Ως αποτέλεσμα αυτών των ειδικών χα-

ρακτηριστικών των εφαρμογών, οι στρατηγικές ανδρών και γυναικών στα ψηφιακά περιβάλλοντα είναι πολύ ασύμμετρες. Αυτή η ασύμμετρία είναι πολύ σημαντική και οδηγεί τους ανθρώπους μακριά από όσα θα βίωναν στην πραγματική ζωή, όπως σε ένα μπαρ ή στη δουλειά, όπου οι άνθρωποι συνήθιζαν να γνωρίζουν τους συντρόφους τους παλαιότερα. Και αυτό τελικά οδηγεί στο τέλος της ομοιόμορφης αντιστοιχίας (assortative matching), δηλαδή βασικά της αρχαίας παράδοσης του «ένας σύντροφος για τον καθέναν».

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα από πειράματα σε εφαρμογές, οι άνδρες «αποδέχονται» για γνωριμία (swipe ή like) περίπου 53% των προφίλ που βλέπουν. Οι γυναίκες είναι πολύ πιο επιλεκτικές, επιλέγοντας μόνο περίπου 12% των προφίλ. Αυτό το χάσμα στις στρατηγικές καταλήγει σε δραστικά διαφορετικά αποτελέσματα: το ποσοστό αντιστοιχίας (επιτυχίες ανά swipe) είναι σχεδόν 10 φορές υψηλότερο για τις γυναίκες από ό,τι για τους άνδρες! Μια τέτοια ανισορροπία ωθεί προφανώς τους άνδρες να είναι ακόμη πιο επιθετικοί, να στέλνουν περισσότερα like, να χρησιμοποιούν περισσότερες εφαρμογές. Αυτό μόνο ενισχύει την ασύμμετρία, καθώς οι γυναίκες ανταποκρίνονται επιλέγοντας ακόμα λιγότερα προφίλ ανδρών και δεχόμενες λιγότερες προσφορές για ραντεβού. Αν και δεν έχουμε δεδομένα από το Instagram, η δυναμική φαίνεται να είναι παρόμοια: οι άνδρες κυνηγούν, οι γυναίκες κρύβονται.

Τσαλακωμένος εγωισμός και πλάνες

Το αποτέλεσμα είναι ότι τα ψηφιακά ταιριάσματα ανθρώπων είναι ασύμμετρα και οι χρήστες των εφαρμογών αποκτούν έντονα παραμορφωμένες εικόνες για τον πραγματικό κόσμο. Για τις γυναίκες, το περιβάλλον των εφαρμογών μπορεί να προκαλέσει μια υπερβολική εικόνα του εαυτού τους και την ψευδαίσθηση υψηλότερης διαθεσιμότητας συντρόφων. Μια γυναίκα που θα έβλεπε ενδιαφέρον από 3-4 άνδρες την εβδομάδα σε ένα μπαρ μπορεί να έχει εκατοντάδες οχλήσεις την εβδομάδα στα ψηφιακά μέσα! Είναι πολύ δύσκολο να μη συμπεράνει ότι ή έχει γίνει αρκετά ελκυστική ή απλά υπάρχουν περισσότεροι υποψήφιοι εκεί έξω.

Για τους άνδρες μπορεί να συμβεί το αντίθετο: για όσους δεν ανήκουν στην κορυφή από άποψη ελκυστικότητας προφίλ, η συμμετοχή σε κοινωνικά δίκτυα και ειδικά εφαρμογές γνωριμιών μπορεί να προκαλεί χαμηλή εικόνα του εαυτού τους και μια αντίληψη έλλειψης συντρόφων.

Τώρα, θεωρητικά ο τσαλακωμένος εγωισμός των ανδρών θα έπρεπε να είναι μια ευπρόσδεκτη αλλαγή σε σύγκριση με τη συνήθιστη υπερβολική αυτοπεποίθηση που παραδοσιακά επιδεικνύουν, σωστά; Λάθος.

Τέτοιες στρεβλώσεις μπορεί να οδηγήσουν σε δυστυχία για τους περισσότερους χρήστες, άνδρες και γυναίκες, καθώς ανατρέπουν θεμελιωδώς την ισορροπία στην «αγορά γάμου» (μιλώ για γάμους απλουστευτικά,

εννοώντας κάθε μακροχρόνια σχέση που μπορεί να οδηγήσει και σε τεκνοποίηση).

Μετά τη συμμετοχή σε εφαρμογές γνωριμιών, οι «συνθησμένοι» άνδρες συχνά νιώθουν εντελώς άδρατοι (καθώς καταστρέφεται η εικόνα του εαυτού τους), ενώ οι γυναίκες βομβαρδίζονται από προσφορές γνωριμίας, συχνά από άνδρες «υψηλής κλάσης» που θέλουν μόνο τυχαίες συναντήσεις, παραμορφώνοντας την αντίληψή τους για το τι «θέλουν όλοι οι άνδρες» και οδηγώντας σε λανθασμένες εκτιμήσεις για το ποιοι θα μπορούσαν να είναι οι πιθανοί σταθεροί τους σύντροφοι στο μέλλον.

Θυμηθείτε, αυτή η ασύμμετρία ισχύει στην αγορά των εφαρμογών/τυχαίων γνωριμιών. Ωστόσο, ο πραγματικός κόσμος δεν έχει αλλάξει! Υπάρχει ακόμα σχεδόν ίσος αριθμός νέων ανδρών και γυναικών ικανών/βουλόμενων να σχηματίσουν σταθερά ζευγάρια και να έχουν παιδιά.

Στον κόσμο των γάμων λοιπόν, θα έπρεπε να υπάρχει κονδρικά ένας/μια σύντροφος για κάθε άτομο. Αλλά η αγορά των εφαρμογών όλο και μεγαλώνει: στις ΗΠΑ, που δείχνουν συχνά το μέλλον και της λοιπής Δύσης, άνω του 50% των σχέσεων σήμερα συνάπτονται διαδικτυακά (πηγές: HCMST & Pew), μόνο 4% στη σχολή και 9% στην δουλειά, έναντι ποσοστών 2%, 19% και 19% αντιστοίχως το 1995! Και οι πλάνες που σχηματίζονται στον ψηφιακό κόσμο επηρεάζουν την πραγματική αγορά της ζωής: πολλές γυναίκες ελπίζουν να βρουν έναν άνδρα «υψηλής κλάσης» για «γάμο» επειδή αυτό είναι που έχουν συνηθίσει να βιώνουν στην ψηφιακή τους ζωή: πραγματικό ή ψευδές ενδιαφέρον από άνδρες κορυφής για ευκαιριακές σχέσεις (αλλά σίγουρα όχι ενδιαφέρον για γάμο). Στην πραγματικότητα απλά δεν υπάρχουν αρκετοί τέτοιοι άνδρες κορυφής για κάθε γυναίκα – τα χαρακτηριστικά που απαιτούν «τυπικές γυναίκες» σε ψηφιακές πλατφόρμες φαίνεται να περιγράφουν μόνο μικρό ποσοστό των ανδρών! (Σκεφτείτε τα στοιχεία από το OKCupid, όπου οι γυναίκες βαθμολογούσαν 80% των ανδρών στην πλατφόρμα ως «κάτω του μέσου όρου» εμφανισιακά, ενώ οι βαθμολογίες που έδιναν οι άνδρες στις γυναίκες ήταν κοντά στην αναμενόμενη συμμετρική κανονική κατανομή).

Τυχάρπαστες συνευρέσεις σημαίνουν μη τεκνοποίηση;

Με τον κίνδυνο να ακουστώ σαν τον προπάππου κάποιου, η άνω ανάλυση των εφαρμογών γνωριμιών και του πώς επηρεάζουν τον σχηματισμό ζευγαριών φαίνεται να υποδηλώνει ότι οι σύγχρονες ψηφιακές κοινωνίες γνωριμιών υποφέρουν από υπερβολικό ηδονισμό. Για ορισμένους συμμετέχοντες στην αγορά των εφαρμογών/τυχαίων γνωριμιών, οι ψηφιακές συναντήσεις λειτουργούν όπως η ζάχαρη: ο άνθρωπος, ως θηλαστικό που εξελίχθηκε σε συνθήκες σπανιότητας, δεν είναι συνθησμένος στην αφθονία. Είτε μιλάμε για υπερπροσφορά θερμίδων, ζάχαρης, είτε σεξουαλικής προσοχής. Η υπερβολική διαθεσιμότητά τους «καπελώνει» εξελικτικούς

Οι άνδρες «αποδέχονται» για γνωριμία (swipe ή like) περίπου 53% των προφίλ που βλέπουν. Οι γυναίκες είναι πολύ πιο επιλεκτικές, επιλέγοντας μόνο περίπου 12% των προφίλ. Το ποσοστό αντιστοιχίας (επιτυχίες ανά swipe) είναι σχεδόν 10 φορές υψηλότερο για τις γυναίκες από ό,τι για τους άνδρες

μηχανισμούς που αναπτύχθηκαν πριν από χιλιάδες χρόνια σε περιβάλλοντα γενικής έλλειψης. Ο πεινασμένος πρωτόγονος μέσα μας ξεχύνεται ορμητικά στις πρόσκαιρες απολαύσεις, φέρνοντας σημαντική μεσοπρόθεσμη ζημιά για πολλούς.

Συγκεκριμένα, για τις γυναίκες, ως πλευρά της αγοράς που θίγεται περισσότερο μεσοπρόθεσμα, η υπερβολικά επιφανειακή συμπεριφορά στις εφαρμογές σήμερα υπονομεύει την αναπαραγωγική τους επιτυχία στην υπόλοιπη ζωή τους, αύριο. Μέχρι να συνειδητοποιήσουν πόσο ασύμμετρος και παραμορφωμένος είναι ο ψηφιακός κόσμος, και το γεγονός ότι πρέπει να δεχτούν λιγότερο «εντυπωσιακούς» άνδρες ως μακροχρόνιους συντρόφους, φτάνουν σε μια ηλικία στην οποία είναι πρακτικά πιο δύσκολο ή και ανεπιθύμητο για τις ίδιες να κάνουν παιδιά (όπως φαίνεται από το αυξανόμενο χάσμα γονιμότητας σύμφωνα με έκθεση του ΟΗΕ: τη σημαντική δηλαδή διαφορά μεταξύ του αριθμού παιδιών που δηλώνουν ότι θα επιθυμούσαν και αυτού που τελικά έχουν).

Αν όλα αυτά ακούγονται πολύ αφηρημένα, σκεφτείτε το εξής σοκαριστικό γεγονός από ένα πρόσφατο άρθρο των «Financial Times»: σε αρκετές χώρες του κόσμου, από την Αγκόλα έως τις ΗΠΑ, η έναρξη της ευρείας χρήσης των smartphone συσχετίζεται με άμεση, απότομη πτώση των γεννήσεων! Και δεν πρόκειται απλά για έναν κοινό παράγοντα, π.χ. ότι η γεννητικότητα πέφτει διαχρονικά επειδή η κοινωνία προοδεύει. Η μελέτη δείχνει ότι η αυξημένη διάδοση συνέβη σε διαφορετική χρονιά σε κάθε χώρα (π.χ. το iPhone κυριαρχούσε στις ΗΠΑ πολύ πριν φτάσει στην Αγκόλα), αλλά σε κάθε χώρα, με το που γίνονται ευρέως διαδεδομένες οι έξυπνες συσκευές (με τις εφαρμογές που επιτρέπουν), βλέπουμε το ίδιο φαινόμενο: πτώση γεννητικότητας σε σχέση με πριν.

Παρομοίως, η μελέτη καταδεικνύει ότι το ποσοστό των νέων που βρίσκεται σε σχέση πέφτει συνεχώς από την έλευση του smartphone.

Ενώ τα έξυπνα κινητά έχουν προφανώς προκαλέσει αρκετά φαινόμενα (λιγότερο ύπνο, άγχος κ.λπ.), κανένα από αυτά δεν είναι αρκετά πειστικό από μόνο του για να προβλέψει τη μείωση των γεννήσεων. Ο πραγματικός ένοχος φαίνεται να είναι το γεγονός ότι τα έξυπνα κινητά (και οι εφαρμογές) έχουν αλλάξει θεμελιωδώς την υποδομή των ανθρώπινων γνωριμιών. Η συνακόλουθη ασυμμετρία του ψηφιακού κόσμου και η κατάρρευση της ομοιόμορφης αντιστοίχισης προβλέπουν ακριβώς τα ευρήματα του άρθρου του «FT»: οι νέοι βρίσκονται σε μια μόνιμη κατάσταση σύγχυσης, προκαλώντας, όπως θα το αποκαλούσαμε στην θεωρία παιγνίου, στρατηγική ανισορροπία, καθώς δεν μπορούν να βρουν τους κατάλληλους συντρόφους για να μείνουν μαζί.

Γενικές συνέπειες της μείωσης ζευγαριών

Η μείωση των ζευγαριών που φέρνουν τα έξυπνα κινητά, όπως δείξαμε παραπάνω, έχει αρνητικές επιπτώσεις στη γεννητικότητα.

Η συνακόλουθη ασυμμετρία του ψηφιακού κόσμου και η κατάρρευση της ομοιόμορφης αντιστοίχισης προβλέπουν ακριβώς τα ευρήματα του άρθρου του «FT»: οι νέοι βρίσκονται σε μια μόνιμη κατάσταση σύγχυσης, προκαλώντας, όπως θα το αποκαλούσαμε στη θεωρία παιγνίου, στρατηγική ανισορροπία, καθώς δεν μπορούν να βρουν τους κατάλληλους συντρόφους για να μείνουν μαζί

Αυτό βέβαια δεν είναι απαραίτητα κατάρα για κάθε αναλυτή (μερικοί ισχυρίζονται μάλιστα ότι ο πλανήτης έχει υπερβολικά πολλούς ανθρώπους). Αλλά υπάρχουν και πολλές άλλες επιπτώσεις στην υγεία των ανθρώπων, την ψυχική τους ηρεμία, ίσως ακόμα και την κοινωνική ηρεμία.

Ο κοινός νους λέει ότι η ύπαρξη μιας συντρόφου είναι ιδιαίτερα καλή για τους περισσότερους άνδρες (ακόμα και αν δεν ισχύει απαραίτητα το ίδιο για τις γυναίκες τους). Δεν έχουμε πολλά δεδομένα από απλά ζευγάρια, αλλά από δεδομένα που συγκρίνουν παντρεμένους ανθρώπους (και ειδικά άνδρες) με μη, βρίσκουμε πλήθος ευνοϊκών αποτελεσμάτων.

Ενάντια στο αστεϊάκι ότι «με έναν γάμο δεν θα ζήσεις περισσότερο αλλά σίγουρα θα αισθάνεσαι σαν να κρατάει η ζωή σου περισσότερο», οι παντρεμένοι άνδρες όντως φαίνεται να ζουν περισσότερα χρόνια. Σε μελέτη του 2020 με 7,9 εκατομμύρια άτομα, οι ανύπαντροι άνδρες είχαν 55% υψηλότερο κίνδυνο θανάτου από κάθε αιτία, περισσότερα καρδιαγγειακά (52% περισσότερο), μεγαλύτερο κίνδυνο καρκίνου (14%) και φυσικά 86% μεγαλύτερο κίνδυνο εμφάνισης συμπτωμάτων κατάθλιψης. Τα αποτελέσματα στις γυναίκες είναι ασθενέστερα, αλλά όχι ανύπαρκτα.

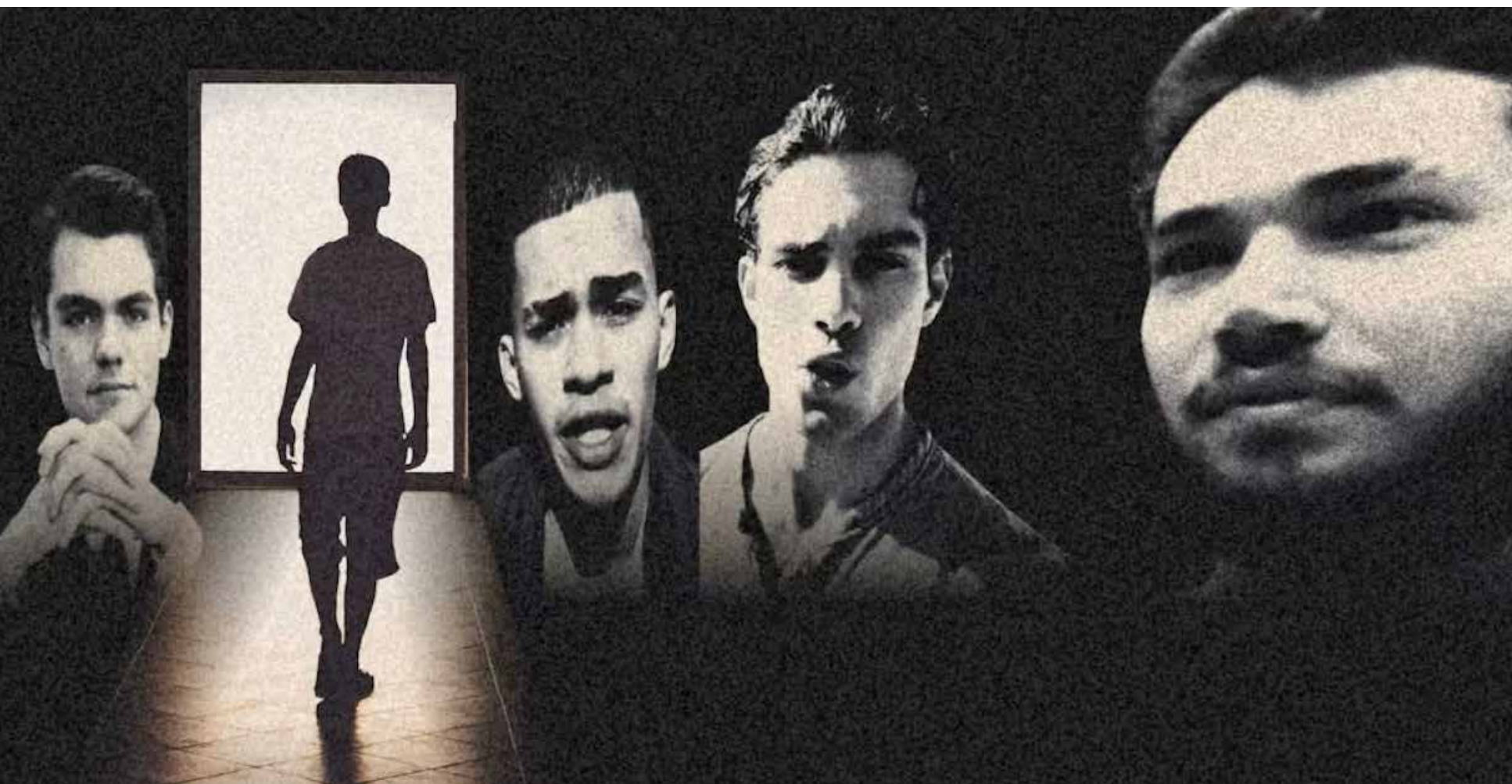
Φυσικά οι ανώτεροι δείκτες των παντρεμένων δεν καταδεικνύουν πάντα αιτιότητα (ίσως ισχύει και αντίστροφη αιτιακή σχέση, π.χ. οι πιο ευτυχισμένοι άνδρες τείνουν να παντρεύονται περισσότερο), και φυσικά

μετράει και η ποιότητα της κάθε σχέσης, αλλά νομίζω είναι εύλογο να πούμε ότι τέτοια μείωση στο ποσοστό σταθερών ζευγαριών που έχουμε στην εποχή μας θα φανεί και σε χειρότερα αποτελέσματα της συνολικής υγείας της ανθρωπότητας.

Ενα ακόμα ίσως παραγνωρισμένο αποτέλεσμα της ύπαρξης γυναικών σε μια σχέση είναι ότι κάνουν τους άνδρες πιο πολιτισμένους: στην εγκληματολογία είναι μάλλον εδραιωμένη η άποψη ότι οι γυναίκες βοηθάνε τους άνδρες να αντισταθούν στο έγκλημα, να έχουν μειωμένη επιθετικότητα και να τιθασεύουν γενικά τα ένστικτά τους!

Οι πολιτικές συνέπειες

Οι νέοι σήμερα ζουν στην εποχή της αστάθειας. Αβέβαιη εργασία (ειδικά τώρα, λόγω της ΤΝ), αβεβαιότητα στη στέγαση (με τις τιμές να είναι δυσπρόσιτες στις περισσότερες μεγάλες πόλεις της Δύσης), αστάθεια στις τιμές αγαθών (είτε είναι πραγματική είτε σε μερικές περιπτώσεις απλώς εκλαμβανόμενη), πόλεμοι, πανδημίες. Φαίνεται ότι η επόμενη γενιά δεν μπορεί ποτέ να νιώσει ασφαλής. Προσθέτοντας σε όλα αυτά, πολλοί νέοι άνδρες είναι μόνοι και απελπισμένοι, λόγω μιας έντονα παραμορφωμένης αγοράς γνωριμιών. Στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αυτοί οι άνδρες αναφέρονται ειρωνικά ως incels (involuntarily celibate, ακούσια άγαμοι), αλλά στην πραγματικότητα η ανισορροπία στην αγορά γνωριμιών δείχνει ότι δεν φταίνε πάντα αυτοί: το παιχνίδι είναι όντως στημένο εναντίον τους.

Δυστυχώς, οι θυμωμένοι νέοι άνδρες είναι ένας εξαιρετικός στόχος για ακραίες ιδεολογίες. Προφανές παράδειγμα η μισογυνική ανδρόσφαιρα (manosphere) που τους διδάσκει ρητά ότι πρέπει να γίνουν «αρσενικά άλφα», να φτάσουν στην κορυφή της ελκυστικότητας με κάθε τρόπο (από πραγματικό, π.χ. γυμναζόμενοι λίγο ή αποκτώντας καλό εισόδημα έως εντελώς φανταστικό και γελοίο), για να έχουν πρόσβαση στην προσοχή των γυναικών. Αλλά οι θυμωμένοι incels φαίνεται να στηρίζουν και παλαιότερα, γενικότερα κινήματα όπως το MAGA.

Ερευνα σε 27 χώρες της Ευρώπης (European Election Study, 2024) με συνεντεύξεις σε 25.904 άτομα βρήκε ότι τα ακροδεξιά κόμματα έχουν απήχηση στο 21% των νέων ανδρών έναντι 14% των νέων γυναικών, δηλαδή οι άνδρες είναι 50% πιθανότερο να στηρίζουν την Ακροδεξιά!

Παρομοίως στις ΗΠΑ γνωρίζουμε ότι εδώ και καιρό οι πολιτικές πεποιθήσεις ανδρών και γυναικών αποκλίνουν: το χάσμα στο ποσοστό νέων ανδρών και γυναικών που δηλώνουν αριστερών πεποιθήσεων έχει αυξηθεί από περίπου 5% το 2000 σε ακόμα και 18% πρόσφατα!

Μάλιστα υπάρχουν αυξανόμενες ενδείξεις ότι οι incels είναι ιδιαίτερη πληθυσμιακή ομάδα, όχι απλά παραδοσιακοί μισαλλόδοξοι εθνικιστές. Εχθρός δεν είναι τόσο οι ξένοι, όσο οι γυναίκες του ίδιου τους του έθνους, και ο φεμινισμός. Πρόκειται για πραγματικό διχασμό, που διαπερνά τις κοινωνίες μας.

Οπότε τι βλέπουμε γενικά στη Δύση; Ορ-

δές οργισμένων νέων ανδρών, οικονομικά ασταθών, μόνων, χωρίς σχέση – παραδοσιακά καλή συνταγή για προβλήματα. Και αυτή τη φορά η Δύση δεν έχει σταυροφορίες να τους στείλει – ή μήπως έχει;

Συμπέρασμα και περίληψη

Τα ψηφιακά περιβάλλοντα γνωριμιών είναι βαθιά ασύμμετρα, δίνοντας στους χρήστες των εφαρμογών έναν έντονα παραμορφωμένο χάρτη του πραγματικού κόσμου. Για τις γυναίκες, το περιβάλλον μπορεί να προκαλέσει την ψευδαίσθηση αυξημένης διαθεσιμότητας συντρόφων, ενώ για τους άνδρες (τουλάχιστον τους συνηθισμένες ελκυστικότητας), η αίσθηση που έχουν ότι γίνονται «αόρατοι» μπορεί να είναι πολύ απογοητευτική.

Αυτή η ανισορροπία επεκτείνεται στον φυσικό κόσμο. Η δημογραφία του πραγματικού κόσμου δεν έχει αλλάξει – υπάρχει ακόμα σχεδόν ίσος αριθμός νέων ανδρών και γυναικών ικανών να σχηματίσουν σταθερές ενώσεις. Αλλά τα ένστικτα που χάρισαν οι εξελικτικοί μηχανισμοί στον άνθρωπο, σχεδιασμένα για περιβάλλοντα έλλειψης, γίνονται εύκολα προϊόν εκμετάλλευσης από ένα ψηφιακό οικοσύστημα που προσφέρει υπερπλούσια προσφορά προσοχής. Μέχρι η ψευδαίσθηση να χαθεί, τα κρίσιμα παράθυρα για τον σχηματισμό οικογένειας κλείνουν, μια πραγματικότητα που αντανακλάται στην απότομη πτώση των παγκόσμιων γεννήσεων μετά την έλευση των έξυπνων κινητών.

Στον απόηχο αυτής της δομικής κατάρρευ-

σης μένει μια γενιά απομονωμένων ανδρών, που η ψηφιακή αποξένωση τους καθιστά μοναδικά ευάλωτους στις σειρήνες των ακραίων ιδεολογιών, τους κάνει πρόθυμους οπαδούς «ισχυρών ανδρών» και ακόμα και δικτατόρων. Πιθανώς δεν είναι σύμπτωση ότι τα ακραία κόμματα ανεβαίνουν εκλογικά σε όλη την Δύση. Και δυστυχώς, δεν ξέρουμε πόσο χειρότερο μπορεί να γίνει το μέλλον, όσο η επιρροή των ψηφιακών γνωριμιών και γενικά κοινωνικών δικτύων αυξάνεται όλο περισσότερο.

ΥΓ. Ας σημειωθεί εδώ ότι σε όλο το άρθρο ασχολούμαι με τα σημαντικά έμμεσα και συνολικά αποτελέσματα των έξυπνων κινητών και κοινωνικών δικτύων στις κοινωνίες, που είναι πάνω και πέρα από τα γνωστά τυχόν αρνητικά αποτελέσματά τους στα μεμονωμένα άτομα. Για παράδειγμα, πρόσφατο πείραμα βρίσκει ότι το Ινσταγκραμ και το TikTok προκαλούν ευθέως πραγματική μείωση ευημερίας σε πολλούς χρήστες τους, οι οποίοι επιμένουν όμως να τα χρησιμοποιούν λόγω φόβου αποκλεισμού ότι «κάτι χάνουν» (FOMO) και αδυναμίας αυτοελέγχου. Αλλά ακόμα και στον βαθμό που δίκτυα και εφαρμογές προσφέρουν κάτι θετικό σε μεμονωμένα άτομα (εν τέλει, έχει γίνει πιο εύκολο για πολλούς ανθρώπους να γνωρίσουν νέα άτομα), το συνολικό αποτέλεσμα για την κοινωνία μπορεί να είναι επικίνδυνο – μια κλασική επίδειξη του φαινομένου ότι ο ατομικός ορθολογισμός δεν σημαίνει συλλογικό ορθολογισμό, δεν βγάζει κοινωνικά επωφελή αποτελέσματα. ●

Η μισογυνική ανδρόσφαιρα (manosphere) διδάσκει ρητά ότι οι νέοι άνδρες πρέπει να γίνουν «αρσενικά άλφα». Κλασικά παραδείγματα επιρροής (όπως απεικονίζονται στη φωτογραφία) ο Andrew Tate, ο Jordan Peterson, ο David Gandy (Clavicular) και άλλοι

Η ντροπή δεν αλλάζει από μόνη της στρατόπεδο

Μέσα από ομάδες και φόρουμ στο Διαδίκτυο επιχειρείται η κανονικοποίηση της έμφυλης βίας

UNSPASH

Υπάρχουν υποθέσεις έμφυλης βίας που συγκλονίζουν συθέμελα την κοινωνία, αποκάλυπτοντας το πιο ειδικό προφίλ της. Η ιστορία της Ζιζέλ Πελικό είναι μία από αυτές. Όμως δεν είναι η μόνη, όπως πλέον αποκαλύπτεται με ανατριχιαστικά αυξημένους ρυθμούς. Για περισσότερο από μία δεκαετία, αυτή η γυναίκα από τη Γαλλία ναρκωνόταν συστηματικά από τον άνθρωπο με τον οποίο μοιραζόταν τη ζωή της: τον (πρώην πια) σύζυγό της και πατέρα των τριών παιδιών της. Εν αγνοία της, την αναισθητοποιούσε με ισχυρά υπνωτικά, αγχολυτικά και μυοχαλαρωτικά φάρμακα που έριχνε στο φαγητό και το ποτό της και καλούσε διαδικτυακά στο σπίτι τους δεκάδες άνδρες, γνωστούς και άγνωστους, για να τη βιάσουν. Ο ίδιος διατηρούσε ένα εξαιρετικά λεπτομερές ψηφιακό αρχείο και μοιραζόταν το υλικό στο Διαδίκτυο. Αποτέλεσε βασικό αποδεικτικό στοιχείο για την καταδίκη του, καθώς και άλλων 50 δραστών, στα τέλη του 2024, σε μια δίκη που με επιλογή του θύματος δεν έγινε κεκλεισμένων των θυρών. Ετεροι βιαστές της δεν ταυτοποιήθηκαν ποτέ. «Επρεπε αυτοί να σκύψουν το κεφάλι. Οχι εγώ», γράφει σήμερα η 73χρονη Πελικό στην αυτοβιογραφία της, για την οποία επέλεξε τον τίτλο «Υμνος στη ζωή». «Η ντροπή πρέπει

Γράφει
η **Μαργαρίτα
Βεργολιά**

να αλλάξει στρατόπεδο» είναι το μότο της. Μια φράση που έγινε παγκόσμιο σύνθημα, αποτυπώνοντας μια πικρή αλήθεια, την οποία – παρά την έξαρση της έμφυλης βίας στην ψηφιακή εποχή – η σύγχρονη κοινωνία δείχνει ακόμη να δυσκολεύεται να αφομοιώσει και να παραδεχθεί.

Η υπόθεση Πελικό λειτούργησε σαν προβολέας σε ένα σκοτεινό δωμάτιο, ωθώντας πολλές άλλες γυναίκες - θύματα να μιλήσουν δημόσια και τις Αρχές να αναλάβουν δράση. Το τελευταίο διάστημα έρχονται στο φως όλο και περισσότερες αντίστοιχες φρικιαστικές υποθέσεις στη Γαλλία, στη Γερμανία, στη Σουηδία, στη Βρετανία και αλλού, όπου γυναίκες ναρκωνόταν από τους ίδιους τους συζύγους ή συντρόφους τους και βιάζονταν από τους ίδιους και άλλους άνδρες, αγνώστους επί χρόνια τι τους συνέβαινε. Κοινός παρονομαστής δεν ήταν μόνο η έμφυλη ενδοοικογενειακή βία. Ειδικοί, εκθέσεις και έρευνες μιλούν για έναν άκρατο, ψηφιακά ταχύτατα πια διαδιδόμενο μισογυνισμό.

Με έναυσμα την υπόθεση Πελικό άρχισε να ξετυλίγεται ένα διαδικτυακό κουβάρι, αποκάλυπτοντας ένα τρομακτικά ευρύ ψηφιακό οικοσύστημα όπου η βία κατά των γυναικών κανονικοποιείται, διδάσκεται ή ενθαρρύνεται, συχνά μέσω εγκλημάτων «χημικής υποταγής». Σε ένα συγκλονιστικό ρεπορτάζ, το δίκτυο CNN έκανε λόγο

για μια τρόπον τινά «παγκόσμια ακαδημία βιασμού». Μέσα από ομάδες και φόρουμ στο Διαδίκτυο – «σκοτεινό» και μη –, κανάλια στο Telegram και ιστοσελίδες πορνογραφικού περιεχομένου, χρήστες ανταλλάσσουν αρρωστημένες εμπειρίες και οπτικοακουστικό υλικό. Παρέχουν τεχνικές συμβουλές στη φρίκη και στην ατιμωρησία. Ζητούμενό τους: η κανονικοποίηση της έμφυλης βίας.

Ψηφιακή Λερναία Ύδρα

Με περισσότερες από 80 εκατομμύρια επισκέψεις τον μήνα, ο ιστότοπος Motherless.com αποτελεί μία από αυτές τις περιπτώσεις. Πρόσφατη ανάλυση χιλιάδων βίντεο στην αρχική σελίδα του έδειξε ότι από τα πλέον δημοφιλή ήταν αυτά με ετικέτες «αιμομιξία», «βιασμός» και «ύπνος». Στην τελευταία κατηγορία, άνδρες σπκώνουν τα βλέφαρα των συντρόφων τους για να δείξουν ότι είναι αναίσθητες. Δίνουν συμβουλές σε άλλους πώς και με ποιες ουσίες να ναρκώνουν γυναίκες – κάποιοι μάλιστα εμπορευόμενοι τις ουσίες. Παρέχουν συνδέσμους προς άλλες συναφείς πλατφόρμες και ομάδες στο Telegram, όπου το περιεχόμενο είναι πολύ πιο ωμό, με βίντεο βιασμών αναίσθητων γυναικών που μπορεί κανείς να παρακολουθήσει έναντι 20 δολαρίων. Σύμφωνα με έρευνα του ραδιοτηλεοπτικού φορέα NOS, το Motherless φιλοξενούνταν από διακομιστές

Μέσα από ομάδες και φόρουμ στο Διαδίκτυο – «σκοτεινό» και μη –, κανάλια στο Telegram και ιστοσελίδες πορνογραφικού περιεχομένου, κοινοποιούνται μεταξύ ανδρών αρρωστημένες εμπειρίες και οπτικοακουστικό υλικό έμφυλης βίας

στην Ολλανδία τουλάχιστον από το 2024. Η αποκάλυψη οδήγησε τις ολλανδικές Αρχές σε άμεση παρέμβαση, με απενεργοποίηση του διαβόητου ιστοτόπου και την έναρξη έρευνας. Υπάρχουν ωστόσο αναφορές ότι επανήλθε σε λειτουργία. Δεν είναι παρά ένα από τα πολλά κεφάλια μιας ψηφιακής Λερναίας Ύδρας...

Έρευνα του BBC εντόπισε δύο εκατομμύρια χρήστες διαφόρων chatrooms σε όλο τον κόσμο, μέσω των οποίων κοινοποιείται σεξουαλικού περιεχομένου υλικό εν αγνοία των θυμάτων, συμπεριλαμβανομένων εικόνων ανηλίκων. Στην Πορτογαλία αποκαλύφθηκε ένα τέτοιο κανάλι στο Telegram με περίπου 70.000 άνδρες - μέλη. Σε ένα άλλο, στη Γερμανία, περίπου 73.000 χρήστες δημοσίευαν προσωπικές φωτογραφίες συζύγων και θυγατέρων τους. Στην Ισπανία, στο Chat de Depravados (Συνομιλία Διεστραμμένων) στο Telegram, οι 600 εγγεγραμμένοι χρήστες ανέβαζαν βίντεο σεξουαλικών επαφών με γυναίκες, χωρίς τη συγκατάθεσή τους. Αντάλλασσαν συμβουλές για το πώς να βιντεοσκοπούν κρυφά τα θύματά τους. Για να παραμένει ενεργός κάποιος στην ομάδα, έπρεπε να αναρτά σχετικό παράνομο υλικό σε καθημερινή βάση. Κατασχέθηκε όλο από τις Αρχές κατά την εξάρθρωση του δικτύου, προ έτους, με τη σύλληψη των διαχειριστών και βασικών μελών του. Ως σύνολο, γράφει ο

ισπανικός Τύπος, «ενεργούσαν σαν αγέλη». Τα θύματά τους υπολογίζονται σε χιλιάδες. Στην Ιταλία, στην κλειστή ομάδα στο Facebook με την ονομασία Mia Moglie (Η γυναίκα μου), περισσότεροι από 30.000 άνδρες αναρτούσαν φωτογραφίες από προσωπικές στιγμές γυναικών – συζύγων, συντρόφων, πρώην συντρόφων, αδελφών ή περιστασιακών γνωριμιών –, χωρίς τη συγκατάθεσή τους. Ως μέσο εκδικητικής πορνογραφίας και διαπόμπευσης, η ομάδα συνέβαλλε στην εξοικείωση με την έμφυλη βία. Λειτουργούσε από το 2019, μέχρι που εξαρθρώθηκε πέρυσι από την ιταλική αστυνομία. Η επιχείρηση οδήγησε στην άσκηση ποινικών διώξεων και σε μια μεγάλη δημόσια συζήτηση για τον μισογυνισμό. Η τελευταία ανάρτηση στο Mia Moglie, εν τω μεταξύ, ήταν μια προαναγγελία προς τα μέλη του για τη δημιουργία μιας «νέας ιδιωτικής και πιο ασφαλούς ομάδας», συνοδεύει ενός μηνύματος προς όλους τους υπόλοιπους: «Αντίο, και άντε γαμ@@@, ηθικολόγοι».

Μελέτες, έρευνες, στοιχεία

Αφιερώνοντας ειδικές μελέτες στη λεγόμενη κοινότητα των «incel» – όρος που στα ελληνικά αποδίδεται ως «ακούσια άγαμοι» – και στη διαδικτυακή μισογυνική ριζοσπαστικοποίηση, η Europol μιλάει για online ομάδες που λειτουργούν ως οιονεί ψηφιακές «αδελφότητες» τοξικής αρρενωπότητας, πολύ πέρα από τα όρια του σεξισμού, όπου ο φεμινισμός παρουσιάζεται ως απειλή και οι ετεροφυλόφιλοι άνδρες ως «θύματα» μιας woke κοινωνίας που ευνοεί τις χειραφετημένες γυναίκες. Κατά το Ευρωπαϊκό Κέντρο Αντιτρομοκρατίας (ECTC), πρόκειται για ένα αφήγημα που δεν θεωρείται πλέον περιθωριακό. «Συχνά δικαιολογείται με ψευδοεπιστημονικά επιχειρήματα», παρατηρεί, δημιουργώντας μια ιδεολογική υβριδοποίηση για νομιμοποίηση της έμφυλης (και όχι μόνο) βίας. Πλέον διασταυρώνεται σε διαδικτυακά φόρουμ με ακροδεξιές ιδεολογίες και θεωρίες συνωμοσίας, ακόμη και για το Δημογραφικό.

Σύμφωνα με κοινή έρευνα της Eurostat, του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) και του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων (EIGE), η βία κατά των γυναικών αποτελεί μαζικό κοινωνικό φαινόμενο στην Ευρώπη, παραμένει ωστόσο στο μεγαλύτερο μέρος της αόρατη και ανεπαρκώς καταγεγραμμένη. Πολλώ μάλλον όταν η ψηφιακή κακοποίηση στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης και ο διαδικτυακά εξαπλούμενος μισογυνισμός αποτελούν έναν ταχέως αυξανόμενο παράγοντα ανησυχίας.

Τα στοιχεία για την ΕΕ μιλούν από μόνα τους:

- Το 31% των γυναικών έχει υποστεί σωματική ή σεξουαλική βία στο σπίτι, στην εργασία ή σε δημόσιους χώρους.
- 1 στις 6 γυναίκες έχει υποστεί σεξουαλική βία στην ενήλικη ζωή της.
- 1 στις 5 γυναίκες έχει υποστεί σωματική ή σεξουαλική βία από τον σύντροφό της, έναν συγγενή ή άλλο μέλος του νοικοκυριού της.
- Το 50% των γυναικών που υπέστησαν βία από τον σύντροφό τους δεν το ανέφερε ποτέ σε κανέναν.

Online ομάδες λειτουργούν ως οιονεί ψηφιακές «αδελφότητες» τοξικής αρρενωπότητας, πολύ πέρα από τα όρια του σεξισμού, όπου ο φεμινισμός παρουσιάζεται ως απειλή και οι ετεροφυλόφιλοι άνδρες ως «θύματα» μιας woke κοινωνίας που ευνοεί τις χειραφετημένες γυναίκες

Η υπόθεση Πελικό λειπούρησε σαν προβολέας σε ένα σκοτεινό δωμάτιο, ωθώντας πολλές άλλες γυναίκες-θύματα να μιλήσουν δημόσια και τις Αρχές να αναλάβουν δράση

- Μόνο το 7% των γυναικών που κακοποιήθηκαν από τον σύντροφό τους το κατήγγειλε στην Αστυνομία.
- Σχεδόν 1 στις 4 γυναίκες δεν κατήγγειλε στην Αστυνομία τον βιασμό της από άτομο που δεν ήταν σύντροφός της.

Από τα λόγια στην πράξη

Ως βασικοί λόγοι μη καταγγελίας αναφέρονται ο φόβος, η ντροπή, η αυτενοχοποίηση, αλλά και η δυσπιστία προς τις Αρχές – κυρίως ότι «η Αστυνομία δεν μπορούσε να βοηθήσει». Στις δε περιπτώσεις βιασμών με αναισθητοποίηση μέσω της χορήγησης ουσιών, τα θύματα δεν θυμούνται τι συνέβη ή, ακόμη και όταν το συνειδητοποιούν, δυσκολεύονται να αποδείξουν το έγκλημα εις βάρος τους. «Σε ολόκληρη την ΕΕ, οι γυναίκες εξακολουθούν να βιώνουν σεξουαλική βία που είναι αόρατη στον νόμο. Πολλοί δράστες ξεφεύγουν από τη Δικαιοσύνη επειδή σε αρκετά κράτη - μέλη ο βιασμός εξακολουθεί να ορίζεται μέσα από το στενό πρίσμα της άσκησης βίας, του τραυματισμού ή της σωματικής αντίστασης», τονίζει η EIGE. Ομως «η νέα οδηγία της ΕΕ για τη βία κατά των γυναικών», προσθέτει, «προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία ευθυγράμμισης της νομοθεσίας με την πραγματικότητα που βιώνουν τα θύματα». Στη Γαλλία, η αλλαγή στον Ποινικό Κώδικα, με εισαγωγή του όρου περί συναίνεσης, ήλθε με την υπόθεση Πελικό.

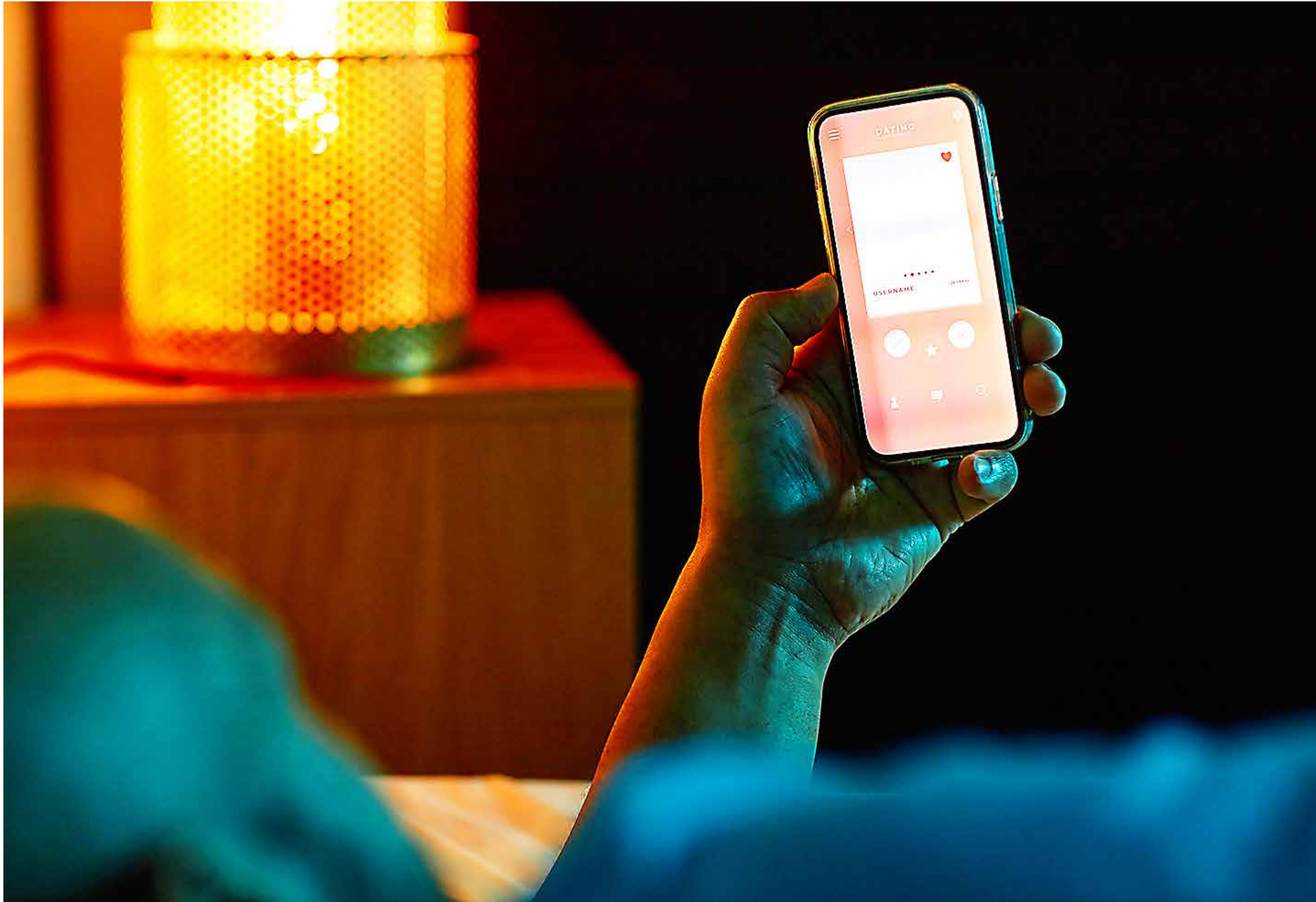
Πολλά σύγχρονα προγράμματα, παράλληλα, εστιάζουν στην εκπαίδευση αγοριών και ανδρών γύρω από τη συναίνεση, τις υγιείς μορφές αρρενωπότητας – που δεν συνδέουν την ανδρική ταυτότητα με την κυριαρχία και τον έλεγχο – και την ενεργό συμμετοχή στην πρόληψη και αποτροπή της έμφυλης βίας. Είναι συνδυαστικά όλα αυτά μαζί που θα κάνουν πράξη το αίτημα όλων των «Ζιζέλ Πελικό» αυτού του κόσμου ή όσα δεν μπόρεσαν ή δεν πρόλαβαν να πουν τα πλείστα όσα θύματα των γυναικοκτονιών. Η «ντροπή» δεν αλλάζει στρατόπεδο από μόνη της. Συμβαίνει όταν κάποιος – και όχι μόνο τα θύματα – μιλούν και οι υπόλοιποι αποφασίζουν επιτέλους να ακούσουν και να δράσουν. ●

REUTERS ALEXANDRE DIMOU

Ερωτας στα χρόνια των likes

Πώς είναι πραγματικά η χρήση dating apps σε έναν καιρό έξαρσης του μισογυνισμού, του ghosting και της τοξικής αρρενωπότητας

SHUTTERSTOCK

Πίσω στο μακρινό 2008, ένας ερωτευμένος 17χρονος απέκτησε το τηλέφωνο του κοριτσιού που τότε νόμιζε πως ήταν ο έρωτας της ζωής του. Εκεί που καθόταν με τους κολλητούς του σε μία καφετέρια της Αθήνας, βγάζει το Nokia κινητό του και τους λέει: «Θα της στείλω μήνυμα». Κι αμέσως οι φάπες πέφτουν βροχή με τους φραπέδες να πετάγονται από το τραπέζι. «Θα την πάρεις τηλέφωνο ρε μπαγλαμά». (Άλλη λέξη από Μ χρησιμοποιήσαν).

Ένα πράγμα που δεν κατάλαβε ο ντροπια-

Γράφει
ο **Κωνσταντίνος
Λιανός**

Δημοσιογράφος,
«The Sun»

σμένος έφηβος με τον κοκκινισμένο σβέρκο είναι πόσο προφητικός ήταν τελικά.

Οκτώ χρόνια αργότερα, ένας 25χρονος κοιτούσε το απαρχαιωμένο του iPhone καθισμένος ολομόναχος στο παγωμένο και μικροσκοπικό του διαμέρισμα στο Λονδίνο. Το πήρε απόφαση, θα κατεβάσει Tinder.

Πριν πατήσει Install θυμόταν πόσο ντροπιαστικό – κι επικίνδυνο – θεωρείτο το internet dating. «Είναι γεμάτο αποτυχημένους, μόνο άσχημες έχει εκεί κι αν βρεις καμιά ωραία θα είναι σίγουρα ψεύτικο προφίλ και θα καταλήξεις σε χαντάκι».

Αλλά αφού κατέβασε το app γρήγορα κα-

τάλαβε πως εισχώρησε στο υπόλοιπο της ερωτικής ζωής. Της δικής του και του υπόλοιπου πλανήτη.

Εννιά χρόνια αργότερα ένας 34χρονος ψηφιακός νομάς κάθεται σ' ένα ολλανδικό αεροδρόμιο και κοιτάει την οθόνη του καινούργιου του λάπτοπ με απόλυτο τρόμο, λίγο πριν από τις πιο κρίσιμες αμερικανικές εκλογές των τελευταίων γενιών. Πετάγεται τότε ένα άρθρο που λέει ότι ο νεότερος γιος του Ντόναλντ Τραμπ στόχευσε το περίφημο manosphere για ψήφους.

Κι έτσι απλά ο κόσμος απέκτησε τον πρώτο πλανητάρχη που εκλέχθηκε χάρη στο

modern dating – και τα στοιχεία δείχνουν πως εξαιτίας των dating apps οι υποφέρουν περισσότερο από τις γυναίκες.

Παραπλάνηση και επιπολαιότητα

Εφαρμογές όπως το Tinder, Bumble και Hinge δείχνουν ότι οι άνδρες κάνουν like τουλάχιστον στο 53% των προφίλ που συναντούν. Ενώ οι γυναίκες είναι πολύ πιο επιλεκτικές κάνοντας το ίδιο μόνο στο 12% των αρσενικών προφίλ. Επομένως το ποσοστό των matches είναι δέκα φορές υψηλότερο για τις γυναίκες.

Αυτό δημιουργεί ένα πολύ επικίνδυνο αποτέλεσμα: γυναίκες αποκτούν υπερβολικά πολλές επιλογές που τους δίνουν την παραπλανητική ιδέα ότι πάντοτε υπάρχει κάτι καλύτερο – ειδικά σε εκείνες που είναι ιδιαίτερα ελκυστικές – και έτσι απορρίπτουν.

Ας υποθέσουμε ότι είμαστε σε δύο παγωτατζίδικα που μας δίνουν τη δυνατότητα να διαλέξουμε τρεις μπάλες σε ένα κύπελλο. Το ένα κατάστημα έχει δέκα γεύσεις. Το άλλο έχει 100...

Αλλά και η επιπολαιότητα των ανδρών στις εφαρμογές εξαφανίζεται μόλις επιτέλους βγουν ραντεβού, όπου γίνονται πολύ επιλεκτικοί, ειδικά στην αναζήτηση σχέσης. Λόγω αυτής της προχειρότητας στις εφαρμογές, συχνά γυναίκες που δεν τραβούν ιδιαίτερη προσοχή εκτός apps αποκτούν την ψευδαίσθηση πως αντιθέτως είναι εξαιρετικά δημοφιλείς. Κάτι που δεν επαληθεύεται στην εν γένει πραγματική ζωή που σημαίνει πως πολλές αποκτούν μία λανθασμένη ιδέα σχετικά με τις δυνατότητές τους.

Ο καθηγητής του New York University (NYU) Σκοτ Γκάλογουεϊ ανέλυσε επανειλημμένως τη θεωρία του 90/10, που βρίσκει πως στα dating apps το 90% των γυναικών ελκύεται μόνο από το 10% των ανδρών. Ο καθηγητής μάλιστα αστειεύτηκε πως αν το ζευγάρι ήταν χώρα, τότε θα ήταν πιο άνιση από τη Βενεζουέλα!

Ο Γκάλογουεϊ επίσης ισχυρίστηκε πως ο μέσος άνδρας χρειάζεται να κάνει 200 likes για μία συνάντηση και τέσσερα εκ των πέντε ραντεβού θα τον απορρίψουν με τη μέθοδο του ghosting – συμπεριφορά που βλέπει ένα άτομο να αγνοεί πλήρως ένα άλλο ξαφνικά και χωρίς εξήγηση.

Ο καθηγητής συμπέρανε πως τα παραπάνω ωθούν σε προβληματικές, δυνητικά επικίνδυνες συμπεριφορές. Το δημοφιλές 10% συχνά αποκτά ναρκισσιστικές τάσεις διότι η βεβαιότητα της εύρεσης ερωτικού συντρόφου το εμποδίζει να βελτιωθεί. Και το αμελημένο 90% εκτίθεται σε ακόμη χειρότερη μοίρα σε έναν κόσμο που γίνεται ολοένα και πιο ψηφιακός.

Manosphere

Ανδρες που αισθάνονται ότι «απορρίπτονται» μπορεί να φτάσουν σε τέτοια απελπισία, που η προσπάθειά τους να εκλογικεύσουν την ερωτική τους απογοήτευση είναι ικανή να τους οδηγήσει στις απλοποιημένες και παραπλανητικές «λύσεις» του διαβόητου manosphere, που χαρακτηρίζεται για τον σεξισμό, τον ρατσισμό και τις βίαιες τάσεις του.

Ηγέτης αυτού του κινήματος θεωρείται ο περιβόητος Αντριου Τέιτ, που έχει χαρακτηρίσει ο ίδιος τον εαυτό του μισογύνη, έχει μιλήσει ανοιχτά υπέρ της βίας κατά των γυναικών και κατηγορείται για βιασμό, εμπόριο λευκής σαρκός και σωματική βλάβη – ο ίδιος αρνείται όλες τις κατηγορίες – ενώ πουλά online «μαθήματα» αρρενωπότητας σε ευάλωτους άνδρες με την υπόσχεση πως θα τους μετατρέψει σε Alpha Males «όπως εκείνον». Το αποτέλεσμα αυτού του φαινομένου οδηγεί ήδη πληρωμένους άνδρες σε μια ζωή μίσους, μιζέριας και κυρίως μοναξιάς.

Ισως το πιο ανησυχητικό στοιχείο του manosphere είναι ότι η πλειοψηφία των μελών είναι νέοι άνδρες ή κι έφηβοι. Ο Γκάλογουεϊ ισχυρίζεται πως λόγω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης το 45% των ανδρών μεταξύ της ηλικίας των 18 με 25 δεν έχει προσεγγίσει ποτέ γυναίκα από κοντά, ενώ στις ΗΠΑ μόνο το ένα τρίτο των ανδρών κάτω των 30 έχει κάνει σεξ τους τελευταίους 12 μήνες.

Incels

Τα παραπάνω οδήγησαν σε ένα άλλο επικίνδυνο κίνημα, τους incels, τους αυτοαποκαλούμενους Ακούσια Αγαμους, οι οποίοι ποτέ δεν μπόρεσαν να έρθουν σε σεξουαλική επαφή. Η λέξη γεννήθηκε το 1997 προς έκπληξη όλων από μια γυναίκα ονόματι Αλάνα που ξεκίνησε μία έρευνα.

Αλλά το κίνημα απέκτησε σάρκα και οστά το 2014 με τη φονική επίθεση του Ελιοτ Ρότζερ στην Καλιφόρνια που κατέληξε στον θάνατο έξι ατόμων και τον τραυματισμό 14. Ο Ρότζερ, που κατηγορούσε αποκλειστικά γυναίκες για το ότι ήταν ακόμη παρθένας στην ηλικία των 22 κι αρχικά σκόπευε να δολοφονήσει φοιτήτριες συγκεκριμένης αδελφότητας του πανεπιστημίου του, αυτοκτόνησε και πέρασε στην ιστορία ως ο Βασιλιάς των Incels – ένας τίτλος που ακόμη εμπνέει παρόμοιους νέους.

Ενώ δεν υπάρχουν συγκεκριμένα στοιχεία σχετικά με βίαιες επιθέσεις των Incels, ευρήματα του Violence Prevention Project που μελετά τις μαζικές δολοφονίες στις ΗΠΑ δείχνουν πως το 98% των δολοφόνων είναι νεαροί άνδρες μεταξύ της ηλικίας των 18 με

22 και η ζωή πολλών χαρακτηριζόταν από το έντονο στοιχείο της μοναξιάς.

Κι ευρήματα δείχνουν πως παρόμοιοι νέοι ταυτίζονται με ακροδεξιά κινήματα όπως το MAGA του Τραμπ, που έχει υιοθετήσει ιδεολογίες που υπόσχονται σε απογοητευμένους άνδρες να ανακαλύψουν εκ νέου τη δάθεν χαμένη τους αρρενωπότητα απέναντι στην υποτιθέμενη «χούντα της πολιτικής ορθότητας».

Τα παραπάνω στοιχεία δείχνουν πως οι γυναίκες νομίζουν ότι είναι μονίμως σε μεγάλη ζήτηση, αλλά από την άλλη μεριά οι άνδρες νιώθουν ανεπιθύμητοι ή και αόρατοι σε μία κοινωνία όπου η απόρριψη είναι συνεχής και σε άλλους τομείς όπως η αγορά εργασίας, η εύρεση κατοικίας και η κάλυψη υγείας.

Τα νούμερα της ερωτικής αποτυχίας

Οι άνδρες δεν είναι φυσικά αθώοι για την ερωτική τους αποτυχία. Έρευνα του Pew Research Center δείχνει ότι το 57% των γυναικών μεταξύ της ηλικίας των 18 με 34 λαμβάνει ανεπιθύμητες κι άσεμνες εικόνες, το 60% υπόκειται σε αθέμιτη επικοινωνία από άνδρες στους οποίους έχουν εκφράσει την απόφασή τους να μην προχωρήσουν μαζί τους και το 88% βιώνει σεξουαλική παρενόχληση στα dating apps. Κι αυτό, ενώ οι γυναικοκτονίες αυξάνονται: το ποσοστό της αύξησής τους τα τελευταία δέκα χρόνια στην Ελλάδα φτάνει το 36,1%.

Και η «άνεση» των dating apps, που δίνουν τη δυνατότητα σε όλους να αναζητήσουν το ταίρι τους από τον καναπέ με τις πιτζάμες, όπως όταν παραγγέλνουν φαγητό, αφαιρεί την αναγκαιότητα των ανδρών να προσπαθήσουν να βρουν σύντροφο. Όπως δηλαδή έκαναν παλιά, όταν πλένονταν, χτενίζονταν και μάθαιναν πώς να μιλούν σε μία γυναίκα. Πρόσφατα στοιχεία του Πανεπιστημίου του Στάνφορντ δείχνουν πως η συντριπτική πλειοψηφία των παντρεμένων ζευγαριών στην Αμερική γνωρίστηκε online. Το 2024 το 61,13% γνωρίστηκε μέσω social media, εν αντιθέσει με το 13,75%, το 4,68% και το 0,7% που συστήθηκαν χάρη σε κοινές παρέες, κέντρα διασκέδασης (βλ. μπαρ) και πανεπιστήμιο αντίστοιχα.

Την ίδια στιγμή, έρευνα των «Financial Times» δείχνει πως από την ίδρυση των iPhone το 2007, το ποσοστό γεννήσεων μειώθηκε δραματικά παγκοσμίως.

Αλλά και πρόσφατη έρευνα της εφημερίδας «The Observer» δείχνει πως τα dating apps αναγκάζουν χρήστες να αγοράσουν συνδρομές δυσκολεύοντάς τους να βρουν ταίρι μέσω της δωρεάν οδού. Πηγή μάλιστα δήλωσε στην εφημερίδα πως ο αλγόριθμος είναι προγραμματισμένος να κρατάει άτομα επίτηδες στην εφαρμογή με το να τους αποτρέπει να βρουν αυτό που ψάχνουν.

Κι έτσι σήμερα ένας 36χρονος με το τελευταίο iPhone γυρίζει στους κολλητούς του και τους λέει πως θα στείλει μήνυμα στη γυναίκα που νομίζει πως είναι ο έρωτας της ζωής του αλλά δεν έχει γνωρίσει ποτέ από κοντά. Και οι φίλοι του τον χτυπούν ελαφρά στην πλάτη. ●

Η «άνεση» των dating apps, που δίνουν τη δυνατότητα σε όλους να αναζητήσουν το ταίρι τους από τον καναπέ με τις πιτζάμες, όπως όταν παραγγέλνουν φαγητό, αφαιρεί την αναγκαιότητα των ανδρών να προσπαθήσουν να βρουν σύντροφο. Όπως δηλαδή έκαναν παλιά, όταν πλένονταν, χτενίζονταν και μάθαιναν πώς να μιλούν σε μία γυναίκα

Παραγκωνισμένοι άνδρες μπορεί να φτάσουν σε τέτοια απελπισία, που η προσπάθειά τους να εκλογικεύσουν την ερωτική τους απογοήτευση είναι ικανή να τους οδηγήσει στις απλοποιημένες και παραπλανητικές «λύσεις» του διαβόητου manosphere, που χαρακτηρίζεται για τον σεξισμό, τον ρατσισμό και τις βίαιες τάσεις του. Το πιο ανησυχητικό στοιχείο είναι ότι η πλειοψηφία των μελών είναι νέοι άνδρες ή κι έφηβοι

ΣΒΕΤΛΑΝΑ ΜΠΟΥΡΚΟΒΣΚΑ

Πόλεμος και παρένθετη μητρότητα

Μία Ουκρανή από τη Νικόπολη που διατηρεί εταιρεία αναπαραγωγικής διαμεσολάβησης περιγράφει στο «Int.» τις δυσκολίες του επαγγέλματος σε μία χώρα που βομβαρδίζεται

Η Ουκρανία, ακόμη και μέσα στον πόλεμο, παραμένει ένα από τα σημαντικότερα διεθνή κέντρα παρένθετης μητρότητας – ένας χώρος που οι επικριτές του αποκαλούν «βιομηχανία», ενώ όσοι συμμετέχουν σε αυτόν τον παρουσιάζουν ως μια δύσκολη και συχνά παρεξηγημένη μορφή υποβοηθούμενης αναπαραγωγής.

Χιλιάδες ζευγάρια με προβλήματα υπογονιμότητας έρχονται από όλο τον κόσμο με στόχο να γίνουν γονείς με τη βοήθεια της επιστήμης και μιας γυναίκας η οποία δέχεται να κυοφορήσει επί πληρωμή ένα παιδί που δεν είναι γενετικά δικό της. Οι λόγοι για την ανάπτυξη αυτού του κλάδου στην Ουκρανία συνδέονται με τις συγκριτικά χαμηλές τιμές των υπηρεσιών, το ανεπτυγμένο δίκτυο κλινικών και το σχετικά ελαστικό νομοθετικό πλαίσιο που ρυθμίζει τις συγκεκριμένες διαδικασίες.

Η ύπαρξη αυτού του χώρου, στον οποίο εμπλέκονται χιλιάδες άνθρωποι – γιατροί, κλινικές, παρένθετες μητέρες, ζευγάρια που θέλουν να αποκτήσουν παιδιά, δικηγόροι, πρεσβείες –, προκαλεί συχνά συζητήσεις στην Ουκρανία. Κατά καιρούς, πολιτικοί ζητούν νέες «ρυθμίσεις» ή περιορισμούς. Στο πιο πρόσφατο παράδειγμα, στέλεχος του υπουργείου Υγείας της χώρας δήλωσε ότι η κυβέρνηση εξετάζει το ενδεχόμενο να απαγορεύσει την παρένθετη μητρότητα για λογαριασμό ξένων γονέων, επικαλούμενη

Συνέντευξη στον **Κώστα Ονισένκο**

την ανάγκη αντιμετώπισης της υπογεννητικότητας στην Ουκρανία.

Για να καταλάβουμε τι συμβαίνει με αυτό το επίκαιρο και εξαιρετικά ευαίσθητο θέμα, μιλήσαμε με τη Σβετλάνα Μπουρκόβσκα, μια γυναίκα από τη Νικόπολη της Ουκρανίας, η οποία ζει στο Κίεβο και ασχολείται με την παρένθετη μητρότητα πολλά χρόνια. Η ίδια έχει πέντε δικά της παιδιά, ενώ κατά το παρελθόν έχει κυοφορήσει και παιδί ως παρένθετη μητέρα.

Σήμερα, αφού ασχολήθηκε πρώτα με την εθελοντική βοήθεια προς γυναίκες που επιλέγουν να γίνουν παρένθετες μητέρες, διατηρεί εταιρεία που αναλαμβάνει τη διαμεσολάβηση ανάμεσα στους βιολογικούς γονείς, τις παρένθετες μητέρες και τις κλινικές αναπαραγωγής. Είναι από εκείνους τους ανθρώπους που γνωρίζουν από μέσα τις λεπτομέρειες αυτής της δραστηριότητας

και μπορεί να μιλήσει για εκείνο το μέρος της ιστορίας που ακούγεται συνήθως λιγότερο: τις ίδιες τις παρένθετες μητέρες.

Τι είναι, με απλά λόγια, η παρένθετη μητρότητα;

Είναι μία από τις μεθόδους αντιμετώπισης της υπογονιμότητας. Υπάρχουν παντρεμένα ζευγάρια που έχουν περάσει «επτά κύκλους κόλασης» και δεν μπορούν να γεννήσουν τα ίδια το γενετικά δικό τους παιδί. Ο μόνος τρόπος είναι να καταφύγουν στις υπηρεσίες μιας παρένθετης μητέρας, μιας γυναίκας που, χάρη στην υγεία της, μπορεί να τους βοηθήσει. Και ταυτόχρονα να κερδίσει χρήματα.

Είναι δουλειά. Πολύ δύσκολη δουλειά. Ίσως δεν υπάρχει άλλη τέτοια δουλειά, γιατί ουσιαστικά για έναν χρόνο δεν ανήκεις στον εαυτό σου. Αν το δεις από την άλλη πλευρά, βέβαια, η δουλειά αυτή είναι, με έναν τρό-

«Όταν, για παράδειγμα, οι βουλευτές μας λένε ότι θέλουν να απαγορεύσουν την παρένθετη μητρότητα επειδή είναι εκμετάλλευση, στην πραγματικότητα βλέπω κυρίως άντρες να προσπαθούν ξανά να εκμεταλλευτούν και να ελέγξουν τις γυναίκες, να μας λένε συνεχώς τι να κάνουμε. Τη μία θέλουν να μας απαγορεύσουν τις αμβλώσεις, την άλλη κάτι άλλο» τονίζει η Σβετλάνα Μπουρκόβσκα

πο, να ξαπλώνεις και να μην κάνεις τίποτα. Έχεις τη δυνατότητα να βρίσκεσαι με την οικογένειά σου, με τα παιδιά σου, χωρίς να καταπονείσαι, χωρίς να κάνεις κάτι βαρύ, ξεκουράζεσαι και ταυτόχρονα πληρώνεσαι. Στο τέλος παίρνεις ένα αξιοπρεπές ποσό.

Με απλά λόγια, μια γυναίκα κυοφορεί και γεννά το παιδί μιας άλλης γυναίκας με τη βοήθεια της επιστήμης. Παλαιότερα ήταν μια πολύ ενοχοποιημένη δουλειά. Σήμερα τα πράγματα είναι κάπως καλύτερα, κυρίως χάρις στην εύκολη πρόσβαση στην πληροφόρηση.

Τι συνέβη όταν άρχισαν να πέφτουν οι βόμβες;

Ήταν τρομακτικό. Κανείς μέχρι την τελευταία στιγμή δεν καταλάβαινε τι γίνεται και τι θα γίνει. Είχαμε, φυσικά, έγκυες γυναίκες υπ' ευθύνη μας και είχαμε και δύο νεογέννητα

παιδάκια από την Κίνα, οι γονείς των οποίων δεν πρόλαβαν να έρθουν πριν ξεκινήσει ο πόλεμος, γιατί ακυρώθηκαν οι πτήσεις. Ήμασταν σε μια μονοκατοικία έξω από το Κίεβο, σε ένα υπόγειο – εμείς, οι νταντάδες, τα παιδιά που είχαν γεννηθεί μέσω παρένθετης μητρότητας, τα δικά μας παιδιά και άλλοι άνθρωποι.

Τον Μάρτιο, όταν οι εκθροπραξίες έφτασαν δίπλα στο Κίεβο και οι βόμβες έσκαγαν πλέον πάνω από τα κεφάλια μας, αποφασίσαμε να κινηθούμε προς τη δυτική Ουκρανία. Ενημερώσαμε τις παρένθετες μητέρες που έμεναν αλλού, στις πόλεις τους. Ορισμένες ήρθαν μαζί μας και άλλες ήρθαν αργότερα.

Πήγαμε στη δυτική Ουκρανία και τις βάλαμε σε ξενοδοχεία. Το πιο δύσκολο κομμάτι τότε ήταν το ιατρικό. Ήταν έγκυες γυναίκες και έπρεπε να βρεθούν ειδικευμένοι γιατροί

Η Σβετλάνα Μπουρκόβσκα, μια γυναίκα από τη Νικόπολη της Ουκρανίας, η οποία ζει στο Κίεβο και ασχολείται με την παρένθετη μητρότητα πολλά χρόνια. Η ίδια έχει πέντε δικά της παιδιά

και κλινικές για να τις παρακολουθούν. Ήταν ένα χάος εκείνη την περίοδο, αλλά υπήρχε ελπίδα. Χάρη σε αυτή την ελπίδα ενωθήκαμε περισσότερο, κρατηθήκαμε, τροφοδοτούσαμε η μία την άλλη με αισιοδοξία.

Όταν τα πράγματα έγιναν καλύτερα, επιστρέψαμε στην περιφέρεια του Κιέβου. Για ένα διάστημα μάλιστα, όσο μας επέτρεπαν οι δυνάμεις και τα οικονομικά μας, φτιάξαμε έναν ξενώνα για γυναίκες που φυγαδεύονταν με τα παιδιά τους από τις κατεχόμενες περιοχές. Εγώ είχα προηγούμενη εμπειρία στον εθελοντισμό από παλιά.

Πώς επηρέασε γενικά ο πόλεμος τη δουλειά σας;

Στην αρχή, το 2022, όλα πάγωσαν. Οι γονείς δεν καταλάβαιναν τι γίνεται. Ολοι φοβούνταν τους βομβαρδισμούς, τον πόλεμο, τους πυραύλους. Πολλά πρακτορεία – εταιρείες που λειτουργούν ως μεσάζοντες – εξαφανίστηκαν και άφησαν τις παρένθετες μητέρες μόνες τους. Οι γονείς προσπαθούσαν μόνοι τους να τις βρουν, μέσω δικηγόρων, μέσω άλλων πρακτορείων. «Βοηθήστε μας να βρούμε την παρένθετη μητέρα μας, δεν έχουμε επαφή, το πρακτορείο χάθηκε», μας έλεγαν. Και εμείς μαζί με άλλα πρακτορεία ψάχναμε να τους βοηθήσουμε.

Υστερα από κάποιο διάστημα, έναν χρόνο ή και λιγότερο, τα πράγματα άρχισαν να ομαλοποιούνται. Καταρτίσαμε έναν τρόπο δράσης, ενώ και οι γιατροί μας, πολλοί από τους οποίους αρχικά είχαν φύγει, επέστρε-

ψαν. Οι κλινικές λειτούργησαν, η αναπαραγωγική ιατρική λειτούργησε, τα μαιευτήρια λειτούργησαν.

Εκείνοι που φοβήθηκαν περισσότερο ήταν οι βιολογικοί γονείς, κυρίως οι Ευρωπαίοι. Πολλές κλινικές άνοιξαν σε πόλεις όπως το Λβιβ ή το Ούζχοροντ, κοντά στα δυτικά σύνορα της χώρας, όπου μπορούσαν πιο εύκολα και με μεγαλύτερη ασφάλεια να έρχονται οι ξένοι για να δώσουν βιολογικό υλικό, να γίνουν ωοληψίες και μετά, αν χρειαζόταν, το υλικό να μεταφερθεί στο Κίεβο ή αλλού.

Είδατε λόγω του πολέμου περισσότερες γυναίκες να καταφεύγουν στην παρένθετη μητρότητα ως οικονομική λύση;

Όχι, δεν μπορώ να πω κάτι τέτοιο. Γενικά, την περίοδο 2022-2023, τα προγράμματα παρένθετης μητρότητας ήταν λιγότερα, όπως και οι παρένθετες μητέρες. Τα πιο κοινωνικά απροστάτευτα στρώματα του πληθυσμού ήταν κυρίως εκείνα που έφυγαν στο εξωτερικό με τα παιδιά τους, όπου μπορούσαν να έχουν κάποια οικονομική βοήθεια, κάποια επιδόματα.

Ωστόσο, το κίνητρο για τις παρένθετες μητέρες είναι οικονομικό.

Φυσικά είναι οικονομικό. Αλλά συνήθως όχι με την έννοια ότι το κάνουν επειδή δεν έχουν άλλη επιλογή, αν και έχουμε αρκετές τέτοιες περιπτώσεις. Είναι κυρίως γυναίκες που θέλουν να βελτιώσουν την κατάστασή τους, να πάρουν σπίτι ή να επισκευάσουν εκείνο το σπίτι που καταστράφηκε από βομβαρδισμούς, να πάρουν νέο αυτοκίνητο ή να ανοίξουν δική τους επιχείρηση.

Κυρίως, η γυναίκα που μπαίνει σε πρόγραμμα παρένθετης μητρότητας το κάνει για να βελτιώσει τη ζωή των δικών της παιδιών. Να τα σπουδάσει ή να τους πάρει ένα σπίτι. Και συχνά μπορεί να συναντάς τέτοιες γυναίκες, που έχουν και μια σταθερή δουλειά, και να μην το μάθεις ποτέ ότι συμμετέχουν σε ένα τέτοιο πρόγραμμα, λόγω του κοινωνικού στιγματισμού που υπάρχει γύρω από αυτό το θέμα.

Αρα οι παρένθετες μητέρες μπορούν να συνεχίσουν και την άλλη τους δουλειά όσο κuoφορούν;

Έχουμε παρένθετες μητέρες που παράλληλα δουλεύουν και αλλού. Είναι όμως πολύ σημαντικό η βασική τους εργασία να μην επηρεάζει αρνητικά αυτό που κάνουν τώρα, δηλαδή την κuoφορία ενός παιδιού. Αν η δουλειά συνδέεται με σωματική καταπόνηση, αν η γυναίκα είναι όλη μέρα όρθια ή κάνει βαριά πράγματα, προφανώς δεν θα συμμετάσχει σε ένα πρόγραμμα παρένθετης μητρότητας.

Και γι' αυτό επίσης είναι σημαντικό να το βλέπουν ως δουλειά και ως μεγάλη ευθύνη. Πληρώνονται γι' αυτό, έχουν υποχρεώσεις βάσει συμβολαίου που υπέγραψαν και έχουν ευθύνη απέναντι σε γονείς που περιμένουν να αποκτήσουν παιδί.

Στην αρχή, το 2022, όλα πάγωσαν. Οι γονείς δεν καταλάβαιναν τι γίνεται. Όλοι φοβούνταν τους βομβαρδισμούς, τον πόλεμο, τους πυραύλους. Πολλά πρακτορεία – εταιρείες που λειτουργούν ως μεσάζοντες – εξαφανίστηκαν και άφησαν τις παρένθετες μητέρες μόνες τους

Επίσης, κάποια στιγμή είναι υποχρεωμένες να μετακομίσουν από τα σπίτια τους και να έρθουν για να ζήσουν σε έναν δικό μας χώρο, ώστε να μπορεί να αντιμετωπιστεί άμεσα οποιαδήποτε κατάσταση σε σχέση με την εγκυμοσύνη. Όπως επίσης είναι υποχρεωμένες να έχουν ανθρώπους που θα κρατήσουν τα δικά τους παιδιά, σε περίπτωση που χρειαστεί.

Λέτε ότι έχουν δικά τους παιδιά. Αυτό είναι υποχρεωτικό;

Ναι, αυτό είναι υποχρεωτικό. Μια γυναίκα δεν μπορεί να γίνει παρένθετη αν δεν έχει δικά της βιολογικά παιδιά.

Αυτό έχει να κάνει με το ενδεχόμενο να δυσκολευτεί ψυχολογικά να δώσει το παιδί που γέννησε στους βιολογικούς του γονείς;

Για να σας πω την αλήθεια, στα τόσα χρόνια που κάνω αυτή τη δουλειά δεν μου έχει τύχει ποτέ κάτι τέτοιο – το να έχει ψυχολογικό

τραύμα η παρένθετη γυναίκα επειδή έδωσε το παιδί που γέννησε στους γονείς του.

Αλλά ναι, η προϋπόθεση να έχει δικά της παιδιά έχει να κάνει και με την ψυχολογία και την ηθική. Έχει όμως να κάνει επίσης και με αμιγώς ιατρικούς παράγοντες: για να ξέρουμε πώς πέρασε η εγκυμοσύνη της και ο τοκετός της και σε τι πρέπει να δώσουμε προσοχή.

Πώς διασφαλίζονται όλα αυτά;

Υπάρχουν δύο συμβόλαια που υπογράφουν οι εμπλεκόμενες πλευρές.

Πρώτον, υπάρχει ιατρική σύμβαση που υπογράφεται ανάμεσα σε τρία μέρη: τους γονείς, την κλινική που αναλαμβάνει το ιατρικό κομμάτι και την παρένθετη μητέρα. Αν δεν είναι παρόντες οι ίδιοι οι γονείς, τότε υπογράφουν οι εκπρόσωποί τους. Σε αυτή τη σύμβαση περιγράφονται κυρίως τα ιατρικά ζητήματα: ότι οι γονείς απευθύνθηκαν στην κλινική, πέρασαν εξετάσεις, ότι υπάρχει μια παρένθετη μητέρα, η οποία επίσης εξετάστηκε και στην οποία γίνεται η μεταφορά εμβρύου ή εμβρύων.

Υπάρχει και μια άλλη σύμβαση, πιο νομική, όπου περιγράφονται καθαρά όλα τα στάδια του προγράμματος: ποιος ευθύνεται για τι, τι δικαιούται ο καθένας, ποιο είναι το οικονομικό μέρος, ποιες πληρωμές προβλέπονται, ποιοι κίνδυνοι πρέπει οπωσδήποτε να ληφθούν υπόψη – για παράδειγμα, σε περίπτωση αποβολής, σε περίπτωση, ο μη γένοιτο, απώλειας οργάνων, πρόωρου τοκετού ή θνησιγένειας. Πρέπει να προβλέπονται οι μετακινήσεις της παρένθετης, οι ποινές σε περίπτωση παραβίασης των όρων και ούτω καθεξής.

Από ιατρικής άποψης, ποιες είναι οι προϋποθέσεις για τις γυναίκες που γίνονται παρένθετες μητέρες;

Αυτό το καθορίζει κυρίως ο γιατρός. Δηλαδή ο αναπαραγωγολόγος, ο γυναικολόγος αναπαραγωγής, που κάνει την πρώτη εξέταση της γυναίκας υποψήφιας για παρένθετη μητέρα. Προφανώς εξετάζεται η γυναικολογική υγεία, γίνεται υπερηχογράφημα, εξετάζεται η μήτρα.

Στην πραγματικότητα, διαφορετικές κλινικές και διαφορετικοί γιατροί έχουν διαφορετικές απαιτήσεις. Κάποιοι βάζουν όριο μέχρι τα 34 χρόνια, όχι περισσότερους από δύο τοκετούς, συγκεκριμένη ομάδα αίματος κ.λπ.

Στην πράξη, όμως, έχω δουλέψει αρκετά και έχω δει ότι η ηλικία από μόνη της δεν επηρεάζει απαραίτητα. Αν μια γυναίκα έχει καλή γυναικολογική υγεία, η ηλικία δεν επηρεάζει υποχρεωτικά την εγκυμοσύνη. Ναι, μπορεί να προστεθούν κίνδυνοι, αλλά εξετάζουμε το ιστορικό.

Ο αριθμός των κυήσεων επίσης δεν επηρεάζει από μόνος του. Κάποια γυναίκα μπορεί να μην την πάρω ακόμη και μετά από έναν τοκετό, επειδή μπορεί να έχει σοβαρό πρόβλημα με τη μήτρα. Το βλέπουμε στο υπερηχογράφημα με τον γιατρό. Άλλη μπορεί να έχει έξι εγκυμοσύνες, έξι τοκετούς και να δούμε ότι όλα είναι ιδανικά.

Υπάρχει ένα βασικό ηθικό επιχείρημα εναντίον της παρένθετης μητρότητας: ότι το σώμα της γυναίκας μετατρέπεται σε υπηρεσία προς πώληση. Οτι η γυναίκα γίνεται, κατά κάποιον τρόπο, αναπαραγωγικός μηχανισμός για κάποιον άλλο. Τι απαντάτε;

Κατάλαβα. Δηλαδή, οι πλούσιοι εκμεταλλεύονται τις φτωχές γυναίκες. Παλιά υπήρχε δουλεία, έδεναν τους ανθρώπους με αλυσίδες, ενώ τώρα τους δένουν με τα χρήματα για να γεννήσουν για εκείνους.

Δεν ξέρω αν θα σας ακουστεί κυνική η άποψή μου, αλλά θεωρώ πως όλοι πουλάμε τον εαυτό μας. Το θέμα είναι πόσο μορφωμένος είσαι, πόσο ειδικός είσαι, πόσο αξίζει η εργασία σου. Κάποιος περισσότερο, κάποιος λιγότερο.

Με συγχωρείτε, αλλά δεν βλέπουμε την ίδια συζήτηση περί εκμετάλλευσης όταν μια γυναίκα δουλεύει σε εργοστάσιο. Δουλεύει σκληρά. Αυτό δεν το θεωρούμε εκμετάλλευση, το θεωρούμε φυσιολογικό.

Ακόμη και εκτός εργασίας: γιατί δεν θεωρούμε ότι μια γυναίκα γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης όταν κάθεται στο σπίτι, γεννά συνεχώς παιδιά επειδή ο άντρας της δεν ξέρει να προφυλάσσεται και κανείς δεν την έμαθε ότι μπορεί να γίνει αλλιώς; Όταν κουβαλάει τα βάρη όλης της οικογένειας, του σπιτιού, των παιδιών της; Και αν ο άντρας της, ο μη γένοιτο, την αφήσει, εκείνη μένει χωρίς τίποτα; Τότε της λέει: «Δεν ξέρεις τίποτα, δεν κέρδισες τίποτα, εγώ τα κέρδιζα όλα», και μένει στον δρόμο. Αυτό δεν το θεωρούμε εκμετάλλευση. Γιατί;

Όταν μια γυναίκα φεύγει στο εξωτερικό, αφήνοντας τα παιδιά της για τρεις μήνες, έξι μήνες, έναν χρόνο, ανάλογα με τη δουλειά, χωρίς να τα βλέπει, δουλεύοντας από το πρωί μέχρι το βράδυ έξι μέρες την εβδομάδα, προσπαθώντας να βρει και έξτρα δουλειά, καταστρέφοντας την υγεία της, αυτό δεν το θεωρούμε εκμετάλλευση. Γιατί;

Πού είναι όλοι αυτοί οι υπερασπιστές δικαιωμάτων που φωνάζουν ότι αυτό είναι

εκμετάλλευση της γυναίκας; Πώς βοήθησαν αυτές τις γυναίκες που χρειάζονται χρήματα και που αποφάσισαν οι ίδιες ότι είναι έτοιμες, ότι μπορούν ψυχολογικά, ηθικά και σωματικά να βοηθήσουν άτεκνα ζευγάρια και να κερδίσουν χρήματα;

Για να σας πω την προσωπική μου εμπειρία, καμία φορά από εκείνες που γέννησα τα δικά μου πέντε παιδιά δεν είχα κάνει τις ιατρικές εξετάσεις που έκανα όταν έγινα παρένθετη μητέρα. Στο πρόγραμμα παρένθετης μητρότητας η γυναίκα εξετάζεται από την κορυφή ως τα νύχια. Και πολλά πράγματα για την εγκυμοσύνη, για τους κινδύνους, τα μαθαίνει πολύ πιο συνειδητά.

Όταν έρχονται γυναίκες και τις ρωτάς: «Έχετε κάνει υπερηχογράφημα μαστών;», απαντούν: «Όχι, ποτέ». Είναι 30 χρόνων και δεν έχει κάνει ποτέ στη ζωή της υπερηχογράφημα μαστών.

Είχαμε περιπτώσεις όπου, επειδή εξετάσαμε γυναίκες για το πρόγραμμα, εντοπίσαμε ογκολογικό πρόβλημα σε πρώιμο στάδιο. Μόνο επειδή ήρθε στο πρόγραμμα παρένθετης μητρότητας και την εξετάσαμε, το έμαθε. Έκανε επέμβαση, θεραπεύτηκε και, δόξα τω Θεώ, είναι καλά.

Γι' αυτό, για μένα, όλα αυτά είναι στοιχεία χειραγώγησης. Και όταν, για παράδειγμα, οι βουλευτές μας λένε ότι θέλουν να απαγορεύσουν την παρένθετη μητρότητα επειδή είναι εκμετάλλευση, στην πραγματικότητα βλέπω κυρίως άντρες να προσπαθούν ξανά να εκμεταλλευτούν και να ελέγξουν τις γυναίκες, να μας λένε συνεχώς τι να κάνουμε. Τη μία θέλουν να μας απαγορεύσουν τις αμβλώσεις, την άλλη κάτι άλλο. Δηλαδή, σοβαρά τώρα;

Το δεύτερο επιχείρημα που ακούγεται είναι ότι οι πλούσιοι κάνουν ό,τι θέλουν με τα λεφτά τους. Πως αγοράζουν ό,τι θέλουν, ακόμη και ανθρώπους.

Αυτό είναι ένας άλλος χειρισμός, ο οποίος προσβάλλει ανθρώπους που έχουν ταλαιπωρηθεί πάρα πολύ στη ζωή τους προσπαθώντας να κάνουν παιδιά. Δεν είναι όλοι οι βιολογικοί γονείς πλούσιοι ή προνομιούχοι. Στις περισσότερες περιπτώσεις είναι συνηθισμένοι άνθρωποι, μεσαίας τάξης. Απλώς έχουν περάσει πάρα πολλά.

Έχουν προσπαθήσει μόνοι τους, έχουν κάνει εξωσωματικές, έχουν ξοδέψει χρήματα και δεν τα κατάφεραν. Κάποιοι πουλάνε διαμερίσματα, κάποιοι επιχειρήσεις, μαζεύουν όλα τα χρήματα που έχουν. Έχουμε περιπτώσεις γονέων που πήραν δάνεια για να ενταχθούν σε πρόγραμμα παρένθετης μητρότητας.

Ο καθένας έχει τη δική του θλιβερή, βαριά ιστορία, την οποία τη ζούμε μαζί τους. Και αμφιβάλλω, αν τη ζουν εκείνοι που ηθικολογούν με ελαφρά την καρδιά.

Από ποιες χώρες είναι οι βιολογικοί γονείς;

Γερμανοί, Αμερικανοί, Βρετανοί, Ινδοί, Πολωνοί. Υπάρχουν και Αφροαμερικανοί και πολλοί Κινέζοι. Έχουμε όμως και αρκετούς Ουκρανούς. Το δικό μας γραφείο δουλεύει πολύ με την Κίνα. ●

Η γυναίκα που μπαίνει σε πρόγραμμα παρένθετης μητρότητας το κάνει για να βελτιώσει τη ζωή των δικών της παιδιών. Να τα σπουδάσει ή να τους πάρει ένα σπίτι

REUTERS VALENTYN OGIENKO

Νάιτζελ Φάρατζ, ένας insider κ. Ρίπλεϊ

Η απήχηση ενός πολιτικού που δεν έχει διατελέσει πρωθυπουργός, υπουργός, ή βουλευτής με μακρά θητεία, αντιλαμβάνεται τις προσδοκίες των άλλων και παρουσιάζει μια εκδοχή του εαυτού του που τους ακουμπά

Σε κάθε εποχή, το βρετανικό πολιτικό σκηνικό κυριαρχείται και καθορίζεται από συγκεκριμένες πολιτικές προσωπικότητες – από τον Ρόμπερτ Πιλ, (τον ιδρυτή του Συντηρητικού και Ενωτικού Κόμματος) και τον Γουίλιαμ Γκλάντστοουν (φιλελεύθερο αναμορφωτή του βρετανικού πολιτικού συστήματος), τον Ουίνστον Τσόρτσιλ και τον Κλέμεντ Ατλι (ιδρυτή του Εθνικού Συστήματος Υγείας) μέχρι τη Μάργκαρετ Θάτσερ και τον Τόνι Μπλερ. Ολες/οι άφησαν το ιδιαίτερο ξεχωριστό προσωπικό τους πολιτικό αποτύπωμα, έχοντας, όμως, έναν κοινό παρονομαστή. Κατόρθωσαν να επηρεάσουν την εποχή τους κατέχοντας υψηλά κυβερνητικά πόστα, πιο συγκεκριμένα τον πρωθυπουργικό θώκο, ορισμένες φορές για περισσότερες από μία κυβερνητικές θητείες.

Υπάρχει, ωστόσο, ένας πολιτικός, ο οποίος όχι απλώς επηρέασε – και εξακολουθεί να επηρεάζει – τη σύγχρονη βρετανική πολιτική σκηνή, αλλά και την κατεύθυνση του ίδιου του Ηνωμένου Βασιλείου, χωρίς να έχει διατελέσει πρωθυπουργός, υπουργός, ή καν βουλευτής με μακρά θητεία.

Ο Νάιτζελ Φάρατζ κατόρθωσε να εκλεγεί βουλευτής της Βουλής των Κοινοτήτων για πρώτη φορά το 2024 και ως πρόεδρος του Κόμματος της Μεταρρύθμισης φέρεται να έχει το προβάδισμα, σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις, για να διαβεί το κατώφλι

Γράφει
ο δρ **Αρης
Γεωργόπουλος**

*Επίκουρος
καθηγητής
Δημοσίου και
Ευρωπαϊκού
Δικαίου
στη Νομική Σχολή
του Πανεπιστημίου
του Νότιγχαμ*

του αριθμού 10 της Ντάουνινγκ Στριτ ως ο επόμενος βρετανός πρωθυπουργός. Παράλληλα, οι ίδιες δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι 10 χρόνια μετά το δημοψήφισμα για την έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση, της βασικής πολιτικής παρακαταθήκης του Νάιτζελ Φάρατζ, η μεγάλη πλειονότητα των Βρετανών θεωρεί ότι το Brexit ήταν ένα λάθος.

Για να γίνει κατανοητή αυτή η εκ πρώτης όψεως αντίφαση, αλλά και το ίδιο το γεγονός της έντονης επιρροής του Νάιτζελ Φάρατζ στο βρετανικό πολιτικό γίγνεσθαι, δεν αρκεί μόνο η επιστημονική ανάλυση του πολιτικού και εκλογικού συστήματος του Ηνωμένου Βασιλείου από την πλευρά του συνταγματικού δικαίου, της κοινωνιολογίας και των πολιτικών επιστημών. Η προσοχή πρέπει να στραφεί και να συμπεριλάβει και το ίδιο το πρόσωπο του βρετανού πολιτικού.

Ένα χρήσιμο αναλυτικό πρίσμα για την κατανόηση της επιτυχίας και της απήχησης του Νάιτζελ Φάρατζ βρίσκεται στις σελίδες του συναρπαστικού ψυχολογικού θρίλερ της Πατρίσια Χάισμιθ, «Ο ταλαντούχος κ. Ρίπλεϊ». Το βασικό χαρακτηριστικό του αντιήρωα του βιβλίου είναι ότι κατανοεί πως στη σύγχρονη κοινωνία συχνά η αυθεντικότητα εκλαμβάνεται ως παράσταση. Αντιλαμβάνεται τις προσδοκίες, τις ανησυχίες και τις προκαταλήψεις των άλλων και, στη συνέχεια, παρουσιάζει μια εκδοχή του εαυτού του που τους ακουμπά.

Με μια πινια μπίρας στο χέρι

Αυτή είναι και η μεγάλη επιτυχία του Νάιτζελ Φάρατζ. Σε αντίθεση με τον χαρακτήρα του βιβλίου, ο Φάρατζ δεν είναι εκτός συστήματος, δεν είναι «αουτσάιντερ». Φοίτησε στο Κολέγιο Ντάλιτς, ένα διακεκριμένο και ιστορικό ιδιωτικό εκπαιδευτικό ίδρυμα, εργάστηκε στο Σίτι του Λονδίνου, δηλαδή την καρδιά του χρηματοπιστωτικού τομέα της Βρετανίας και εν πολλοίς του βρετανικού κατεστημένου. Παρόλο που η κοινωνική του προέλευση (για παράδειγμα ο ίδιος προτιμά το γαλλοπρεπές και κάπως πιο αριστοκρατικό «Φαράαζ» αντί του «Φάρατζ» για την προφορά του επωνύμου του), η εκπαίδευση και οι εμπειρίες ζωής τον κατατάσσουν στην τάξη των προνομιούχων, η πολιτική του εικόνα είναι αυτή του αυθόρμητου λαϊκού στοχαστή και θαμώνα της τοπικής «Παμπ» που εκφράζει δυσάρεστες και άβολες, για την καθεστηκία τάξη, αλήθειες. Αυτή η αντίφαση δεν αποδυναμώνει την ελκυστικότητα του, αντίθετα την ενισχύει.

Ο ίδιος, όπως και ο Ρίπλεϊ, διαθέτει την ικανότητα να ενσαρκώνει έναν ρόλο που σημαντικό κομμάτι της κοινής γνώμης βρίσκει συναρπαστικό και γοητευτικό.

Ψυχανεμίζεται το συναισθηματικό κλίμα που επικρατεί γύρω του και διαμορφώνει μια δημόσια εικόνα του εαυτού του η οποία φαίνεται να συντονίζεται απόλυτα με αυτό.

Σε αυτή την παράσταση αυθεντικότητας η σημειολογία παίζει κρίσιμο ρόλο. Δεν είναι

EPA TOLGA AKMEN

Η επιτυχία του Φάρατζ δεν είναι ιδεολογική, είναι επιτυχία έγκαιρης διάγνωσης. Διέγνωσε δηλαδή ότι πολλοί ψηφοφόροι αισθάνονταν αποξενωμένοι από την πολιτική ηγεσία που, ανεξαρτήτως κομματικής προέλευσης, τους απευθυνόταν μέσα από μια ξύλινη και τεχνοκρατική γλώσσα διακυβέρνησης, η οποία αδυνατούσε να ανταποκριθεί στην ανάγκη τους για αναγνώριση, ταυτότητα και αίσθηση του «ανήκειν»

τυχαίο ότι η οπτική επώδους που ακολουθεί και αναπαράγει ο Νάιτζελ Φάρατζ όλα αυτά τα χρόνια είναι ο ίδιος, με μια πίντα (το χαρακτηριστικό ποτήρι των 568ml) μπίρας στο χέρι, τη γραβάτα χαλαρωμένη, και ένα χαμόγελο που βρίσκεται κάπου ανάμεσα στο συνωμοτικό και το θριαμβευτικό.

Αυτή η εμφάνιση δεν είναι ένας απλός συμβολισμός. Η «τοπική Παμπ» αποτελούσε την καρδιά των τοπικών κοινωνιών, του δημόσιου χώρου. Ήταν το μέρος όπου οι θαμνές συζητούσαν τα πολιτικά, αντάλασσαν ιδέες, διοργάνωναν κινητοποιήσεις ή απλά απολάμβαναν τις μπίρες τους ως επιβράβευση έπειτα από μια κουραστική, πλην όμως, «κανονική» μέρα στη δουλειά – στο χωράφι, στο εργοστάσιο, στο ανθρακωρυχείο. Η χαρακτηριστική φιγούρα του Φάρατζ στην παμπ ως μέρος μιας καλά ενορχηστρωμένης πολιτικής σκηνοθεσίας παραπέμπει και ξυπνά μνήμες μιας κανονικότητας – μνήμες ιδιαίτερα ισχυρές στις εργατικές τάξεις του αγγλικού βορρά – που δεν υπάρχει πια. Όλα αυτά πριν ανοίξει το στόμα του, πριν πει το οτιδήποτε.

Το κλειδί της επιτυχίας

Την ίδια στόχευση, δηλαδή το συναίσθημα, έχει και ο «αγώνας» του ενάντια στην πολιτική ορθότητα. Τα προκλητικά και ορισμένες φορές οριακά ρατσιστικά αστεία και σχόλια τα οποία, από καιρού εις καιρόν, έχει διατυπώσει ή έχει κληθεί να υποστηρίξει παραπέμπουν σε μια άλλη «πιο ανέμελη» εποχή

κατά την οποία θα μπορούσαν να επωθούν χωρίς να προκαλέσουν αντιδράσεις.

Η μεταμόρφωση του Φάρατζ από μέρος του συστήματος σε αντισυστημικό κριτή της γραφειοκρατίας, της πολιτικής ορθότητας και των απομακρυσμένων ελίτ δεν αποτελεί απαραίτητα ένδειξη ανειλικρίνειας. Οι πολιτικές ταυτότητες αποτελούν πάντα, σε κάποιο βαθμό τουλάχιστον, κατασκευές. Αυτό που διακρίνει τον Φάρατζ είναι η πολυπλοκότητα αυτής της κατασκευής.

Πολύ πριν άλλοι πολιτικοί συνειδητοποιήσουν τη μεταβαλλόμενη σχέση μεταξύ μέσων ενημέρωσης, μέσων κοινωνικής δικτύωσης και πολιτικής, εκείνος είχε αναγνωρίσει ότι οι ψηφοφόροι εμπιστεύονταν όλο και περισσότερο την προσωπικότητα/εικόνα παρά τους θεσμούς. Αναζητούσαν την οικειότητα αντί της εξειδίκευσης. Προτιμούσαν την αυθεντικότητα, ή τουλάχιστον την πειστική εμφάνιση αυθεντικότητας, από την τεχνοκρατική ικανότητα.

Όπως ο Ρίπλεϊ που εισέρχεται σε έναν νέο κοινωνικό κύκλο και αντιλαμβάνεται διαισθητικά τους κώδικές του, έτσι και ο Φάρατζ επέδειξε μια εξαιρετική ευαισθησία στα κοινωνικο-πολιτισμικά μηνύματα.

Κατάλαβε τη σημασία του ελλείμματος «ταυτότητας» τοπικών κοινωνιών ως αποτέλεσμα της αποβιομηχάνισης και των δημογραφικών αλλαγών που επέφεραν διαδοχικά κύματα μετανάστευσης και τη σύνδεση του ελλείμματος «ταυτότητας» με την αποδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και τη γενικό-

Ο καλλιτέχνης Kaya Mag παρουσιάζει τη γελοιογραφία του Νάιτζελ Φάρατζ έξω από την Ντάουνινγκ Στριτ

τερη δυσαρέσκεια τμημάτων του εκλογικού σώματος προς την άρχουσα τάξη.

Σε αυτό το σημείο βρίσκεται και το κλειδί της επιτυχίας του Φάρατζ: η επιτυχία δεν είναι ιδεολογική, είναι επιτυχία έγκαιρης διάγνωσης. Διέγνωσε δηλαδή ότι πολλοί ψηφοφόροι αισθάνονταν αποξενωμένοι από την πολιτική ηγεσία που, ανεξαρτήτως κομματικής προέλευσης, τους απευθυνόταν μέσα από μια ξύλινη και τεχνοκρατική γλώσσα διακυβέρνησης η οποία αδυνατούσε να ανταποκριθεί στην ανάγκη τους για αναγνώριση, ταυτότητα και αίσθηση του «ανήκειν».

Αυτή η ικανότητα του να διαβάσει τις κοινωνικές επιθυμίες είναι το μεγαλύτερο πολιτικό του πλεονέκτημα. Καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 και στις αρχές της δεκαετίας του 2000, η κυβερνώσα τάξη της Βρετανίας θεωρούσε σε μεγάλο βαθμό την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ως ένα θέμα που είχε ήδη επιλυθεί. Οι διαφωνίες σχετικά με τις συνθήκες, τους κανονισμούς και τη θεσμική μεταρρύθμιση συνεχίζονταν, αλλά η αποχώρηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση παρέμενε εκτός των ορίων της σοβαρής πολιτικής συζήτησης. Η υποστήριξη για την έξοδο από την Ευρώπη αντιμετωπιζόταν συχνά ως εκκεντρική, νοσταλγική ή πολιτικά μη σοβαρή από το πολιτικό κατεστημένο.

Ο Φάρατζ κατάλαβε ότι η αντίθεση προς την Ευρωπαϊκή Ένωση σπάνια αφορούσε μόνο την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης οι ανησυχίες για τις Βρυξέλλες λειτούργησαν ως μέσο εξωτε-

ρίκευσης ευρύτερων ανησυχιών. Η οικονομική ανασφάλεια, οι δημογραφικές αλλαγές στις τοπικές κοινωνίες λόγω της αλλαγής του οικονομικού μοντέλου, η μετανάστευση, η φθίνουσα εμπιστοσύνη προς τους θεσμούς, το αφήγημα της διάβρωσης της εθνικής κυριαρχίας, συνυφάνθηκαν σε μια ενιαία αφήγηση. Το πολιτικό κατεστημένο είχε την τάση να αντιμετωπίζει τα θέματα αυτά ξεχωριστά. Ο Φάρατζ αντιλήφθηκε τη συναισθηματική τους σύνδεση. Οπως ο Ρίπλεϊ επιβιώνει χάρη στην κατανόηση των ανθρωπίνων κινήτρων, και τη χειραγώγηση, ο Φάρατζ εντόπισε, συγκέρασε και εν τέλει εκμεταλλεύθηκε συναισθήματα και φοβίες που τα κόμματα εξουσίας είχαν υποτιμήσει.

«Viral» ευρωσκεπτικισμός

Τα χρόνια του στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποδεικνύουν του λόγου το αληθές. Επισήμως, ήταν νομοθέτης. Στην πράξη, όμως, ήταν ένας ικανός ρήτορας που εκμεταλλευόταν στο έπακρο το ευρωπαϊκό βήμα και την προβολή που αυτό του παρείχε. Οι ομιλίες του σπάνια είχαν ως στόχο να πείσουν τους συναδέλφους του στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ήταν παραστάσεις που απευθύνονταν σε ακροατήρια εκτός Κοινοβουλίου, μια πρακτική που ενισχύθηκε πολλαπλασιαστικά με την έλευση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Αλλά και πριν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μεταμορφώσουν την πολιτική, ο Φάρατζ είχε ήδη κατανοήσει τη λογική της επικοινωνίας που γίνεται «viral». Μια σύντομη αντιπαράθεση, μια αξιοσημείωτη προσβολή, ένα βίντεο που δοκίμαζε τα όρια των θεσμικών πλαισίων, μπορούσαν να ασκήσουν μεγαλύτερη επιρροή από ό,τι μήνες εργασίας σε επιτροπές. Από αυτή την άποψη, δεν συμμετείχε απλώς στο μεταβαλλόμενο περιβάλλον των μέσων ενημέρωσης. Συνέβαλε στη διαμόρφωσή του.

Το δημοψήφισμα του 2016 αποτέλεσε το αποκορύφωμα αυτής της μακράς διαδικασίας. Συχνά περιγράφεται ως εξέγερση κατά των ελίτ, εθνικιστική αναζωπύρωση ή συνταγματικός σεισμός. Ήταν όλα αυτά. Ωστόσο, ήταν κυρίως ένας θρίαμβος της κατασκευής αφηγημάτων.

Ο Φάρατζ δεν εφνύρε τον ευρωσκεπτικισμό. Η βρετανική καχυποψία απέναντι στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση χρονολογείται από πολλές γενιές, πριν ακόμη και φιλοευρωπαϊοί πολιτικοί, όπως ο Τόνι Μπλερ, είτε ρίξουν είτε δεν εμποδίσουν να πέσει νερό στον μύλο του ευρωσκεπτικισμού στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ούτε ήταν ο μοναδικός υπεύθυνος για τη νίκη της καμπάνιας υπέρ της Εξόδου (και άλλοι πολιτικοί, ακτιβιστές συνέβαλαν σε αυτό το αποτέλεσμα).

Ωστόσο, διαδραμάτισε έναν μοναδικό ρόλο. Μετέτρεψε ένα αφηρημένο συνταγματικό επιχείρημα σε μια ιστορία για την ανάκαμψη της δημοκρατίας. Η σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση έπαψε να αποτελεί τεχνοκρατικό ζήτημα συνθηκών και κανονισμών. Εγινε ζήτημα «φωνής»/διαφωνίας (κατά το μοντέλο του Αλμπερτ Χίρσμαν, A.O. Hirschman, Exit, Voice and Loyalty, Harvard University

Δεν είναι τυχαίο ότι η οπική επωδός που ακολουθεί και αναπαράγει ο Νάιτζελ Φάρατζ όλα αυτά τα χρόνια είναι ο ίδιος, με μια πίντα (το χαρακτηριστικό ποτήρι των 568ml) μπίρας στο χέρι, τη γραβάτα χαλαρωμένη, και ένα χαμόγελο που βρίσκεται κάπου ανάμεσα στο συνωμοτικό και το θριαμβευτικό

EPA/NEEL HALL

Press, 1970), ταυτοτικής αναγνώρισης και αίσθησης του «ανήκειν».

Το αν κάποιος συμφωνεί με αυτή την ερμηνεία/κατασκευή είναι, τελικά, δευτερεύον σε σχέση με την κατανόηση της αποτελεσματικότητάς της. Η πολιτική επιτυχία συχνά εξαρτάται λιγότερο από την πειστικότητα δεδομένων, γεγονότων και αριθμών και περισσότερο από την απήχηση του αφηγήματος. Οι άνθρωποι υποστηρίζουν ιστορίες που τους βοηθούν να δώσουν νόημα στις εμπειρίες τους. Ο Φάρατζ προσέφερε μια τέτοια ιστορία ακριβώς τη στιγμή που πολλοί ψηφοφόροι την αναζητούσαν.

Αναντιστοιχία λόγων και έργων

Εδώ είναι που η σύγκριση με τον Ρίπλεϊ γίνεται πιο διαφωτιστική. Ο Τομ Ρίπλεϊ πετυχαίνει επειδή κατανοεί ότι οι ταυτότητες είναι δημιουργήματα διαδραστικής διαδικασίας.

Προκύπτουν από μια αλληλεπίδραση μεταξύ ερμηνευτή και κοινού. Η ιδιοφυΐα του δεν έγκειται στο ότι επιβάλλει μια ψευδή εικόνα στους άλλους, αλλά στο ότι τους προσφέρει μια εκδοχή της πραγματικότητας που είναι έτοιμοι να αποδεχθούν.

Η πολιτική απήχηση του Φάρατζ εδράζεται σε έναν παρεμφερή μηχανισμό. Οι υποστηρικτές του δεν βλέπουν ούτε ακούν σε αυτόν απλώς έναν πολιτικό, αλλά τον εκφραστή - επιβεβαιωτή ενός «φανταστικού» που αντικατοπτρίζει τους φόβους, τις απογοητεύσεις, τις ταυτοτικές τους ανάγκες, τις ανεκπλήρωτες φιλοδοξίες.

Από την άλλη πλευρά, οι επικριτές του εστιάζουν στις ανακρίβειες, τις αναλήθειες και τις ρητορικές υπερβολές του λόγου του. Αν και αυτή η κριτική είναι τις περισσότερες φορές δικαιολογημένη, δεν φαίνεται να είναι αποτελεσματική, διότι παραβλέπει

Οι υποστηρικτές του Φάρατζ δεν βλέπουν ούτε ακούν σε αυτόν απλώς έναν πολιτικό, αλλά τον εκφραστή - επιβεβαιωτή ενός «φανταστικού» που αντικατοπτρίζει τους φόβους, τις απογοητεύσεις, τις ταυτοτικές τους ανάγκες, τις ανεκπλήρωτες φιλοδοξίες

τη βαθύτερη πηγή της ελκυστικότητάς του λόγου του: οι ψηφοφόροι «νιώθουν» ότι τους καταλαβαίνει. Στη σύγχρονη πολιτική, αυτή η πεποίθηση είναι ισχυρότερη και πιο καθοριστική από την τεχνοκρατική επάρκεια.

Αυτό εξηγεί και τη διάθεση των ψηφοφόρων να παραβλέψουν ή να συγχωρήσουν faux pas, περιστατικά υφέρπουσας υποκρισίας ή τουλάχιστον αναντιστοιχίας λόγων και έργων. Για παράδειγμα, το πιο πρόσφατο περιστατικό με το «προσωπικό δώρο» 5 εκατομμυρίων λιρών που έλαβε το 2024 λίγο πριν αποφασίσει να κατέλθει στις εκλογές ως υποψήφιος με το Κόμμα της Μεταρρύθμισης. Η δωρεά προήλθε από τον Κρίστοφερ Χάρμπορν, επενδυτή κρυπτονομισμάτων με έδρα την Ταϊλάνδη, ο οποίος είναι δωρητής του Κόμματος της Μεταρρύθμισης. Το παράπτωμα που καταλογίζεται στον Φάρατζ είναι ότι δεν δήλωσε το ποσό στην αρμόδια επιτροπή της Βουλής ως όφειλε σύμφωνα με τους κανόνες για την πολιτική και εκλογική διαφάνεια όταν εξελέγη βουλευτής. Ο ίδιος υποστηρίζει ότι 5 εκατομμύρια λίρες είναι «προσωπικό δώρο» και όχι «πολιτική δωρεά» και ότι άρα δεν είχε την υποχρέωση να τα δηλώσει. Δύο επίσημες έρευνες έχουν ξεκινήσει από την Επιτροπή Δεοντολογίας του Κοινοβουλίου και την Ανεξάρτητη Αρχή που ερευνά τη διαφάνεια της εκλογικής διαδικασίας, τη χρηματοδότηση των κομμάτων, τις πολιτικές και προεκλογικές δωρεές. Οι αντικρουόμενες και εν πολλοίς μη πειστικές εξηγήσεις για τη φύση και τον σκοπό της δωρεάς ενίσχυσαν την εντύπωση ελλείμματος διαφάνειας και πολιτικής εξάρτησης χωρίς, ωστόσο, να κλονίσουν την απήχησή του στους ψηφοφόρους του. Γι'

αυτούς το «δώρο» είναι μία αναγνώριση της συμβολής του Φάρατζ στο Brexit. Γι' αυτό κι εκείνος παραιτήθηκε, διεκδικώντας την επανεκλογή του και ποντάροντας ότι η εκλαμβανόμενη αυθεντικότητα θα υπερισχύσει της ακεραιότητας.

Αποτύπωμα και ελέφαντες

Εδώ βρίσκεται και το θεσμικό «κόστος» της επιρροής του. Ο λαϊκιστικός τρόπος με τον οποίο δρα, που τον κατέστησε πολιτικά αποτελεσματικό, ενθάρρυνε επίσης έναν συγκεκριμένο τρόπο κατανόησης και συμμετοχής στη δημοκρατική διαδικασία. Πολύπλοκα πολιτικά ζητήματα συχνά αναδιατυπώνονται απλοϊκά ως απόλυτες και «προφανείς» επιλογές/λύσεις που το κατεστημένο αρνείται να εφαρμόσει. Τα θεσμικά αντίβαρα παρουσιάζονται ως τροχοπέδη και οι πολιτικοί αντίπαλοι ως φερέφωνα μιας αποξενωμένης ελίτ.

Το αποτύπωμα του Φάρατζ σε αυτό τον τομέα είναι όντως εντυπωσιακό, όχι μόνο λόγω της απήχησής του, αλλά κυρίως λόγω της αντίδρασης των πολιτικών του αντιπάλων.

Το Συντηρητικό Κόμμα ενσωμάτωσε μεγάλα τμήματα της πολιτικής του ατζέντας στο δικό του πρόγραμμα. Η κυβέρνηση των Εργατικών μέχρι σήμερα προσπάθησε να αποδυναμώσει την απήχηση του Φάρατζ περισσότερο μέσω προσαρμογής παρά μέσω αντιπαράθεσης. Αντί να αμφισβητήσει τις υποκειμένες παραδοχές της ατζέντας Φάρατζ, υιοθέτησε στοιχεία του ίδιου πολιτικού λεξιλογίου, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο την προβολή της ατζέντας που προσπαθούσε να περιορίσει. Οι Πράσινοι

επέλεξαν ως αρχηγό τον Ζακ Πολάνσκι, ο οποίος, παρότι βρίσκεται στον ιδεολογικό αντίποδα, εμφανίζεται συντονισμένος με το επικοινωνιακό ύφος που καθιέρωσε ο Φάρατζ στη δημόσια σφαίρα – αναγνωρίζοντας τον μετασχηματισμό των προσδοκιών της πολιτικής επικοινωνίας που έφερε ο Φάρατζ.

Και μιλώντας για «κόστος», κανείς δεν μπορεί να αγνοήσει τον «ελέφанта στο δωμάτιο» ο οποίος, δέκα χρόνια μετά, είναι πιο εμφανής από ποτέ. Η Βρετανία συνεχίζει να παλεύει με τις συνέπειες του Brexit, το οποίο αποδυνάμωσε την οικονομική, συνταγματική και γεωπολιτική ισχύ του Ηνωμένου Βασιλείου, χωρίς να έχει επιλύσει ούτε στο ελάχιστο τα γενεσιουργά αίτια (τα ζητήματα ταυτότητας, κυριαρχίας, μετανάστευσης και οικονομικής στρατηγικής) που οδήγησαν στην έξοδο. Η απήχηση, όμως, του πρωτεργάτη του Brexit παραμένει σε υψηλά επίπεδα.

Επιστρέφοντας στο ευρετικό σχήμα/πρίσμα του αντιέρωα της Πατρίσια Χάισμιθ, είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι η σύγκριση την οποία επιχειρεί δεν είναι ηθική αλλά ερμηνευτική. Ο Ρίπλεϊ είναι ένας εγκληματίας, ενώ ο Φάρατζ είναι ένας δημοκρατικά εκλεγμένος πολιτικός. Ωστόσο, και οι δύο απεικονίζουν ένα χαρακτηριστικό της σύγχρονης δημόσιας ζωής: τη σημασία της ικανότητας κατασκευής μιας πειστικής δημόσιας ταυτότητας και ενός αφηγήματος.

Αυτό ίσως είναι και το πιο χρήσιμο δίδαγμα για τη νέα ηγεσία των Εργατικών, η οποία θα κληθεί να επιλέξει τον τρόπο με τον οποίο θα αντιπαρατεθεί στο Κόμμα της Μεταρρύθμισης: να παίξει με τον πειστικό «τρόπο» του Φάρατζ, αλλά όχι στο γήπεδό του. ●

Διαδηλωτές κρατούν πανό κατά του Φάρατζ σε αντιφασιστική πορεία στις 28 Μαρτίου 2026 στο Λονδίνο

UNSPASH

SHUTTERSTOCK/DONOVAN ELMES

Επαγγελλόμενος μία επανάσταση που θα άλλαζε πολιτικές σχέσεις και θεσμικές λειτουργίες, ο Εμανουέλ Μακρόν ανέβηκε στον προεδρικό θώκο της Πέμπτης Γαλλικής Δημοκρατίας, έχοντας σαρώσει την παλιά πολιτική τάξη μιας χώρας που στην πραγματικότητα δεν έπαψε ποτέ να νοσταλγεί τη μοναρχία που μίσησε όσο τίποτα άλλο. Ίσως, γι' αυτό, οι οπαδοί του νέου ενοίκου του Μεγάρου των Ηλυσίων θαύμασαν στους τρόπους του το στυλ του ολύμπιου Δία που υιοθέτησε εγκαθιστάμενος στον προεδρικό θώκο, από τον οποίο ατένιζε τον κόσμο σαν να ήταν δικός του. Οι πιο φανατικοί του φίλοι πίστευαν ότι έτσι το πολιτικό κέντρο, στο οποίο ιδεολογικά ανήκε, θα αποκτούσε επιτέλους ένα ιστορικό βάθος που ουδέποτε είχε σε μια κοινωνία όπου κυριαρχούσε πάντα η διαιρετική τομή Δεξιάς-Αριστεράς.

Ο Μακρόν επιχείρησε να την υπερβεί, αντικαθιστώντας το δόγμα του παραδοσιακού Κέντρου, που ήταν ανέκαθεν η «αρχή της μεσότητας», όπως την όριζε η διπλή άρνηση «ούτε Δεξιά ούτε Αριστερά», με τη δική του στρατηγική, ενός «επιλεκτικού Κέντρου» που συνοψιζόταν στο σύνθημα «και Δεξιά και Αριστερά». Πλνν, όμως, έπεσε θύμα της αλαζονείας που τον είχε αποσυνδέσει από την πραγματικότητα των κοινών θνητών, με αποτέλεσμα το άστρο τού κάποτε πολλά υποσχόμενου αναμορφωτή του γαλλικού πολιτικού συστήματος να οδηγηθεί εννιά χρόνια αργότερα σε μια μάλλον άδοξη δύση. Κι αυτό, μέσα στο χάος ενός κόσμου που άρχισε να επιστρέφει ολοταχώς στην εποχή των Ακρών, αναζητώντας την πολιτική έμπνευση και την ιδεολογική καθαρότητα που χάθηκαν μέσα στην ομίχλη της άνευ προηγουμένου πολιτικής κρίσης, στην οποία ο ίδιος ο Μακρόν βύθισε τη χώρα του, παίρνοντας την αυτοκαταστροφική απόφαση να διαλύσει την Εθνοσυνέλευση και να προκηρύξει τις πρόωρες εκλογές του 2024, αντί να συγκατοικήσει με έναν πρωθυπουργό προερχόμενο από την πλειοψηφίασας τότε Αριστερά, όπως είχαν πράξει όλοι οι προκάτοχοί του από τον σοσιαλιστή Μιτεράν μέχρι τον γκωλικό Σιράκ.

Προφανώς, όμως, του ήταν ανυπόφορη η ιδέα να μοιραστεί τις υπερεξουσίες του.

Γράφει
ο **Γιώργος
Σεφερτζής**

*Πολιτικός
επιστήμονας-
αναλυτής*

Ακόμα χειρότερα, του ήταν, από ό,τι φάνηκε, αδιανόητο ότι οι υπήκοοί του δεν θα έσπευδαν να ικανοποιήσουν τις επιθυμίες του αλλάζοντας την προηγούμενη ετυμολογία τους. Τόσο πολύ είχε αποσυνδεθεί από την πραγματικότητα. Σε τέτοιο βαθμό είχε υπερεκτιμήσει την ικανότητά του να γοπεύει τους συμπατριώτες του.

Το άδοξο τέλος του μακρονομικού εγχειρήματος

Κάπως έτσι, άλλωστε, θα επερχόταν και το τέλος του μακρονομικού εγχειρήματος αναδιάρθρωσης των πολιτικών δυνάμεων υπό την κυριαρχία του μεσαίου χώρου. Γιατί, να μην ο ίδιος προέβαλε σθεναρή αντίσταση στις πιέσεις που του ασκούσαν οι δυνάμεις της αντιπολίτευσης για να παραιτηθεί, στην πραγματικότητα, όμως, δεν αντιπροσώπευε παρά μια μειοψηφική και ακραία αντιδημοφιλή δύναμη. Είχε έρθει σε ρήξη με τους επιδραστικότερους συνεργάτες του, όπως ήταν οι πρώην πρωθυπουργοί του Εντουάρ Φιλίπ και Γκαμπριέλ Ατάλ, που πλέον έχουν αυτονομηθεί διεκδικώντας μια θέση στην κούρσα διαδοχής ενός προέδρου της Δημοκρατίας που έμεινε χωρίς συμμάχους μετά την ακατανόητη απόφασή του να αγνοήσει τη βούληση της κοινωνικής πλειοψηφίας, κλονίζοντας συθέμελα το οικοδόμημα της μαεστρικά χτισμένης από τον στρατηγό Ντε Γκωλ Πέμπτης Γαλλικής Δημοκρατίας.

Το πάλαι ποτέ κραταιό στρατόπεδο των προεδρικών είδε έτσι τις μεταρρυθμιστικές προσδοκίες του να ματαιώνονται, την εκλογική του επιρροή να συρρικνώνεται και τις εμβληματικές θέσεις του για το συνταξιοδοτικό να εγκαταλείπονται σε μια απέλπιδα προσπάθεια να διασωθούν οι αλληπάλληλες κυβερνήσεις μειοψηφίας με τις οποίες ο Μακρόν προσπάθησε απεγνωσμένα να ροκανίσει τον χρόνο που απέμενε μέχρι την ολοκλήρωση της δεύτερης θητείας του, έχοντας όμως χάσει πανηγυρικά το στοίχημα των πρόωρων εκλογών του 2024.

Το στοίχημα που έχασε ο Μακρόν το κέρδισε ο νεαρός Ζορντάν Μπαρντελά, εμφανιζόμενος στο πολιτικό στερέωμα ως το νέο ανερχόμενο αστέρι της γαλλικής πολιτικής. Τον είχε ανακαλύψει, επιλέξει και προετοίμασε για να τη διαδεχθεί στην ηγεσία του κόμματος της ακροδεξιάς Εθνικής Συσπείρω-

σης η Μαρίν Λεπέν, και εν ανάγκη να πάρει τη θέση της στην κούρσα των προεδρικών εκλογών του 2027 σε περίπτωση που η ίδια δεν θα μπορούσε να συμμετάσχει λόγω στέρησης του δικαιώματος του εκλέγεσθαι, συνένεια τελεσιδικής καταδίκης για το αδίκημα της υπεξαίρεσης πόρων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, δηλαδή δημοσίου χρήματος.

Στον πρώτο γύρο των βουλευτικών εκλογών του 2024, ο Μπαρντελά δεν μπόρεσε βέβαια να επαναλάβει τον θρίαμβο των ευρωεκλογών της ίδιας χρονιάς. Εγραψε, όμως, στο ενεργητικό του, δικαιώνοντας απόλυτα τη Μαρίν Λεπέν, μια πρωτοφανή για την παράταξή της επίδοση. Κατέκτησε την πρώτη θέση συγκεντρώνοντας το εκπληκτικό ποσοστό του 33% των ψηφισάντων, ενώ στον δεύτερο γύρο βρέθηκε αντιμέτωπος ταυτόχρονα με το Νέο Λαϊκό Μέτωπο, που είχε συγκροτήσει η ενωμένη Αριστερά και είχε αποσπάσει το 28% των ψηφισάντων στον πρώτο γύρο, και με το τόξο των λοιπών δημοκρατικών δυνάμεων που θέλησαν και πάλι να φράξουν τον δρόμο της Ακροδεξιάς προς την εξουσία συμφωνώντας μεταξύ τους να στηρίξουν από κοινού τον όποιο δημοκρατικό υποψήφιο θα συγκέντρωνε τα σχετικά μεγαλύτερα ποσοστά.

Η τριχοτόμηση του γαλλικού πολιτικού συστήματος

Οι αποσύρσεις δημοκρατικών υποψηφίων που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ των δύο γύρων έσπασαν κάθε προηγούμενο ρεκόρ. Όπως κάθε ιστορικό ρεκόρ έσπασε και η κινητοποίηση των ψηφοφόρων που είχε ως αποτέλεσμα να ανέλθει σε πρωτοφανή ύψη το ποσοστό συμμετοχής στον δεύτερο γύρο των εκλογών.

Παρά ταύτα, η Εθνοσυνέλευση που προέκυψε από τις εκλογές ήταν ακραία κατακερματισμένη και συνάμα τριχασμένη μεταξύ ενός ακροαριστερού, ενός φιλελεύθερου και ενός ακροδεξιού μπλοκ, κανένα εκ των οποίων δεν διέθετε την απαιτούμενη πλειοψηφία για τον σχηματισμό αυτοδύναμης κυβέρνησης. Το νέο Λαϊκό Μέτωπο της Αριστεράς διέθετε μόνο μια σχετική πλειοψηφία. Το μπλοκ των φιλελεύθερων κεντρώων έχασε την ηγεμονική κοινοβουλευτική δύναμη που διέθετε στην προηγούμενη Εθνοσυνέλευση. Το μπλοκ της ακροδεξιάς Εθνικής

Η μεταμόρφωση των άκρων και το νέο γαλλικό δίπολο

Η παρακμή του μακρονομικού Κέντρου, η βαθιά κρίση εμπιστοσύνης στους δημοκρατικούς θεσμούς και η ιδεολογική ανασύνθεση της Ακροδεξιάς και της Ριζοσπαστικής Αριστεράς αναδιαμορφώνουν το γαλλικό πολιτικό τοπίο

REUTERS SARAH MEYSSONNIER/POOL

Συσπείρωσης, που πρώτευσε στον πρώτο γύρο των τελευταίων βουλευτικών εκλογών, υστέρησε στον δεύτερο γύρο σε έδρες, αφού στερήθηκε αυτές που απέσπασαν οι δυνάμεις του δημοκρατικού τόξου με τη μέθοδο της απόσυρσης των υποψηφίων βουλευτών με τις λιγότερες ψήφους.

Σε κάθε περίπτωση, η Γαλλία που θα παραδώσει ο φιλελεύθερος Μακρόν με τη λήξη της θητείας του βρίσκεται ήδη σε πολύ χειρότερη θέση από τη Γαλλία που παρέλαβε από τον σοσιαλιστή προκατόχο του Φρανσουά Ολάντ. Το παιχνίδι των καθυστερήσεων που έπαιξε μετά τις πρόωρες εκλογές του 2024 έδωσε τη χαριστική βολή στη σταθερότητα της χώρας του. Σε πείσμα των δύο πρώην πρωθυπουργών του, του δεξιόστροφου αλλά εξαιρετικά επιδραστικού Φιλίπ και του αριστερόστροφου αλλά ιδιαίτερα χαρισματικού Ατάλ, που διαφώνησαν ανοιχτά με τους χειρισμούς και τις επιλογές του, ο Μακρόν, αφού επικαλέστηκε τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων του Παρισιού, ανέβαλε τον διορισμό νέου πρωθυπουργού παρατείνοντας για πολλούς μήνες τον βίο της απερχόμενης

μετά τις εκλογές κυβέρνησης Ατάλ, ωσάν να επρόκειτο για υπηρεσιακή κυβέρνηση που διαχειριζόταν αποκλειστικά και μόνο τις τρέχουσες υποθέσεις. Στη συνέχεια επέμεινε να διορίζει πρωθυπουργούς και να σχηματίζει κυβερνήσεις που σε καμιά περίπτωση δεν επρόκειτο να λάβουν ψήφο εμπιστοσύνης από μια τριχοτομημένη Εθνοσυνέλευση. Ταλαιπωρούσε έτσι για πολύ μεγάλο διάστημα τον λαό του μόνο και μόνο για να αποφύγει τον σκόπελο του σχηματισμού μιας κυβέρνησης συνεργασίας με τους πρώην συνοδοιπόρους του τους σοσιαλιστές, που ήταν και οι μόνοι που θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν μια βιώσιμη κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Προτίμησε έτσι να εξαντλήσει τα περιθώρια αναζήτησης συνεργασιών στον χώρο των πολιτικών φίλων του της Κεντροδεξιάς, σε πείσμα του γεγονότος ότι δεν αντιπροσώπευαν πλέον παρά μια πολύ αντιδημοφιλή μειοψηφία. Εφτασε, λοιπόν, στο σημείο να διορίσει πρωθυπουργό τον πρώην ευρωπαϊό επίτροπο – διαπραγματευτή της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση και επιφανές ηγετικό στέλεχος

Ο Μακρόν προέβαλε σθεναρή αντίσταση στις πιέσεις που του ασκούσαν οι δυνάμεις της αντιπολίτευσης για να παραιτηθεί. Στην πραγματικότητα, όμως, δεν αντιπροσώπευε πια παρά μια μειοψηφική και ακραία αντιδημοφιλή δύναμη

των κεντροδεξιών Ρεπουμπλικανών, Μισέλ Μπαρνιέ, η κυβέρνηση του οποίου θα ήταν η πρώτη από το 1962 που θα καταψηφιζόταν από την Εθνοσυνέλευση, με αποτέλεσμα να οξυνθεί έτσι περαιτέρω η πολιτική κρίση. Κρίση που κλιμακώθηκε παρά τη διαδοχή του Μπαρνιέ από τον μετριοπαθή κεντρώο και παλιό πολιτικό σύμμαχο του Μακρόν, Φρανσουά Μπαϊρού. Κρίση που δεν ξεπεράστηκε ούτε όταν ο πλήρως αφοσιωμένος στο πρόσωπο του Προέδρου της Δημοκρατίας πρώην υπουργός Αμυνας Σεμπασιέν Λεκορνί αντικατέστησε τον ανατραπέντα Μπαϊρού.

Η παρακμή του Κέντρου

Αν κατάφερε με αυτόν τον τρόπο ο Μακρόν να παρατείνει και τη δική του παραμονή στον προεδρικό θρόνο, η ειρωνεία της ιστορίας ήταν ότι το τίμημα που αναγκάστηκε να καταβάλει για να το πετύχει ακύρωσε ουσιαστικά όλο του το έργο. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα ήταν το γεγονός ότι, για να επιβιώσει η κυβέρνησή του, ο Λεκορνί αναγκάστηκε να καταργήσει πλήρως τη μεταρρύθμιση

του συνταξιοδοτικού συστήματος που ο Μακρόν είχε κάνει σημαία της προεδρικής του θητείας.

Στην πραγματικότητα, βέβαια, εκείνο που διέσωσε τον Λεκορνί ήταν το γεγονός ότι στην κατάσταση στην οποία είχε περιέλθει η γαλλική κοινή γνώμη, καμία πολιτική παράταξη δεν ήθελε να χρεωθεί μια ακόμη πολιτική κρίση στο παραπέντε των προγραμματισμένων για την άνοιξη του 2027 προεδρικών εκλογών.

Πολύ δε περισσότερο που με τους χειρισμούς του Μακρόν η Πέμπτη Γαλλική Δημοκρατία είχε ήδη αποσταθεροποιηθεί. Η κρίση του γαλλικού δημοσίου χρέους είχε βαθύνει. Και οι εφιάλτες της ακυβερνησίας στην οποία είχε οδηγηθεί η μεταπολεμική Τέταρτη Γαλλική Δημοκρατία είχαν αρχίσει να ξυπνάνε επιταχύνοντας τη συντηρητικοποίηση της γαλλικής κοινωνίας και την αποδαιμονοποίηση της Ακροδεξιάς.

Ούτως ή άλλως, το πολιτικό κλίμα είχε αρχίσει να βαραίνει μέχρι καταθλίψεως μετά τη δεύτερη νίκη του Μακρόν στις προεδρικές εκλογές του 2022. Επρόκειτο, άλλωστε, για μια νίκη που είχε πετύχει χωρίς να κάνει την παραμικρή σχεδόν εκστρατεία, μιας και οι διεθνείς παρεμβάσεις του για την αντιμετώπιση της γεωπολιτικής κρίσης που προκάλεσε η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, αφενός δεν του άφηναν πολλά περιθώρια για ενασχόληση με τα εσωτερικά προβλήματα της γαλλικής κοινωνίας, αφετέρου, όμως, του εξασφάλισαν μια προβολή που αποδείχθηκε υπεραρκετή για την επανεκλογή του στο προεδρικό αξίωμα. Αυτό, ωστόσο, δεν διασκέδασε την περιφρόνηση που αισθάνθηκαν οι Γάλλοι, θεωρώντας ότι ο αρχηγός του κράτους τους ενδιαφέρθηκε περισσότερο για την επιθετικότητα της Ρωσίας παρά για τη διαρκή αύξηση του κόστους ζωής και την αντίστοιχη μείωση της αγοραστικής τους δύναμης.

Το στοιχείο που έχασε ο Μακρόν το κέρδισε ο νεαρός Ζορντάν Μπαρντελά, εμφανιζόμενος στο πολιτικό σκηνικό ως το νέο ανερχόμενο αστέρι της γαλλικής πολιτικής. Τον είχε ανακαλύψει, επιλέξει και προετοιμάσει για να τη διαδεχθεί στην ηγεσία του κόμματος της Ακροδεξιάς η Μαρίν Λεπέν

Δεν ήταν, άλλωστε, τυχαίο που η Λεπέν είχε εστιάσει εκεί όλη της την καμπάνια, αφήνοντας σε δεύτερη μοίρα ακόμα και την αντιμεταναστευτική ατζέντα της παραδοσιακής Ακροδεξιάς. Εξού και η επανεκλογή του Μακρόν δεν έγινε δεκτική με ιδιαίτερο ενθουσιασμό. Αντιθέτως, η κοινωνική δυσσάρεσκεια κυριαρχούσε και η δυσπιστία των πολιτών απέναντι στους δημοκρατικούς θεσμούς έπαιρνε πρωτοφανείς διαστάσεις, ανεβάζοντας τη δημοτικότητα της Ακροδεξιάς αντιπολίτευσης. Η εξέλιξη των δεικτών που δημοσίευε τακτικά το βαρόμετρο του έγκριτου Ινστιτούτου CEVIPOF δεν άφηνε καμία αμφιβολία για την προίχουσα κατάρευση της κοινωνικής εμπιστοσύνης στους πολιτικούς θεσμούς (βλ. Cevirof-Opinion way «Baromètre de Confiance politique», vague 17, Φεβρουάριος 2026) Αναλυτικότερα, από το 2025 μέχρι το 2026 ο δείκτης της πολιτικής εμπιστοσύνης έχασε τέσσερις ολόκληρες μονάδες, με το 78% των ερωτώμενων να δηλώνει ότι δεν εμπιστεύεται καθόλου την πολιτική, το 81% (+2 μονάδες) να δηλώνει ότι είναι αρνητικά προδιατεθειμένο απέναντί της, το 76% (+2) να σκέφτεται ότι το πολιτικό προσωπικό είναι διεφθαρμένο, το 77% (+4%) να μην εμπιστεύεται την Εθνοσυνέλευση, το 71% (+6%) να ισχυρίζεται το ίδιο για τη Γερουσία, το 81% (+6%) για την κυβέρνηση, και το 75% (+4%) για τον θεσμό του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Επίσης, καμία εμπιστοσύνη δεν εμπνέουν τα ΜΜΕ στο 69% (+2%) των ερωτηθέντων πολιτών, τα πολιτικά κόμματα στο 83% (+1%), τα συνδικάτα στο 60% (αμετάβλητο). Ενώ το 76% (+5%) θεωρεί ότι η Δημοκρατία δεν λειτουργεί καλά στη Γαλλία και το 87% (+4%) πιστεύει ότι οι πολιτικοί δεν λαμβάνουν καθόλου υπόψη τους τη γνώμη του κόσμου. Το 56% (+4%) εκτιμά ότι δεν μπορεί ν' αλλάξει πολλά πράγματα και το ίδιο ποσοστό (+4%)

εκτιμά ότι η πραγματική εξουσία δεν ανήκει στην κυβέρνηση.

Η ανατολή του νέου αστεριού της Ακροδεξιάς

Υπ' αυτές τις συνθήκες ο Ζορντάν Μπαρντελά άρχισε να ενσαρκώνει τις ελπίδες της κοινής γνώμης για μια ριζική πολιτική αλλαγή. Στα μάτια της πληττόμενης από την κρίση εκπροσώπησης κοινωνίας δεν ήταν πια ένας απλός ευνοούμενος της Λεπέν. Ήταν ένας νεαρός ευειδής και χαρισματικός γόνος Ιταλών μεταναστών, βγαλμένος από τα σπλάχνα των λαϊκών προαστίων του Παρισιού. Ήταν πολύ περισσότερο ένας αυθεντικός, αν και εκλεπτυσμένος λαϊκός ηγέτης που ασκούσε μια ευθέως ανταγωνιστική του Μακρόν γοητεία και του οποίου ο μελίχιος και πολύ συγκρατημένος χαρακτήρας προσφερόταν όχι μόνο για να αποκαταστήσει τη χαμένη εμπιστοσύνη στους πολιτικούς, αλλά και για να μεταμορφώσει την Ακροδεξιά σε μια ριζοσπαστική μεν αλλά φιλική προς τη μεσαία τάξη Δεξιά με τρόπο που όχι μόνο θα ολοκλήρωνε την κανονικοποίηση που είχε ήδη πετύχει η Λεπέν, αλλά επιπλέον θα τη συμφιλίωνε με τις ελίτ του κοινωνικού κατεστημένου. Δεν ήταν άλλωστε τυχαίο ούτε ότι άρχισε πολύ γρήγορα να τις συναναστρέφεται με άνεση ούτε ότι η δημοφιλία του εκτινάχθηκε αμέσως πάνω από την αντίστοιχη της πιο παραδοσιακής εθνολαϊκίστριας Λεπέν. Είναι, εξάλλου, εντυπωσιακό το γεγονός ότι η Εθνική Συσπείρωση σημειώνει ενόψει των προεδρικών εκλογών επιδόσεις καλύτερες με υποψήφιο πρόεδρο τον Μπαρντελά παρά με υποψήφιο για τρίτη φορά την κόρη του Ζαν Μαρί Λεπέν.

Παρ' όλα αυτά δεν ήταν καθόλου σίγουρο ότι η συνεκτικότητα της λεπενικής Εθνικής Συσπείρωσης θα άντεχε τα ανοίγματα που επιχειρεί με μεγάλη προσώρας επιτυχία ο

νέος πρόεδρος της. Ανοίγματα τόσο προς την κατεύθυνση της πολιτικής ενοποίησης της Ακροδεξιάς με την Κεντροδεξιά – που ενδεχομένως να αποτελέσει ένα νέο δεδομένο για τη γαλλική πολιτική γεωμετρία – όσο και προς την κατεύθυνση της ανώτερης αστικής τάξης που δείχνει εντυπωσιασμένη από το πρόσφατο ειδύλλιο του νεαρού Ζορντάν με την πριγκίπισσα Μαρία Καρολίνα των Βουρβόνων.

Παρά την τεράστια οικογενειακή περιουσία της, η Μαρίν Λεπέν δεν ήθελε ποτέ να συγχρωτίζεται με τέτοιους κύκλους. Παρέμενε, άλλωστε, πάντα αδιάφορη για τα υλικά αγαθά, τις κοσμικότητες των μεγαλοεπιχειρηματιών, και τον τρόπο ζωής της καλής γαλλικής κοινωνίας ή τις δημόσιες σχέσεις με τους μεγαλοπαράγοντες της νομενκλατούρας των Βρυξελλών, σε αντίθεση με τον διάδοχό της που φαίνεται να τις επιδιώκει συστηματικά.

Διαπαιδαγωγημένο με τις εθνολαϊκές αξίες των Λεπέν, ένα μεγάλο μέρος της Ακροδεξιάς παρατηρούσε μουρμουρίζοντας μέχρι σήμερα να αναπτύσσεται το φλερτ του τριαντάρη Μπαρντελά με την οικονομική και κοινωνική ελίτ της Γαλλίας και την προσπάθειά του να μετατρέψει την Εθνική Συσπείρωση σε μέρος του «συστήματος» εναντίον του οποίου η ιδρύτρια της παράταξης κινείται, επαναλαμβάνοντας το σύνθημα «από τον λαό, με τον λαό, για τον λαό».

Πολλώ δε μάλλον που ο συνδυασμός των ανοιγμάτων του στο «σύστημα» με τις πολύ φιλελεύθερες απόψεις του για την οικονομία φέρνει προς ένα τραμπισμό με τον οποίο η γαλλική ριζοσπαστική Δεξιά δεν θέλει να έχει σχέση. Εξού και οι «γκωλικού τύπου» αποστάσεις που ο Ζορντάν Μπαρντελά έσπευσε να πάρει από την τραμπικιά διοίκηση.

Μένει, όμως, τώρα να φανεί η τύχη που θα έχει το πείραμα της γαλλικής Ακροδεξιάς μετά την παρακινδυνευμένη απόφαση της Λεπέν να προσφύγει στο Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, ώστε (α) να αναστείλει την εκτέλεση της ποινής που επέβαλε το Εφετείο για την κατάχρηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων, (β) να εμφανισθεί η ίδια στην κούρσα των προεδρικών εκλογών ως ...δίδυμο με τον Μπαρντελά και (γ) να κρίνει ο ίδιος ο λαός με την ψήφο του αν είναι η όχι ένοχη.

Πρόκειται για μια επιβεβαίωση τόσο του λαϊκισμού όσο και της ηγετικότητάς της, που σίγουρα θα ηρεμήσει τα πνεύματα στη βάση του κόμματος της. Δεν είναι ωστόσο καθόλου σίγουρο ότι η ίδια βάση θα ενθουσιαστεί με την ιδέα της περί διαρχίας.

Η μετατόπιση της μελανσονικής Ακροαριστεράς

Την ίδια ώρα, στην αντίπερα όχθη του πολιτικού ανταγωνισμού ο νεο-κομμουνιστής Ζαν-Λικ Μελανσόν, αποφασισμένος να είναι τούτη τη φορά αυτός που θα περάσει στον δεύτερο γύρο των προεδρικών εκλογών προκειμένου να μονομαχήσει με την Ακροδεξιά για την άλωση του Μεγάρου των Ηλυσίων, φαίνεται να επιχειρεί τη δική του ιδεολογική μεταμόρφωση της ακροαριστερής Ανυπότακτης Γαλλίας, απομακρυνόμενος από τη

Ο νεο-κομμουνιστής Ζαν-Λικ Μελανσόν φαίνεται να επιχειρεί τη δική του ιδεολογική μεταμόρφωση της ακροαριστερής Γαλλίας προς το ταυτοτικό ζήτημα της σύγκρουσης ανάμεσα στη «Νέα Γαλλία» που ενσωματώνει τις μεταναστευτικές εισροές και την «Παλιά Γαλλία» που αρνείται ακόμη τις αλλαγές της φυλετικής σύνθεσης του πληθυσμού

στρατηγική που υπαγορεύει η κλασική μαρξιστική ανάλυση των ταξικών αντιθέσεων, για να στραφεί προς μια στρατηγική που επανέρχεται δίνοντας έμφαση στο ταυτοτικό ζήτημα της σύγκρουσης ανάμεσα στη «Νέα Γαλλία» που ενσωματώνει τις μεταναστευτικές εισροές και την «Παλιά Γαλλία» που αρνείται ακόμη να αποδεχθεί τις αλλαγές της φυλετικής σύνθεσης του πληθυσμού.

Εισάγοντας αυτή τη νέα διαιρετική τομή, ο Μελανσόν δεν επενδύει μόνο στην ψήφο του αυξανόμενου μουσουλμανικού στοιχείου. Επενδύει πολύ περισσότερο στην απίχηση που μπορεί να αποκτήσει η αντίθεση μεταξύ νεο-φασιστών και αντιφασιστών, την οποία ο παλαίμαχος ηγέτης της ριζοσπαστικής Αριστεράς προβάλλει πλέον ως το κυρίαρχο διακύβευμα του πολιτικού ανταγωνισμού.

Το πρόβλημά του, ωστόσο, θα είναι ότι δεν φαίνεται να μπορούν αυτή τη φορά να λειτουργήσουν τα ανατακλαστικά των δυνάμεων του δημοκρατικού τόξου που συσπειρώνονταν παλιότερα για να φράξουν τον δρόμο της παραδοσιακής Ακροδεξιάς προς την εξουσία. Γιατί, όπως σημειώνουν οι μελετητές του φαινομένου Michaël Foessel και Étienne Olion στο βιβλίο τους «Η Ακρα Δεξιά ενάντια στην πολιτική» (εκδόσεις Πόλις 2026), έχουμε περάσει στην εποχή της παράλυσης. «Η αμφισβήτηση εκείνου που ως τότε θεωρούσαμε ότι συνιστούσε το πλαίσιο μιας δημοκρατικής πολιτικής συνετέλεσε αποφασιστικά όχι μόνο στην άνοδο της Ακρας Δεξιάς ως το κατώφλι της εξουσίας, αλλά και στο ότι αυτή μπορεί τρώπον τινά να εμφανίζεται εκεί σε καθεστώς ανωνυμίας» (βλ. *ibidem* σελ. 22). ●

Η Γαλλία που θα παραδώσει ο φιλελεύθερος Μακρόν με τη λήξη της θητείας του βρίσκεται ήδη σε πολύ χειρότερη θέση από τη Γαλλία που παρέλαβε από τον σοσιαλιστή προκάτοχό του Φρανσουά Ολάντ. Το παιχνίδι των καθυστερήσεων που έπαιξε μετά τις πρόωρες εκλογές του 2024 έδωσε τη χαριστική βολή στη σταθερότητα της χώρας του

ΝΤΕΛΦΙΝ ΓΚΡΟΥΕΣ**«Για να κατανοήσουμε τη Χιλή, η μνήμη της δικτατορίας είναι απαραίτητη»**

Η γαλλίδα συγγραφέας περιγράφει στο «Int.» πώς ερωτεύτηκε την πιο όμορφη χώρα του Νότιου Κώνου της Λατινικής Αμερικής και πώς ο έρωτας αυτός την οδηγεί σε περιπετειώδεις διαδρομές που αναδύονται μέσα από τη γραφή της

Τη γνώρισα ένα μαγικό μεσημέρι στο κέντρο της Αθήνας, όπου βρέθηκε προσκεκλημένη στο πλαίσιο ενός προγράμματος συγγραφικής φιλοξενίας της γαλλικής πρεσβείας. Η Delphine Grouès, βραβευμένη με το Prix du Quai d'Orsay, είναι διευθύντρια του Ινστιτούτου Δεξιοτήτων και Καινοτομίας στο γαλλικό Ινστιτούτο Πολιτικών Σπουδών Sciences Po, είναι συγγραφέας, και είναι ερωτευμένη με τη Χιλή. Το πάθος της για τη χώρα αυτή την οδήγησε και την οδηγεί σε συγγραφικές, αλλά και απολύτως ρεαλιστικές και περιπετειώδεις, διαδρομές που αναδύονται μέσα από τη γραφή της, αλλά και την ευθεία και καθαρή της ματιά καθώς μιλά για τη χώρα που αγαπά.

Γιατί, λοιπόν, η Χιλή;

Από τα πολύ νεανικά μου χρόνια γοητευόμουν από τον ισπανικό πολιτισμό – κυρίως από τη μουσική και τη λογοτεχνία του. Είχα πάει στην Ισπανία για μορφωτικά σεμινάρια, είχα ακολουθήσει πρόγραμμα Erasmus στη Γρανάδα, και σκεφτόμουν να συνεχίσω τις σπουδές μου εκεί και να σπουδάσω στο Πανεπιστήμιο ειδικά για τις σχέσεις και τους πολιτιστικούς και πολιτικούς δεσμούς που συνδέουν τις χώρες του Νότιου Κώνου της Λατινικής Αμερικής (Αργεντινή, Χιλή, Ουρουγουάη). Μια καθηγήτριά μου τότε αφιέρωσε

Συνέντευξη στην **Καρολίνα Μέρμηγκα**

ένα μάθημα ειδικά στη Χιλή: στην πολιτισμικά πλούσια δεκαετία του '60 εκεί, και στο κίνημα του «Νέου Τραγουδιού» (Nueva Canción Chilena) που εμπνεόταν από τις λαϊκές παραδόσεις για να συνθέτει τραγούδια διαμαρτυρίας. Μας έβαλε ν' ακούσουμε τρία απ' αυτά, και ήταν για μένα μια αποκάλυψη. Έτσι αποφάσισα να κάνω ένα μεταπτυχιακό και μετά ένα διδακτορικό, με θέμα «Κραυγές και Γραφές της καταπίεσης, Χιλή 1880-1973» – δηλαδή για το πώς εκφραζόταν η εξέγερση μέσα από τις χιλιανές λαϊκές παραδόσεις. Και μετά είχα τη δεύτερη αποκάλυψή μου, όταν επισκέφτηκα τη χώρα. Την πρώτη φορά τη διέσχισα αεροπορικά, και αυτό που είδα κυριολεκτικά με συγκλόνισε. Η γεωγραφία του τόπου είναι μοναδικής ομορφιάς: εκπέμπει μια δύναμη γήινη, μεταλλική, πετρώδη, την οποία ξανασυναντώ κάθε φορά που πάω εκεί, εδώ και είκοσι χρόνια. Κι έτσι, μετά από αυτό, αποφάσισα να την εξερευνήσω. Και το έκανα πολλές φορές, συχνά πάνω σε άλογο και με συντροφιά έναν γκάουτσο, για να βρίσκομαι όσο πιο κοντά μπορούσα στη φύση, και στην ωμή πραγματικότητα της χώρας.

Και πώς λοιπόν είναι σήμερα αυτή η χώρα;

Σήμερα είναι μια χώρα που πρέπει ν' αντιμετωπίσει τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής με τον πιο δραματικό και άμεσο τρόπο, ακόμα

Ο κόσμος σήμερα έχει την τάση να διαχωρίζεται, όπως και να περιορίζεται· εγώ προτιμώ ν' ανοίγω τα παράθυρα πλατιά, να αντιμετωπίζω το άγνωστο ή το διαφορετικό ως ανακάλυψη, και όχι ως σύνορο

πιο επιτακτικά από τις άλλες περιοχές του κόσμου. Είναι ένας τόπος των άκρων, όπου οι ερημιές του Βορρά είναι οι πιο άγονες του πλανήτη και ο Νότος μαστίζεται από τους ανταρκτικούς ανέμους· ένας τόπος που υφίσταται ακόμα πιο βασανιστικά τις καταστροφικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής. Ως προς την κοινωνία της, η Χιλή είναι ακόμα πολύ διχασμένη· κυρίως ως προς τις συγκρουσιακές της μνήμες για το βαρύ παρελθόν. Και έχει μια νεολαία που αγωνίζεται να βρει τον δικό της χώρο για να εξελιχθεί.

Η μνήμη της δικτατορίας είναι απαραίτητη για να καταλάβουμε τη Χιλή;

Είτε αφορά τους αντιτιθέμενους είτε τους υποστηρικτές της δικτατορίας στη Χιλή, η χώρα έζησε ένα «Πριν» και ένα «Μετά» το πραξικόπημα. Εκείνη η στιγμή της ρήξης είναι η απαραίτητη, για να καταλάβει κανείς τα θεμέλια της Χιλής σήμερα, για να ακούσει και να νιώσει τις κραυγές και τις σιωπές της. Η μνήμη της δικτατορίας είναι σίγουρα παρούσα σε όλες τις πολιτικές εκδηλώσεις και δηλώσεις, όλων των πλευρών. Αν δεν το δούμε και το αποδεχτούμε, είναι δύσκολο να κατανοήσουμε την πολυπλοκότητα αυτής της χώρας, και να οραματιστούμε ένα στέρεο μέλλον της.

Είστε, επίσης, λάτρης της ιππασίας. Διασχίζετε τη χώρα ιππεύοντας. Φαντάζομαι τις μαγικές εμπειρίες κι αισθήσεις...

Το να διατρέχεις τη χώρα ή να διασχίζεις την Κορντιλιέρα πάνω σε άλογο είναι μια εμπειρία που δεν μοιάζει με καμία άλλη. Ερχόμαστε σ' επαφή και συνδεόμαστε με την υπέροχη, ζωογόνα αίσθηση των αλόγων, αλλά και των σκυλιών που πορεύονται μαζί μας, κι είναι σαν να γινόμαστε κένταυροι! Νιώθουμε έτσι το τοπίο μ' έναν άλλο τρόπο. Πολλαπλασιάζονται οι δυνάμεις αντίληψής μας. Ας σημειωθεί ότι συχνά, το πιο ασφαλές είναι να εμπιστευόμαστε την ισορροπία μας στο άλογο, ειδικά όταν διασχίζουμε απόκρημνες οροσειρές. Η ιππική κουλτούρα των Λατινοαμερικάνων πάντα με γοήτευε. Όταν ήμουν παιδί, εκπροσωπούσε για μένα την πεμπτουσία της ανεξαρτησίας: αυτό ονειρευόμουν, καθισμένη στα σχολικά μου θρανία. Και μια μέρα μπόρεσα επιτέλους να το ζήσω και να βυθιστώ στον κόσμο των γκάουτσο, τόσο πλούσιο σε πληροφορίες και σε σοφία, ιδιαίτερα σε ό,τι σχετίζεται με τη φύση. Είναι ένας κόσμος όπου βασιλεύει η αλληλεγγύη.

Ζείτε ανάμεσα σε δυο κόσμους: διασχίζετε τα σύνορα ανάμεσα στη Γηραιά Ηπειρο και τη Λατινική Αμερική, ανάμεσα στη Λεωφόρο των Ηλυσιών Πεδίων και τις Άνδεις, ανάμεσα στην εξερεύνηση του αγνώστου και στην περιγραφή των ορίων. Πώς καταφέρνετε αυτούς τους δρασκελισμούς σε χώρο και χρόνο, σε ψυχικά τοπία

Η Delphin Grouès με το άλογό της στη Χιλιανή Παταγονία

και ανθρώπινες μοίρες τόσο διαφορετικές;

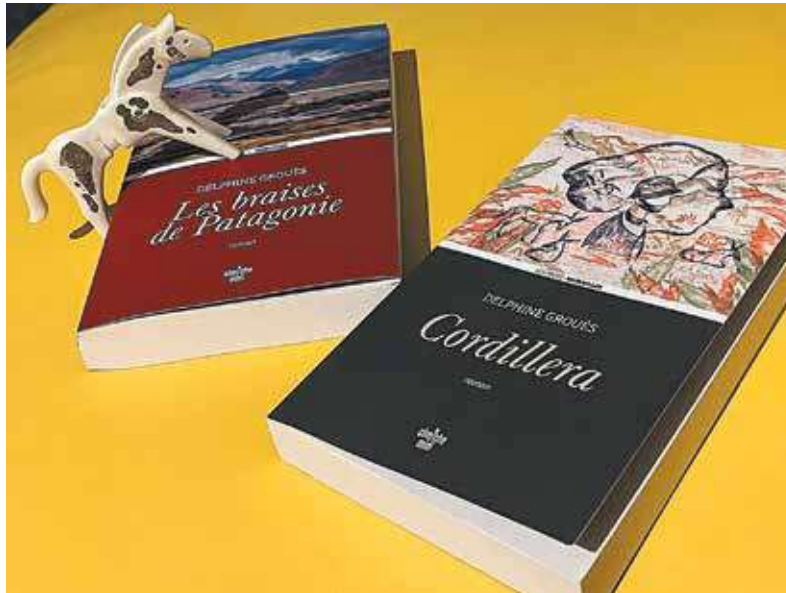
Αυτά τα σύνορα είναι περισσότερο νοερά παρά πραγματικά. Μ' αρέσει η εξερεύνηση, οι διασταυρώσεις, το να μπορώ να εμπλουτίζομαι με διαφορετικές αλήθειες που συνδέονται, τελικά, από την ίδια βασική ζωτική δύναμη. Ψάχνω τη ζωή εκεί όπου αναπνέει, ψάχνω τον σφυγμό της, είτε βλέποντας τον ήλιο ν' ανατέλλει από την άκρη μιας κορυφογραμμής, είτε ακούγοντας έγχορδα να πάλονται σε μια συναυλιακή αίθουσα του Παρισιού. Ο κόσμος σήμερα έχει την τάση να διαχωρίζει, αλλά και να περιορίζει· εγώ προτιμώ ν' ανοίγω τα παράθυρα πλατιά, να αντιμετωπίζω το άγνωστο ή το διαφορετικό ως ανακάλυψη, και όχι ως σύνορο. Αλλά το πιο ευαίσθητο είναι το θέμα της διαχείρισης του χρόνου: η μεγάλη πρόκληση είναι πώς να συνηθίζουμε και πάλι στους φρενήρεις ρυθμούς των πόλεων, εκεί όπου τρέχουμε ασταμάτητα χωρίς να ξέρουμε απαραίτητα προς τα πού, αντί να αναπνέουμε και να βραδύνουμε τα βήματά μας. Η φαντασία βοηθά κάπως στην προσαρμογή μας σ' αυτό το πηγαινέλα.

Υπάρχει, στα βιβλία σας, ένας συνδυασμός γοητευτικός (και τόσο δύσκολος να επιτευχθεί, όταν πρόκειται για αληθινό λογοτεχνικό έργο) της Ιστορίας, στην περίπτωση σας της ιστορίας της Χιλής, με τη μυθοπλασία: αυτό που ονομάζουμε «ιστορικό μυθιστόρημα». Μπορεί να γίνει η λογοτεχνία μέσο και τρόπος μεταβίβασης της ιστορικής μνήμης και κατανόησης των γεγονότων που σημάδεψαν μια χώρα;

Η λογοτεχνία ξέρει να ελίσσεται ανάμεσα στις σχισμές· να ζωντανεύει αυτό που δύσκολα εκφράζεται, να εισχωρεί στις αμφιβολίες. Μπορεί να μας επιτρέψει να ακούσουμε ιστορίες βουβές και αισθήματα σιωπηλά, και να θέσει ερωτήματα. Δεν πιστεύω ότι είναι το μέσο για τη διαλεύκανση γεγονότων, αυτή είναι δουλειά που πρέπει να εμπιστευόμαστε στους ιστορικούς, όμως σίγουρα γεννά απορίες κι ερωτήσεις και αφυπνίζει κάποια θέματα που είναι αφημένα στη σιωπή, γιατί επιστρατεύει τις αισθήσεις και διανοίγει απέραντες διόδους ελευθερίας.

Πιστεύετε επομένως πως οι ατομικές μοίρες των ανθρώπων επιτρέπουν να φωτιστεί η μεγάλη Ιστορία και να γίνουν πιο προσεγμένες, ορισμένες περιόδους άγνωστες, σύνθετες, ακόμα και οδυνηρές;

Συχνά η μεγάλη Ιστορία γίνεται πιο κατανοητή όταν ενδιαφερόμαστε για τις ατομικές μοίρες και ιστορίες των ανθρώπων που προσπάθησαν να περιηγηθούν στους ωκεανούς της. Επικεντρώνοντας πάνω σε ένα πρόσωπο, μπορούμε ν' αποκτήσουμε μια ματιά πιο σφαιρική, πιο παγκόσμια. Η λογοτεχνία προτείνει αλλαγές που μας βοηθούν στον τρόπο μας, συχνά αγκυλωμένο, να προσεγγίζουμε το αληθινό.

Η «πολιτική», με την ευρεία έννοια, αποτελεί μέρος της γραφής σας; Παίρνετε μέρος, εκφράζετε άποψη, ή αφήνετε στους ήρωές σας την ελευθερία να πιστεύουν και να πράττουν όπως καταλαβαίνουν;

Ενώ στις έρευνές μου η πολιτική βρισκόταν πάντα στο επίκεντρο, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορούσε την άσκηση της εξουσίας, στα μυθιστορημάτά μου αφήνω στους ήρωες κάθε ελευθερία: συχνά καθοδηγούνται ή και παρασύρονται από ιδανικά, τρικλίζουν, διστάζουν. Αν ήθελα να γράφω εκφέροντας άποψη και παίρνοντας θέση, θα διάλεγα το δοκίμιο. Το μυθοπλαστικό μου έργο όμως δίνει φωνή σε μια πληθώρα χαρακτήρων, με τον πλουραλισμό των απόψεων και επιλογών τους· κινείται περισσότερο στη ρευστότητα, παρά στην ακρίβεια.

Και οι γυναίκες στη γραφή σας; Η ανεξαρτησία τους, η ελευθερία επιλογών τους, αποτελούν μέρος της;

Πολλοί γυναικείοι χαρακτήρες μου αντανακλούν αυτές τις ιδιότητες. Η δύναμη του χαρακτήρα, η ανεξαρτησία και η ελευθερία είναι τα «μουσικά χαλιά», το leitmotiv που ζωντανεύει την έμπνευσή μου. Τα βιβλία μου «Cordillera» και «Les braises de Patagonie» διαδραματίζονται στις αρχές και τα μέσα του 20ού αιώνα, δυο εποχές-φάρους στην ιστορία των χειραφετίσεων· οι ήρωες ενεργούν απηχώντας αυτές τις χρονικές περιόδους. Δεν ήταν η αρχική μου πρόθεση κι επιδίωξη, αλλά πέρασαν από μόνες τους, με τρόπο φυσικό, στη γραφή μου.

Αφήνω για το τέλος μια «πονηρή» ερώτηση. Στη συνάντησή μας αναφερθήκαμε στη «λογοτεχνία-selfie»: την αυτοαναφορικότητα ή autofiction, την τάση δηλαδή πολλών σύγχρονων συγγραφέων να γράφουν εξαντλητικά για τις δικές τους εμπειρίες, τα δικά τους συναισθήματα κ.λπ. Πρόκειται ίσως

Τα βιβλία της Delphine Grouès: «Cordillera» (Editions Le Cherche Midi, 2023), «Les Braises de Patagonie» (Editions Le Cherche Midi, 2025)

«Ως προς την κοινωνία της, η Χιλή είναι ακόμα πολύ διχασμένη· κυρίως, ως προς τις συγκρουσιακές της μνήμες για το βαρύ παρελθόν. Και έχει μια νεολαία που αγωνίζεται να βρει τον δικό της χώρο για να εξελιχθεί»

για μια επιρροή της γενικευμένης ψυχανάλυσης; Εσείς, αντίθετα, προτιμάτε να γράφετε για «τις ζωές των άλλων»;

Μέχρι στιγμής με ενδιαφέρει περισσότερο η λογοτεχνία της φαντασίας, που κατασκευάζει χαρακτήρες άλλους από εμένα – ακόμα και αν, φυσικά, κάποιοι απ' αυτούς, σε ορισμένες στιγμές της ζωής τους, μπορούν να

[Απόσπασμα]

εμπρεάζονται από εμπειρίες δικές μου που με σημάδεψαν ή αξίες που με ενέπνευσαν. Δεν βρισκόμαστε ποτέ πολύ μακριά από τα δημιουργήματά μας. Ηθελα επίσης πολύ να ενσωματώσω τις αφηγήσεις μου σε ιστορικές περιόδους που ποτέ δεν έζησα, αλλά που άκουγα και ακούω τους απόηχους των τραγουδιών ή κραυγών τους μέχρι και σήμερα. Οσο για την ψυχανάλυση, αφήνω άλλες μορφές λογοτεχνίας να μιλήσουν! ●

Ησιωπή την ξύπνησε. Μια σιωπή που τριγύριζε στο σκάφος, βαριά, δυσσιώπη. “Η ηρεμία πριν την καταιγίδα”: να που το κλισέ αποκτούσε νόημα. Το Ακρωτήριο Χορν δεν απείχε πολύ, σκαρφαλωμένο στο νοτιότερο άκρο του αρχιπελάγους της Tierra del Fuego, με τον φάρο του ορθωμένο πάνω στα τελευταία βράχια πριν τη θάλασσα.

Τα ξάρτια σφύριζαν. Μια βαθιά βοή αντίχρησε κάτω από την καρίνα και, από ψηλά, τα βαριά σύννεφα απάντησαν. Ο ουρανός σκίστηκε με αθόρυβες αστραπές κι ο ωκεανός τις κατάπιε ουρλιάζοντας, σαν θηρίο που το ξύπνησαν από τον ύπνο του. Η Βαλεντίνα κουλουριασμένη δίπλα στο φινιστρίνι, σαν για να κρυφτεί από έναν δράκο.

Αισθανόταν αιχμαλωτισμένη μέσα στο δίχτυ μιας δύναμης που την κόλλαγε κάτω, κάτω. Οι σανίδες σίγουρα θα υποχωρούσαν, αλλά ξαφνικά η πίεση χαλάρωσε, σαν να έγινε ένα διάλειμμα· μετά, πάλι, η πίεση επέστρεψε από ψηλά, εκρηκτική, συνθλίβοντας τη Βαλεντίνα. Η θάλασσα δεν κορόιδευε πια – ερχόταν για να τους αφανίσει, ξηλώνοντας το πλοίο κομμάτι-κομμάτι. Τα κύματα γιγαντώνονταν πάνω στους υφάλους, γίνονταν σφιχτές γροθιές και, σαν χέρια απλωμένα, ορμούσαν ν’ αρπάξουν το πλοίο. Οι φουρτουνιασμένοι όγκοι του νερού κυλούσαν λυσοασμένα, υδάτινες λεπίδες σάρωναν το κατάστρωμα κι οι χαράδρες της θάλασσας άνοιγαν τα αβυσσαλέα στόματά τους για να τους καταπιούν.

Να ναυαγήσει και να ξεβραστεί από τη θάλασσα της Γης του Πυρός αυτή, μια κόρη των ορέων; Μα τι παράλογο τέλος!

Να προσευχηθεί, ναι: όμως, ήταν μάταιο. Οι θεοί των θαλασσών έμοιαζαν να έχουν ήδη κερδίσει. Και κυρίως, η Βαλεντίνα δεν ήξερε πια να προσεύχεται. Τότε να ονειρευτεί: ν’ απελευθερωθεί απ’ αυτήν τη ναυτία που απλωνόταν στους τοίχους και πάνω της. Να σκεφτεί τη βελανιδιά που βρίσκεται στην άκρη του χωριού της, με τις ρίζες της που αγγίζουν απαλά την επιφάνεια του εδάφους και μετά ξαναβυθίζονται στη δροσερή γη – όχι, όχι βυθίζονται, να σκεφτεί μίαν άλλη εικόνα: να σκαρφαλώσει στα κλαδιά, ν’ ανέβει ως το τελευταίο, το πιο φρέσκο, εκείνο απ’ όπου βλέπει τριγύρω. Να σκαρφαλώσει σ’ αυτή τη σκοπιά κρυμμένη μέσα στις φυλλωσιές, απ’ όπου μπορείς να μυρίσεις τον καπνό της οικογενειακής καλύβας, και μετά να καβαλήσει ένα άλογο και να καλπάσει – όχι να καλπάσει – όχι, να βηματίσει· ν’ ανηφορίσει τον λόφο, να διασχίσει το πέρασμα του βουνού, να σταθεί σιωπηλή πάνω από τον τάφο του παππού Σεσίλιο, κάτω από το μεγάλο πεύκο, εκεί όπου οι όμοιοι της κοιλάδας θα την αγκαλιάζουν· να στηριχθεί πάνω στην Προκορδιλιέρα, να πάρει φόρα και να εκτιναχθεί, σαν ιπτάμενος άγγελος, προς την ψηλή Κορδιλιέρα, στο εσωτερικό της: να κατέβει μέχρι τα βόθρα της γης, να σκαρφαλώσει τους βράχους που βρίσκονται στην καρδιά των βουνών, να πετάξει, ν’ αφομοιωθεί και να λιώσει μέσα στα ζεστά χρώματα του δειλινού, στις αποχρώσεις της αυγής, στις αποχρώσεις του γαλάζιου, του πράσινου, όπως τα μάτια εκείνου του άγνωστου από το Cerro Guido – να μη σκέφτεται αυτόν τον άντρα, να μην...

Δεν έφταιγε σε τίποτα η φουρτούνα. Ως προς αυτό, είχε φάει τα μούτρα της μόνη της.

Ο άνεμος έπεσε – να άλλη μια έκφραση που πρέπει να την ξανασκεφτεί: όταν πέφτει, συνθλίβει. Οχι: ο άνεμος επέλεξε να γίνει καπνός, κι η Βαλεντίνα κατάφερε να σκωθθεί όρθια· και τότε άκουσε να ξαναπαίρνουν μπρος οι μηχανές, και μαζί κι ο ήχος των κυμάτων. Η βοή της θύελλας κόπασε. Εστρωσε τα μαλλιά της: ο καθρέφτης είχε σπάσει – να ξεχάσει τη γρουσουζιά, να παίξει με την

ιδέα της χαραμάδας. Βγήκε έξω στο μεσοκατάστρωμα, και με ύφος χαλαρό και άνετο ρώτησε τι γίνεται, σαν να μην την είχε τρομοκρατήσει η καταιγίδα. Οι ναύτες δεν έμοιαζαν καθόλου πανικόβλητοι: δούλευαν ατάραχοι τα σκοινιά τους.

Το νησί της Γης του Πυρός, το νησί στο τέλος του κόσμου, ήταν κυρίως το νησί ενός άλλου κόσμου. Ο υγρός αέρας ακτινοβολούσε, οι γαλάζιες ακτές αιωρούνταν μέσα στην ομίχλη. Τα πουλιά τραγουδούσαν μελωδίες άγνωστες. Η Βαλεντίνα, παγωμένη ως το κόκαλο, δεν μπορούσε να σταματήσει να κοιτάζει γύρω της. Με κάθε ανοιγόκλεισμα των βλεφάρων της το τοπίο άλλαζε, και γινόταν όλο και πιο επιβλητικό. Κυματισμοί ανάγλυφοι, και θαλάσσιοι λέοντες που εκτινάσσονταν μέσα από τους αφρούς. Στράφηκε στην Τσεφαγιέκ, που είχε κλείσει τα μάτια της: η αναπνοή της γινόταν όλο και πιο αργή, σαν να εισέπνεε το τοπίο. Με τα μάτια ακόμη κλειστά, άρπαξε το χέρι της Βαλεντίνας και το ζέστανε μέσα στα δικά της. Ενας λυγμός έπνιξε τη νεαρή γυναίκα.

Το πλοίο ακολουθούσε μια πυκνόφυτη ακτή. Το δάσος έμοιαζε απροσπέλαστο. Ετριζε. Τα δέντρα μπλέκονταν αναμεταξύ τους για ν’ αντισταθούν σε έναν άνεμο που θα έχει πάντα τον τελευταίο λόγο. Οι κορμοί κατέρρεαν, οι ρίζες ενώνονταν με τα κλαδιά της παράδοσης, παρασύροντας μαζί τους σωρούς από βρεγμένο χώμα κι αναθυμιάσεις από τους βάλτους. Πτώματα από λευκές, ξεραμένες οξιές κείτονταν στο έδαφος, ξαπλωμένα πάνω σε τάφους από λεικίνες και βρύα. Τα κύματα είχαν σωπάσει. Η μηχανή γουργούριζε, πλησίαζαν στο λιμάνι: ένας κόλπος ανοίχτηκε μπροστά τους, μια γραμμή φωτός χάιδεψε το κατάστρωμα. Τη Βαλεντίνα την κυριέυσε ένα αίσθημα ευτυχίας. Η Τσεφαγιέκ είχε εξαφανιστεί, αλλ’ αυτό δεν την ανησυχούσε: η Καουέσκαρ θα ήξερε να τη βρει.

Caleta Μαρία, Caleta Μαρία!

Ο μικρός όρμος «Μαρία» κούρνιαζε ανάμεσα σε δύο λόφους. Η μακριά προβλήτα απλωνόταν προς το μέρος τους κι όταν το πλοίο ακούμπησε πάνω της, βόγγηξε. Βουή από φωνές, μεταλλικούς κρότους, μουγκανητά. Η πρόσδεσή τους είχε ξυπνήσει τη μυρμηγκοφωλιά: άντρες έτρεχαν από δω κι από κει για να δέσουν, να ξεφορτώσουν τα εμπορεύματα, ν’ ακούσουν διαταγές, ν’ ψηφίσουν διαταγές, και να βιαστούν προτού ξεσκωθούν πάλι τα στοιχεία της φύσης. Τον προηγούμενο μήνα, ένα τεράστιο παλιρροϊκό κύμα που σπκώθηκε έξαφνα από τα βαθιά είχε καταβροχθίσει δύο αγελάδες και ένα τρακτέρ. Δεν εμπιστεύεσαι ποτέ τη φαινομενική γαλήνη, παίρνεις ανάσα και δύναμη παραμένοντας πάντα σε επιφυλακή. «Σε επιφυλακή»: να μια άλλη ενδιαφέρουσα έκφραση. Η Βαλεντίνα στο επόμενο γράμμα προς τον πατέρα της θα την υπογραμμίσει.

Συγκεντρώθηκε στα βήματά της για ν’ αποφύγει τις παγίδες της τρεμάμενης σανίδας επιβίβασης και μετά άρπαξε ένα καστανό χέρι, γεμάτο αγκίδες, που της απλώθηκε από την αποβάθρα. Για να μη λένε ότι μια γυναίκα φέρνει γρουσουζιά στο πλοίο ή ότι δεν αντέχει τις φουρτούνες (γεγονός απολύτως αληθινό στην περίπτωση της), όφειλε, στο όνομα όλων των γυναικών, να κάνει ό,τι μπορεί ώστε να μη σκοντάψει μπροστά στο βλέμμα του Υπάρχου που την παρακολουθούσε από το υπερυψωμένο κατάστρωμα μ’ έναν σαρκαστικό μορφοασμό ήδη χαραγμένο στα χείλη του, έτοιμο να γίνει ανοιχτός χλευασμός.

Θρίαμβος: ούτε το παραμικρό στραβοπάτημα. Το έδαφος ξαναβρήκε την ισορροπία του.

Les Braises de Patagonie
Μετάφραση: Καρολίνα Μέρμηγκα

Της **Νάντιας Σαμαρά**

Ποιήτρια

To date or not to date?

Κορμί, μάτια, ύψος, με μαλλιά ή χωρίς, είναι μερικά χαρακτηριστικά για να ξεσκαρτάρεις τους πιθανούς εραστές στα dating apps. Είναι άθεος ή θρήσκος; Αγαπάει πολύ τη μαμά του; (Εχει βάλει στο προφίλ του φωτογραφία με τη μητέρα του, χαμογελαστοί και αγκαλιασμένοι). Είναι ευγενικός ή μιλάει σαν λιμενεργάτης; Είναι εργατικός ή κανένα τεμπελοσκούλο; Αθλείται πολύ; Μήπως είναι νάρκισσος και πάει και κοιτιέται στους καθρέφτες του γυμναστηρίου; Αγαπάει τα ζώα; Είναι gentleman ή σου αφήνει την πόρτα να τη φας στα μούτρα όταν διαβαίνεις; Η λίστα είναι μακριά και όλο και αυξάνεται. Swiπε αριστερά, swiπε αριστερά, ώπα, swiπε δεξιά. Αγωνία... Και μετά από λίγο... γκολ! Ναι, ματσάραμε: εμφανίστηκες με ωραίο χαμόγελο. Κάτι θα πηγαίνει στραβά, δεν μπορεί... Δεν θα στείλω πρώτη, θα περιμένω να στείλει αυτός. Τρεις τελίτσες... γράφει:

– Γεια σου, κούκλα, τι κάνεις; (Πιο κοινότοπο πεθαίνεις).

– Καλά, εσύ;

– Καλά κι εγώ. Πού μένεις, κούκλα;

Η κοινοτοπία στο μεγαλείο της. Συνεχίζει τις επόμενες ερωτήσεις, όλες κλισέ. Βαριέμαι να απαντήσω, αλλά κάνω υπομονή να δω πού θα καταλήξει η κουβέντα. Επόμενη: τι δουλειά κάνεις; Επόμενη: πού συχνάζεις; Επόμενη: τι σ' αρέσει να κάνεις; Επόμενη: αθλείσαι; Απαντώ σχεδόν μονολεκτικά και με ένα «Κι εσύ;». Οι συζητήσεις όλες ίδιες.

Επόμενο match:

– Για δεξ κάτι 40άρες πεινάλες που έχει το Ιντερνετ, δεν θα το πιστεύεις. Στο Φέισμπουκ να δεις τι γίνεται... (Κοντεύεις κι εσύ εκεί – easy)

– Δηλαδή ψάχνεις 40άρες;

– Μπορώ να σου πω ότι τον τελευταίο χρόνο γίνεται της τρελής, δεν ξέρω γιατί. Εκεί στα 45, πέφτουν έτσι για πλάκα.

– Ευτυχώς που γνωριστήκαμε νωρίς και πρόλαβα να ενημερωθώ για τις δημογραφικές τάσεις της χώρας...

Και κάπως έτσι κυλάνε οι συνομιλίες στα dating apps. Οι αμέτρητες επιλογές έχουν καταλήξει σε αμέτρητες απογοητεύσεις. Η αλήθεια είναι ότι η απόκτηση ερωτικών σχέσεων έχει δυσκολέψει. Φαινομενικά υπάρχουν εκεί έξω πολλοί που αναζητούν σύντροφο. Τόσο άντρες όσο και γυναίκες καταφεύγουν σε τέτοιου είδους «online συνοικέσια». Ομως τελικά ποιοι είναι και τι εν τέλει ζητούν; Η απογοήτευση που προκύπτει είναι αμφίδρομη.

Μερικοί είναι επίμονοι: αν δεν απαντήσεις την πρώτη φορά, ξαναστέλνουν. «Γιατί δεν μου απαντάς, μωρή βλαμμένη;», είναι μια απάντηση που μπορεί να λάβεις. Μερικοί το παίρνουν πολύ προσωπικά. Πολλοί σε βρίζουν. Και άλλοι πάλι το χοντραίνουν. Οι γυναίκες είναι συνηθισμένες σε ατάκες όπως: «Μαζί σου, δεσποινίς, θα δοκίμαζα ακόμα και...».

«Καλημέρα, ξέρεις, αν απαντήσεις δεν θα σε φάω κιόλας... αν και θα το ήθελα πολύ...».

Οι γυναίκες έχουν να διηγηθούν δεκάδες ιστορι-

ες από άβολα μηνύματα και αγενείς προσεγγίσεις. Μηνύματα που έμειναν στο «διαβάστηκε», ραντεβού που δεν έγιναν ποτέ. Και ενώ υποτίθεται ότι ζούμε στην εποχή των αμέτρητων επιλογών, δεν είναι λίγες οι φορές που όλοι μοιάζουν να ψάχνουν κάποιον και ταυτόχρονα να μη βρίσκουν κανέναν. Μια αναμόχλευση προσώπων και στοιχείων. Θα ήταν ωραίο να υπήρχε μια προειδοποίηση από τα apps ότι ο τάδε κύριος κάνει μισογύνικα αστεία ή άσ' το καλύτερα, έχουν βγει πολλές και δεν φτουράει. Αλλά το dating είναι ένα ρίσκο. Θα το πάρεις; Και κάπως όλα τα ραντεβού πρέπει να καταλήγουν στο σεξ, αλλιώς τι κάνουμε; Παίζουμε τις κουμπάρες; Ψάχνουμε για συναισθηματική εγγύτητα, αλλά τελικά έρχεται το ghosting.

Εχοντας θεωρητικά προχωρήσει κοινωνικά σε μια ευρύτερη συνθήκη όπου η κοινωνία δεν νοιάζεται για το τι κάνουμε στις προσωπικές μας σχέσεις, υπάρχει παρ' όλα αυτά ακόμα η πεποίθηση ότι επιτυχημένος είναι κάποιος που βρίσκεται σε μια σοβαρή σχέση. Οι singles εξακολουθούν συχνά να αντιμετωπίζονται ως άνθρωποι που βρίσκονται σε μια μεταβατική κατάσταση, σαν να περιμένουν κάτι να συμβεί για να ξεκινήσει η «κανονική» τους ζωή. Και κάπου εδώ γεννιέται ένα άλλο ερώτημα: Και γιατί οι φίλοι μας δεν ενδιαφέρονται να μας γνωρίσουν τους φίλους τους; Εχουν φίλους. Εχουμε φίλους. Κανείς όμως δεν γνωρίζει κανέναν. Λες και οι φίλοι των φίλων μας βρίσκονται σε πρόγραμμα προστασίας μαρτύρων. Και πού είναι η παρέα και η κοινωνική συμπερίληψη για τους singles;

TA NEA
Int.